

Su ha merr jekallt

Erinnerungen an das Mützenicher Platt

von Herbert Arens

Aachen 2020

Gliederung

Vorbemerkungen	6
Wörterverzeichnis	
Das (Bauern)Haus	8
Bauen	8
Gebäudeteile	9
Räume des Wohnhauses	10
Küche	11
Wohnzimmer	12
Schlafzimmer	13
Um das Haus herum	14
Hausumgebung	14
Garten und Gemüse	14
Obst	15
Blumen	16
Bäume, Sträucher und Pflanzen	17
Häusliches	18
Utensilien	18
Tätigkeiten	20
Wäsche	21
Die Menschen	22
Die Familie	22
Leute	23
Geistiges	24
Gefühle	25
Zwischenmenschliches Verhalten: positiv	27
Zwischenmenschliches Verhalten: negativ	31
„Soziale“ Präpositionen	33
Menschliche Eigenschaften	33
Menschliche Typen	35
Menschliche Wechselfälle	37
Tätigkeiten	38
Einige Vornamen: Männer – Frauen	39
Nationalitäten	40
Essen und Trinken	40
Essenswaren: salzig	40
Essenswaren: süß	42
Getränke und Gefäße	43
Rund um den Tisch	43
Geschirr und Besteck	43
Die Mahlzeiten	44
Kleidung	45
Anziehsachen	45

Aussehen	48
Farben	49
Der menschliche Körper	49
Einzelne Teile	49
Körperliche Eigentümlichkeiten	51
Kopf - Augen - Nase - Ohren und Geräusche	52
Mund	54
Körperliche Bewegungen	55
Tätigkeiten mit Händen und Armen	57
„Werkzeug“ Mund	58
Körperhaltungen	60
Gesund	61
Krank, behindert, verletzt	61
Haustiere	64
Arten	64
Aktivitäten	65
Tierkörperteile	66
Umgang	67
Geschiirr der Zugtiere	68
Tiere in der heimischen Natur	69
Arten	69
Jagd	71
(Land)Arbeit	71
Allgemein	71
Berufe	74
Utensilien und Tätigkeiten	75
Zustände	79
Feld, Land und Boden	79
Wege	81
Ernte	81
Wetter	82
Institutionen	84
Geschäfte	84
Geld	85
Amtliches	86
Schule	87
Kirche	89
Religion allgemein	89
Kirchliche Bauten und ihre Einrichtung	90
Das Kirchenjahr	91
Kirchliche Personen	92
Fromme Handlungen	92
Gottesdienste	93

Personal und Utensilien für die Gottesdienste	94
Teile der Messe	95
Taufe – Erstkommunion – Hochzeit – Begräbnis	96
Krieg	98
Freizeit.....	99
Spielen – Sport	99
Musik	100
Gastwirtschaft	101
Rauchen	102
Eisenbahn	103
Feiern	103
Dingeigenschaften	104
Mengen	104
Beschaffenheiten	104
Werkstoffe	106
Zeitangaben	107
Uhrzeit	107
Wochentage	107
Monatsnamen	107
Zeithinweise	108
Präpositionen der Zeit	109
Ortsbestimmungen.....	110
Lage im Raum	110
Präpositionen des Raumes	111
Ortsnamen in der Umgebung	112
Einzelwörter	113
Ausrufe	113
Fragewörter	113
Partikel	114
Zahlen	116
Kardinalzahlen	116
Ordnungszahlen	116
Elemente der Grammatik	117
Pronomina	117
Deklination und Substantivartikel	118
Konjunktionen	120
Konjugation	120
Hilfsverben	121
Ausgewählte Beispiele von Verben	124
Hilfsmittel	134

Vorbemerkungen

Anliegen

Diese Darstellung verdankt sich der Tatsache, dass sie ein Stück meines Lebensweges wiedergibt – und weil sie technisch und emotional in eine Lebenswelt (zurück)führt, die in den letzten Jahrzehnten schwindet. Wie lange sich die Sprache, die vielen Jugendlichen schon nicht mehr zugänglich ist, im Alltag halten wird, ist schwer zu sagen. Vielleicht kann dieser Beitrag später einmal eine Hilfe bei der Erinnerung sein.

Sprachhistorische Einordnung

Ich benutze für die dargestellte Sprachgestalt die volkstümliche Bezeichnung *Platt*. Speziell handelt es sich um das Platt, das in Mützenich, am Hohen Venn an der Grenze des Monschauer Lands zu Belgien liegend, gesprochen wurde und wird. Dieser Dialekt ist dem kölnischen Sprachraum zuzuordnen und wird *ripuarisch* oder manchmal auch *rheinfränkisch* genannt. Nördlich dieses Raumes ist das *Niederrheinische* geläufig, südlich das *Moselfränkische* wie z.B. schon hinter Kalterherberg in Elsenborn (B), westlich das *Niederländische*. Zur Entwicklung der ursprünglichen Sprache des Monschauer Landes hat sicher auch beigetragen, dass das Land seit Jahrhunderten zum Erzbistum Köln und zum Herzogtum Jülich gehörte. Ein deutlicher Sprachunterschied ist zum nahe gelegenen Aachen festzustellen.

Das Wörterverzeichnis

Das Wörterverzeichnis enthält nur Vokabeln, die mir selbst bekannt und geläufig sind. Zu dieser subjektiven Grenze kommt die Tatsache, dass ich das Dargestellte in Mützenich gelernt und gesprochen habe, als ich dort nach dem Zweiten Weltkrieg aufwuchs. Das Mützenicher Platt ist meine zweite Muttersprache gewesen und auch geblieben. Mir ist bewusst, dass durch diese Begrenztheit manche Lebensbereiche nicht oder kaum zur Sprache kommen. Ergänzungen von anderer Seite können deshalb nur willkommen sein. Darüber hinaus werden Eigenheiten (z.B. der Gebrauch des ö statt des e in anderen Dörfern: *könk/kenk*) hier nicht eigens herausgehoben.

Zu vielen Substantiven und Verben gibt es Komposita, meist durch Zusammensetzung mit Präpositionen (*läje – hennläje* legen - hinlegen), in der Regel in Anlehnung an das Hochdeutsche. Auf die Nennung solcher Komposita wurde weitgehend verzichtet.

Die üblichen Wörterverzeichnisse sind alphabetisch aufgebaut, so dass ein bestimmtes Wort leicht zu finden ist. Abweichend davon habe ich eine Anordnung nach bestimmten Sach- und Lebensbereichen gewählt. Über die Abgrenzung solcher Bereiche kann man streiten, aber sie hat den Vorteil, dass sie Zusammengehörendes bündelt.

Zur Grammatik

Dem Wörterverzeichnis ist angefügt ein Abschnitt, der sich mit wichtigen, aber ausgewählten Teilen der Grammatik beschäftigt. Eine systematische Darstellung wäre ein eigenes Werk.

Zur Verschriftung

Für die Verschriftung habe ich einen Modus gewählt, der sich trotz mancher Abweichungen an die hochdeutsche Lautschrift hält und so dem ans Hochdeutsche gewöhnten Leser den Zugang erleichtert.

Vokale:

Lange und kurze Vokale werden durch Doppel- bzw. Einzelschreibung unterschieden:

Daach (langes a) - „Dach“; *Pann* (kurzes a) – „Pfanne“;

Jeest (langes e) – „Geist“; *Krepp* (kurzes e) – „Krippe“;

schriiße (langes i) – „schreiben“; *risse* (kurzes i) – „reißen“;

Stool (langes o) – „Stuhl“; *Botz* (kurzes o) – „Hose“;

Huus (langes u) – „Haus“; *dobusse* (kurzes u) – „draußen“.

Ähnliches gilt von den Umlauten ä – ö (Nöte öö; Zöpfe ö) – ü.

Das hochdeutsche e wird meist wie ä ausgesprochen (*Käller* - Keller), der Diphong „ei“ als ai wie in „Kaiser“, oft auch wie mit einem angehängten j: *Breij* - Brei.

Beim Vokal e gibt es die Besonderheit des kurzen, fast lautlosen zwischengeschobenen e wie etwa in *helepe* – „helfen“. Es wird hier mit ē bezeichnet: *helepē*.

Konsonanten:

„Ch“ nach e, i und den Umlauten wird als *sch* gesprochen und wiedergegeben: *isch* = *ich*.

„G“ wird im Rheinland als *j* gesprochen: *läje* = legen.

Genus, Deklination und Konjugation

Im Wörterverzeichnis werden bei den Substantiven das Genus (m. = maskulin, f. = feminin, n. = neutrum) und die Pluralform (*Huus/Hüüser*) hinzugefügt.

Hinter den Infinitiven der Verben stehen bei unregelmäßiger Konjugation (sog. starker Verben) jeweils die Imperfekt- und Perfektformen: *träcke*, (*isch*) *trock*, *jetrocke* = ziehen, zog, gezogen. Die wie im Hochdeutschen regelmäßig gebildeten Formen sog. schwacher Verben (*wanne* - wohnen) werden nicht eigens angegeben.

Herbert Arens, Aachen, im März 2020

Das (Bauern)Haus

Bauen

<i>Basäng</i> n.	Bassin		
<i>boue</i>	bauen	<i>Bou;</i> <i>Bouplaaz</i>	Bau; Bauplatz
<i>Broochsteen</i> m.	Bruchstein/e		
<i>Daach/er</i> n.	Dach/Dächer	<i>Daachkandel;</i> <i>Daachpann;</i> <i>Daachstool;</i> <i>Daachlatz/e;</i> <i>Strüedaach</i>	Dachrinne; Dachpfanne; Dachstuhl; Dachlatte/n; Strohdach
<i>Dörpel</i> m.	Schwellenstein		
<i>éträcke</i> <i>trock ee, ejetrocke</i>	einziehen		
<i>Fachwörék</i> n.	Fachwerk	<i>Fachwörékhuus</i>	Fachwerk- haus
<i>Fondamänt/e</i> n.	Fundament/e, Grundlage/n		
<i>Huus, Hüüser</i> n.	Haus (alt: auch Kü- che bzw. Diele), Häuser	<i>hüüslisch;</i> <i>Huusnommer;</i> <i>Huussäje;</i>	häuslich; Hausnummer; Haussegen
<i>Jebönn</i> n.	Holzfußboden		
<i>Jehörre, jehuurt</i>	gehören		
<i>Jeröst</i> n.	Gerüst		
<i>Jevvel</i> m.	Giebel		
<i>Jronkstöck/er</i> n.	Grundstück/e		
<i>Käffer/e</i> m.	Dachsparre/n		
<i>Muur</i> f.	Mauer	<i>muure</i>	mauern
<i>Plaaz</i> m.	Platz		
<i>Plai</i> m.	Wohnhof, Platz		
<i>plestere</i>	pliestern		
<i>ömmträcke</i> <i>trock ömm, ömmje- trocke</i>	umziehen		
<i>Schlaachsigg</i> f.	Schlag-. Regenseite		
<i>Sejelsteen</i> m.	Ziegelstein/e		
<i>Spiis</i> m.	Mörtel		
<i>Stroom</i> m.	elektrischer Strom		
<i>Truffel</i> f.	Maurerkelle		
<i>uusschachte</i>	ausschachten		

<i>verputze</i>	verputzen		
<i>Viěscht</i> m.	First		
<i>Wannhoff</i> m.	Innenhof		
<i>Wank/Wänk</i> f.	Wand/Wände		
<i>Wenkel</i> m.	Winkel		

Gebäudeteile

<i>Abbee</i> n.	Toilette		
<i>Backes</i> n.	Backhaus		
<i>Buud/e</i> f.	Bude/n		
<i>Ejang</i> m.	Eingang		
<i>Jeschteejer</i> n.	Ablage in Scheune		
<i>Kamin</i> m.	Schornstein		
<i>Jaderob</i> f.	Garderobe		
<i>Klo</i> n.	Toilette		
<i>Hött</i> f.	Hütte		
<i>Hüssje</i> n.	Toilette (früher am Mistplatz)		
<i>Käller</i> m.	Keller	<i>kälke</i>	kälken
<i>Krepp</i> f.	Futterkrippe		
<i>Lokus</i> m.	Toilette		
<i>Poěrz</i> f.	Tor, Tür	<i>pöěrze</i>	Tür auf- und zumachen; Knarren der Tür
<i>Röösches</i> n.	Rauchkammer	<i>röösche</i>	räuchern
<i>Söller</i> m.	Speicher		
<i>Schopp</i> m.	Schuppen	<i>Schöppche</i> n.	kl. Schuppen
<i>Schüür</i> f.	Scheune	<i>wie ne Oěs vörrem Schüüredoěr</i>	wie ein Ochs vor dem Scheunentor
<i>Stall/Ställ</i> m.	Stall/Ställe	<i>Koostall; Peérdsstall; Vörkesstall; Hoonderstall</i>	Kuhstall; Pferdestall; Schweinesstall; Hühnerstall
<i>Trooch</i> m.	Futtertrog		
<i>Uusjang</i> m.	Hausausgang	<i>Ejang</i>	Eingang
<i>Vüérhüsje</i> n.	Vorhäuschen als Wind- und Regenschutz		

Räume des Wohnhauses

<i>Dǖer/e</i> f.	Tür/en	<i>Jadderdǖer;</i> <i>Huusdǖer</i> <i>Klenk;</i> <i>Schlooß;</i> <i>Schlössel;</i> (aaf-, op-, zoo) <i>schlüsse</i> <i>schloss, je-</i> <i>schlosse</i>	zweiteilige Tür; Haustür; Klinke; Schloss; Schlüssel; (ab-, auf-, zu) schließen
<i>Flur</i> m.	Hausflur		
<i>Funzel</i> f.	schlechte Leuchte	<i>Troonfunzel</i>	Öllampe
<i>Jespēer</i> n.	Türangel	<i>sperrangelwigg</i> <i>op</i>	sperrangelweit offen
<i>Huck/e</i> f.	Ecke/n		
<i>Jlaasschiiv/e</i> f.	Glasscheibe/n	<i>Schörv/e</i>	Scherbe/n
<i>Kabäus-sche</i> n.	kleines Zimmer		
<i>Kabuff</i> n.	kleines Zimmer		
<i>Kammer</i> f.	Zimmer		
<i>Köch</i> f.	Küche		
<i>Līet</i> n.	Licht		
<i>Lǖet/e</i> f.	Leuchte/n		
<i>Nēerlooß</i> n.	Raum in Dach- schräge		
<i>Plavong</i> m.	Zimmerdecke (franz.. <i>plafond</i>)		
<i>Schlaach/</i> <i>Schlääsch</i> m.	Fensterladen/lä- den		
<i>Schloffzemmer</i> n.	Schlafzimmer		
<i>Stūev</i> f.	Stube	<i>de jot Stūev</i>	Wohnzimmer
<i>Spend</i> n.	Spind		
<i>Trapp/e</i> f.	Treppe/n	<i>Jetz jeet et dr höl- zerne Bör̄ech erop!</i>	Aufruf abends an Kinder
<i>Stool/Stööl</i> m.	Stuhl/Stühle		
<i>Voosboddem</i> m.	Fußboden		
<i>Vönster</i> n.	Fenster	<i>Vönsterbrätt</i>	Fensterbrett
<i>wanne</i>	wohnen	<i>Wonnung;</i> <i>Wonnzemmer</i>	

Küche

<i>aavkööle</i>	abkühlen		
<i>aavschuure</i>	abscheuern		
<i>bleetzeblank</i>	blitzsauber		
<i>brobbele</i>	Blasenbildung beim Sieden		
<i>bröetschele</i>	brutscheln		
<i>Brööt</i> f.	Brühe		
<i>Dejsch</i> m.	Tisch		
<i>Doos</i> f.	Dose	<i>Salz-, Zuckerdöös- je n.</i>	Salz-. Zucker- döschen
<i>Hankdooch/</i> <i>dööscher</i> n.	Handtuch/tücher		
<i>Häffe</i> f.	Hefe		
<i>Heerd</i> m.	Herd	<i>Aischf.;</i> <i>Aischeschoos/er</i>	Asche; Aschekasten/ kästen
<i>jlööe</i> <i>jloo, jejloot</i>	glühen	<i>Jloot</i> f.	Glut
<i>Kässel</i> m.	Kessel		
<i>Kaffemöll</i> f.	Kaffeemühle	<i>Kaffekann</i> f.; <i>Kaffepott</i> n.	Kaffeekanne; Kaffeetopf
<i>Kann</i> f.	Kanne	<i>Meléchkann</i> f.	Milchkanne
<i>Knoppholz</i> n.	Brett zum Aufhän- gen von Kleidern		
<i>Koll/e</i> f.	Kohle/n		
<i>kooche</i>	kochen	<i>Kööch</i>	Köchin
<i>Kösch</i> f.	Küche		
<i>Kwalm</i> m.	Qualm		
<i>Pann</i> f.	Pfanne		
<i>Pott</i> m.	Topf		
<i>rööre</i>	rühren		
<i>Rooch</i> m.	Rauch		
<i>Schaaf</i> n.	Schrank		
<i>Schäpp/e</i> f.	Topf/Töpfe mit Stiel	<i>schäppē</i>	sich auf den Teller laden
<i>Schnuut</i> f.	Kannenausguss		
<i>schnörke</i>	versengen		
<i>schödde</i>	schütten		

<i>schodd</i>			
<i>jeschodde</i>			
<i>schömmel</i>	<i>schimmeln</i>	<i>Schömmel</i> m.	<i>Schimmel</i>
<i>Schooß/er</i> n.	<i>Schublade/n</i>		
<i>schwebbele</i>	<i>schütteln</i>		
<i>Seij</i> f.	<i>Seihe</i>		
<i>Spööl</i> m.	<i>das zu Spülende</i>	<i>Spöölbäcke</i> n.; <i>Spöölsteen</i> m.	<i>Spülbecken;</i> <i>Spülstein</i>
<i>Stöcheliiser</i> n.	<i>Stocheisen</i>		
<i>Vernös</i> f.	<i>alt: Herd</i>		
<i>Vlamm/e</i> f.	<i>Flamme/n</i>		
<i>Voosbänkelsche/r</i> n.	<i>Fußbänkchen</i>		
<i>Vüür</i> n.	<i>(Herd)Feuer</i>		
<i>Waffeliiser</i> n.	<i>Waffeleisen</i>		

Wohnzimmer

<i>Beld/er</i> n.	<i>Bild/er</i>		
<i>Jarding/e</i> f.	<i>Gardine/n</i>		
<i>jemöötlisch</i>	<i>gemütlich</i>		
<i>Jlaas/er</i> n.	<i>Glas/Gläser</i>	<i>Jlaaserschaaf</i> n.	<i>Glassschrank</i>
<i>Kanapee</i> n.	<i>Sofa, Couch</i>		
<i>Kommód</i> f.	<i>Kommode</i>		
<i>Krötz/er</i> n.	<i>Kreuz/e</i>		
<i>Oěvend</i> m.	<i>Ofen</i>	<i>Oěvendspiiff</i> f.	<i>Ofenrohr</i>
<i>Posteling</i> m.	<i>Porzellan</i>		
<i>Prötter</i> m.	<i>großer Sessel</i>		
<i>Schääselong</i> f.	<i>Liegesofa (franz.: <i>chaise longue</i>)</i>		
<i>Sofa</i> n.	<i>Sofa, Couch</i>		
<i>Sössel</i> m.	<i>Sessel</i>	<i>Lään</i> f.	<i>Lehne</i>
<i>Täppisch/e</i> m.	<i>Teppich/</i>		
<i>Tapeet/e</i> f.	<i>Tapete/n</i>		
<i>Uur/e</i> f.	<i>Uhr/en</i>	<i>Standuur;</i> f. <i>Wankuur;</i> f. <i>dä klenne un dä</i> <i>jruéße Zeejer</i> m.	<i>Standuhr;</i> <i>Wanduhr;</i> <i>der kl. und der</i> <i>große Zeiger</i>
<i>Vertiko</i> n.	<i>Schrank mit zwei Türen und Schub- laden darüber; hö-</i>		

	her als Kommode, niedriger als Schrank		
<i>verwanne</i>	verwohnen		
<i>Vüürhang/häng m.</i>	Vorhang/hänge		
<i>Volängsche</i> n.	Besatz an Gar- dinen und Klei- dern		

Schlafzimmer

<i>Bätt</i> n.	Bett	<i>Bättzüüch</i> n.; <i>Bättdooch/</i> <i>dööscher</i> n.; <i>Bättdäck/e</i> f.	Bertzeug; Betttuch/tü- cher; Bettdecke/n
<i>dööse</i>	dösen, vor sich hin träumen		
<i>drööme</i> <i>droom</i> <i>jedroomt</i>	träumen	<i>Droom/Drööm</i> m.	Traum/Träume
<i>Kammerpott/pött</i> m.	Nachttopf/töpfe	<i>Pisspott</i> m.	Nachttopf
<i>Keil</i> m.	Bettmatratze		
<i>Kesse</i> n.	Kissen	<i>Paradekesse</i> n.; <i>Schloffkesse</i> n.	Paradekissen; Schlafkissen
<i>Kleërschaaf</i> n.	Kleiderschrank		
<i>Matratz/e</i> f.	Matratze/n		
<i>Naatskomödsche</i> n.	Nachttisch	<i>Naatshämbd</i> n.	
<i>Övverzoch/zösch</i> m.	Bettbezugbezüge		
<i>Plümmo/s</i> n.	Federbett/en (franz.: <i>plumeau</i>)		
<i>Püse</i> plur.	Kissen		
<i>schloffe</i>	schlafen	<i>Schloff</i> m.; <i>Schloffanzoch/</i> <i>zöösch</i> m.; <i>Schloffkopp/köpp</i> <i>m.</i> ; <i>Schloffmötz</i> f.	Schlaf; Schlafanzug; Schlafkopf; Schlafmütze
<i>schnorke</i>	schnarchen		

<i>Seeff.</i>	Seife		
<i>Speejel</i> m.	Spiegel		
<i>Steppdäck</i> f.	Steppdecke		
<i>waach</i>	wach	<i>waach bliive bleev, jeblevve</i>	wach bleiben
<i>Waischkomp/kömp</i> m.	Waschschüssel/n	<i>Waischlapp/e</i> m.	Waschlappen

Um das Haus herum

Hausumgebung

<i>Buér</i> m.	Brunnen, Tümpel mit fließendem Wasser		
<i>do busse</i>	draußen		
<i>drenne</i>	drinnen		
<i>(em) Dönge</i> n.	im Haus		
<i>ewängdisch</i>	innen		
<i>Jaarde</i> m.	Garten		
<i>Jauchekuul</i> f.	Jauchegrube	<i>Strong</i> s m.	dünner Mist
<i>Möst</i> m.	Mist	<i>Mösthoo</i> v m.; <i>Mösteplaaz</i> m.; <i>Möstjaffel</i> f.; <i>Möstkaar</i> f.	Misthaufen; Mistplatz; Mistgabel; Mistkarre
<i>Pötz</i> m.	Brunnen		
<i>Sood</i> f.	Gosse, Rinne		
<i>Wannhoff</i> m.	Platz am Haus vor Stall und Scheune		

Garten und Gemüse

<i>Ärpel</i> f.	Kartoffel		
<i>Blommekuél</i> m.	Blumenkohl		
<i>Bonn/e</i> f.	Bohne/n	<i>decke Bonne; Stäcke-bonne</i>	dicke Bohnen; Stangenbohnen
<i>Bröönnessel/e</i> f.	Brennnessel		
<i>Eärze</i> f.	ErbSEN		
<i>Jemöös</i> n.	Gemüse		

<i>Harek</i> f.	Harke		
<i>höwele</i>	Erde um die Pflanzen anhäufen		
<i>Jaarde</i> m.	Garten	<i>Jaardepöörje</i> n.	Gartentörchen
<i>jedeijke</i>	gedeihen	<i>jedeijlisch</i>	gedeihlich
<i>jeeße</i>	gießen	<i>Jooss</i>	Guß
<i>joss, jejosse</i>		<i>Jusch</i>	
<i>Kappes</i> m.	Kohl	<i>sure - wisse - ruëde Kappes;</i> <i>Kappesschaf</i> m.	saurer-weißer-roter Kohl; Krautthobel
<i>Karott</i> f.	Rote Beete		
<i>kiime</i>	keimen		
<i>Konsdönger</i> m.	Kunstdünger		
<i>k r u g d e</i>	jäten	<i>Kruggt</i> m.	(Un)Kraut
<i>Latze</i> f.	Löwenzahn	<i>Hongslatze</i> f.	Löwenzahn
<i>Lense</i> f.	Linsen		
<i>Moos</i> n.	Gemüse		
<i>Muér/e</i> f.	Möhre/n		
<i>Ölësch</i> n.	Zwiebel		
<i>ömmjraave</i>	<i>umgraben</i>		
<i>Schavung</i> f.	Wirsing		
<i>Schlaat</i> f.	Salat	<i>neKropp</i> m. <i>Schlaat</i>	ein Kopf Salat
<i>schüüsse</i> <i>schoss, jeschosse</i>	schießen (von Pflanzen)	<i>Schooss</i> m.	Schuss
<i>Spinaat</i> m.	Spinat		
<i>Stronk</i> m.	Strunk		
<i>uusmaache</i>	ausmachen, ernten		
<i>uusrisse</i> <i>ress uus, ussjeresse</i>	ausreißen (Unkraut)		

Obst

<i>Appel/Äppel</i> m.	Apfel/Äpfel	<i>Appeltart</i> f. ; <i>Appelboom</i> m. ; <i>Hemmel un Erd</i>	Apfelkuchen; Apfelbaum; Kartoffelapfelpüree
<i>Appelsiin/e</i> f.	Apfelsine/n		
<i>Banaan/e</i> f.	Banane/n		
<i>Bëëre</i> plur.	Beeren		
<i>Berr/e</i> f.	Birne/n		
<i>Bromere</i> plur.	Brombeeren		

ěmaache	einmachen, einwecken		
<i>Heedäppel</i> plur.	Preiselbeeren		
<i>Hoimere</i> plur.	Himbeeren		
<i>Kēär/e</i> m.	Kern/e, Stein/e		
<i>Ketsch</i> f.	Apfelkern		
<i>Kiěsch/e</i> f.	Kirsche/n		
<i>Knoschele</i> plur.	Stachelbeeren		
<i>Noss/Nöss</i> f.	Nuss/Nüsse	<i>Haselhoss;</i> <i>Walnoss</i>	Haselnuss; Walnuss
<i>Opst</i> n.	Obst		
<i>Örbere</i> plur.	Erdbeeren		
<i>Päedsworbele</i> plur.	Rauschbeeren		
<i>plöcke</i>	pflücken	<i>Plöck</i> m.; <i>dr zwaide Plöck</i>	Pflücken; 2. Pflücken, auch in der Liebe
<i>Prumm/e</i> f.	Pflaume/Pflaumen	<i>Prummetart</i> f.	Pflaumenkuchen
<i>rüf</i>	reif		
<i>Ringelott/e</i> f.	Ringelotte/n, (Pflaumensorte)		
<i>rüe</i>	roh		
<i>schrompelisch</i>	geschrumpelt		
<i>suur</i>	sauer		
<i>vuule</i>	faulen	<i>vuul</i>	faul
<i>Wimmere</i> plur.	Johannisbeeren		
<i>Wingdruuv/e</i>	Weintraube/n		
<i>Worbele</i> plur.	Waldbeeren		
<i>worémsteeschisch</i>	wurmstichig		
<i>Zitruen/e</i> f.	Zitrone/n		

Blumen

<i>böngé</i>	binden		
<i>bong</i>			
<i>jebonge</i>			
<i>blööde</i>	blühen		
<i>blood, jeblood</i>			
<i>Blomm/e</i> f.	Blume/n	<i>Blommepott</i> m.	Blumentopf
<i>Botterblomm/e</i> f.	Sumpfdotterblume/n		
<i>Jänseblöömsche/r</i> n.	Gänseblümchen		

<i>Maijlöcksche/r</i> n.	Maiglöckchen	<i>Maikätsche</i> n.	Weidenblüte
<i>Marjeritt/e</i> f.	Margerithe/n		
<i>Nälk/e</i> f.	Nelke/n		
<i>Ruěs/e</i> f.	Rose/n		
<i>Schnijjlöcksche</i> n.	Schneeglöckchen		
<i>Stijfmütersche</i> n.	Stiefmütterchen		
<i>Straus/Strüüs</i> m.	Strauß/Sträuze		
<i>Vailsche</i> n.	Veilchen		
<i>wälſch</i>	welk		
<i>Zitzel/e</i> f.	Narzisse/n	<i>Seeckruěs/e</i> f.	Narzisse/n

Bäume, Sträucher und Pflanzen

<i>Aast/Äast</i> m.	Ast/Äste		
<i>Blatt/Blaar</i> n.	Blatt/Blätter	<i>Drössblaar</i> n.; auch: <i>Lötscheblaar</i>	großblättriges Ampfergewächs
<i>Berk</i> f.	Birke		
<i>Besse</i> f.	Binsen		
<i>Böisch</i> m.	Busch, Wald		
<i>Boom/Bööm</i> m.	Baum/Bäume	<i>Kastanjeboom</i> m.; <i>Nossboom</i> m.; <i>DoofNoss!</i> ; <i>Priüsseboom</i> m.	Kastanienbaum; Nussbaum; taube Nuss; (Schnipfwort); Preußenbaum= Fichte
<i>Brankholz</i> n.	Brandholz		
<i>Büsch</i> f.	Buche	<i>Büscheholz</i> n.	Buchenholz
<i>Dänn</i> f.	Tanne, auch: Fichte		
<i>Destel</i> f.	Distel		
<i>Döer</i> plur.	Dornen	<i>Dörehääsch</i> f.	Dornenhecke
<i>Eesch</i> f.	Eiche		
<i>Hääsch/Hääje</i> f.	Hecke/n		
<i>Häck</i> f.	Buchenwald		
<i>Jenster</i> m.	Ginster		
<i>Jutsch</i> f.	Rute		
<i>Knöppel</i> m.	Knüppel		
<i>Knott</i> m.	(Ast)Knoten		
<i>Kruěn</i> f.	Baumkrone		
<i>Lenk/Lengde</i> f.	Linde/n		
<i>Loov</i> n.	Laub		
<i>Maije</i> plur.	frisches Buchen-		

	grün		
<i>Noodel/e</i> f.	Nadel/n		
<i>opschneese</i>	aufschneisen		
<i>Pállém/e</i> m.	Buchsbaumzweig/ e (Palmsonntag)		
<i>planze</i>	pflanzen	<i>Planz/e</i> f.	Pflanze/n
<i>Renk</i> f.	Rinde		
<i>Riis/er</i> n.	Reisig/Zweige		
<i>sääje</i> <i>jesääscht</i>	sägen	<i>Sääsch</i> f.; <i>Sääjebock</i> m.; <i>Sääschmäääl</i> n.	Säge; Sägebock; Sägemehl
<i>Scheet</i> n.	Holzscheit		
<i>Schliě</i> f.	Schlehe		
<i>Schmelle</i> plur.	langes Gras		
<i>Schnett</i> m.	(Baum)Schnitt		
<i>Schwagg/e</i> m.	Zweig/e	<i>Schwäggelsche</i> n.	kleiner Bund von Zweigen
<i>Spetz</i> f.	Baumwipfel		
<i>Stipp</i> m.	(Holz)Stütze		
<i>Stomp</i> m.	Stumpf		
<i>Strauch/Strüüscher</i> m.	Strauch/Sträucher		
<i>Vännmöks</i>	Wollgras		
<i>Voëscht</i> m.	Forst		
<i>Vuëlskiesch</i> f.	Eberesche	<i>Vuëlskiescheboom</i> m.;	Eberesche
<i>Wäärmann</i> m.	Tannenzapfen		
<i>Wigg/Wigde</i> f.	Weide/n (Baum)		
<i>Wuérzel</i> f.	Wurzel		

Häusliches

Utensilien

<i>Bank/Bänk</i> f.	Bank/Bänke	<i>Bänkelsche</i> n.	Bänkchen
<i>Blättsche</i> n.	Tageszeitung		
<i>Bössem</i> m.	Besen		
<i>Brank</i> m.	Brand(holz)		
<i>Brikätt/z</i> n.	Brikett/e		
<i>Büëschel/e</i> f.	Bürste/n		
<i>Bütt</i> f.	Wanne	<i>Badebütt</i>	Badewanne

<i>Döppe</i> n.	(großer) Topf	<i>Eierdöppsche</i>	Eierbecher
<i>Eemer</i> m.	Eimer		
<i>Jeschier</i> n.	Geschirr		
<i>Jiiskann/e</i> f.	Gießkanne/n		
<i>Hänkelmann</i> m.	Henkelmann		
<i>Holzscheet</i> n.	Holzscheit		
<i>Klimbim</i> m.	unnötiges Kleinzeug		
<i>Koll/e</i> f.	Kohle/n	<i>Kollekaste</i> m.	Kohlenkasten
<i>Koref/Koref</i> m.	Korb/Körbe		
<i>Krämpel</i> m.	Zeug, Kram		
<i>Krimskrams</i> m.	Kleinkram		
<i>Kwespel</i> m.	Handfeger		
<i>Labaksch</i> m.	unliebsame Aufgaben	<i>dr Labaksch donn</i>	unliebsame Arbeiten erledigen
<i>Lamp/e</i> f.	Lampe/n	<i>Fipplamp</i>	Taschenlampe
<i>Lapp/e</i> m.	Lappen	<i>eeverlapp;</i> <i>Waijschlapp</i>	Schlabbertuch: Waschlappen
<i>Mangt/Mängt</i> f.	ovaler Korb		
<i>Mängtsche</i> n.			
<i>Naal/Näel</i> m.	Nagel/Nägel		
<i>Nold/e</i> f.	Nadel/n		
<i>Kromm</i> f.	Sichel		
<i>Plack</i> m.	Tuch	<i>Schottelplack</i>	Spültuch
<i>Pöngel</i> m.	Bündel		
<i>Pot/Pöttt</i> m.	Topf/Töpfe	<i>Op jeddere Pott passt enne Däckel.</i>	Auf jeden Topf passt ein Deckel.
<i>Räast</i> f.	flacher, ovaler Korb		
<i>Schaff</i> f.	Schabe (z.B. von Kohl)		
<i>Schiér/e</i> f.	Schere/n	<i>Schiereschlüifer</i>	Scherenschleifer
<i>Schlamm</i> m.	Heizschlamm		
<i>Schluch/Schlüüsich</i> m.	Schlauch/Schläuche		
<i>Schrübbel</i> m.	Putzbesen		
<i>Schwäjel/e</i> m.	Streichholz/hölzer	<i>Schwäjelsdöösje</i>	Streichholz- schachtel
<i>Spien/e</i> m.	Holzspan/späne		
<i>Stöll</i> m.	Stiel		
<i>Taisch/e</i> f.	Tasche/n	<i>Büggel</i>	Beutel

<i>Vaam</i> m.	Faden		
<i>Vaas/er</i> n.	Fass/Fässer	<i>Bottervaas</i> n.	Butterfass
<i>Vas/e</i> f.	Vase/n		
<i>Wisskwaas</i> m.	Quast zum Weißen		
<i>Wolēf</i> m.	Fleischwolf		
<i>Ziedung/e</i> f.	Zeitung/en		

Tätigkeiten

<i>aastriische</i>	anstreichen	<i>wisse;</i>	weißen;
<i>streesch aa</i>		<i>kälke</i>	kälken
<i>aajestreesche</i>			
<i>aavwäijsche</i>	abwaschen	<i>Aavwäijsch</i>	Abwasch
<i>aavdrije</i>	abtrocknen		
<i>backe</i>	backen	<i>Backes</i>	Backhaus;
		<i>Backoëve</i>	Backofen
<i>blenke</i>	glänzen (Geschirr)	<i>jlänze</i>	glänzen
<i>bönge</i>	binden		
<i>bong, jebonge</i>			
<i>brööne</i>	brennen (Herd,	<i>Brank</i>	Brand(materi-
<i>brannt, jebrannt</i>	Ofen		al)
<i>ěmaache</i>	einwecken		
<i>fittsche</i>	schneiden (Boh-		
	nen)		
<i>huschere</i>	Haushalt führen	<i>Huschert</i>	Haushalt
<i>keëre</i>	kehren		
<i>kleëve</i>	kleben		
<i>kniisisch</i>	unsauber Geschirr		
<i>knösselisch</i>	unsauber	<i>knössele</i>	unsauber arbei-
			ten
<i>koочe</i>	kochen		
<i>kroome</i>	kramen	<i>Kroom</i>	Kram
<i>kroose</i>	herumkramen	<i>em Schoos kroose</i>	in der Schublade
			herumkramen
<i>läppere</i>	ansammeln	<i>Dat läppert sisch!</i>	Das sammelt sich
			an!
<i>oprüüme</i>	aufräumen		
<i>opjeroomt</i>			
<i>opwärme</i>	aufwärmen		
<i>rejiëre</i>	reinigen		
<i>riive</i>	reiben		

<i>reev, jerevve</i>			
<i>schmerjele</i>	<i>schmirlgeln</i>	<i>Schmerjelpapier</i>	<i>Schmirlgelpapier</i>
<i>schnigde</i>	<i>schneiden</i>		
<i>schnedd, jeschnedde</i>			
<i>Schnörke</i>	<i>(ver)sengen</i>		
<i>Schrubbe</i>	<i>schrubben, putzen</i>	<i>Schrubblomp</i>	<i>Aufnehmer</i>
<i>schwabbele</i>	<i>Flüssiges schwenken</i>		
<i>sejje</i>	<i>seihen (der Milch)</i>	<i>Seij;</i> <i>Seijdooch</i>	<i>Seihe;</i> <i>Seihtuch</i>
<i>schölle</i>	<i>schälen</i>		
<i>schüüre</i>	<i>schüren (Feuer)</i>		
<i>schuure</i>	<i>scheuern</i>		
<i>spenne</i>	<i>spinnen</i>		
<i>sponn, jesponne</i>			
<i>spööle</i>	<i>spülen</i>	<i>Spööl;</i> <i>Spööplack</i>	<i>Das zu Spülen-de; Spültuch</i>
<i>stooche</i>	<i>heizen</i>	<i>aastooche</i>	<i>Feuer machen</i>
<i>stoppe</i>	<i>stopfen</i>	<i>Stopp</i>	<i>Stopfen</i>
<i>väje</i>	<i>fegen</i>	<i>Dräck</i>	<i>Dreck</i>
<i>vääscht, jevääscht</i>			

Wäsche

<i>bleesche</i>	<i>bleichen</i>		
<i>büjele</i>	<i>bügeln</i>	<i>Büjeliiser n.</i>	<i>Bügeleisen</i>
<i>driuhe</i>	<i>trocknen</i>		
<i>ěréholle</i>	<i>hereinholen</i>		
<i>ěweesche</i>	<i>einweichen</i>		
<i>faalde</i>	<i>falten</i>		
<i>Ling f.</i>	<i>(Wäsche)Leine</i>		
<i>Looch f.</i>	<i>Lauge</i>		
<i>ophange</i>	<i>aufhängen</i>		
<i>vrenge</i>	<i>wringen</i>		
<i>waische</i>	<i>waschen</i>		
<i>Waisch m.</i>	<i>Wäsche</i>	<i>Waischbrätt n.;</i> <i>Waischbütt f.;</i> <i>Wäischkässel</i> <i>m.;</i> <i>Wäischköch f.;</i> <i>Waischpoléver n.</i>	<i>Waschbrett;</i> <i>Waschwanne;</i> <i>Waschkessel;</i> <i>Waschküche;</i> <i>Waschpulver</i>

Die Menschen

Die Familie

<i>Äldere</i> plur.	Eltern		
<i>Änkel</i> m.	Enkel	<i>Änkelkönk</i> n.	Enkelkind
<i>Altverstank</i> m.	Kind, das wie ein Erwachsener spricht		
<i>Bajaasch</i> f.	salopp: Familie	<i>di janze Bajaasch</i>	Familie
<i>Blaar</i> n.	Kind/er		
<i>Broër/Broör</i> m.	Bruder/Brüder		
<i>Doëter</i> f.	Tochter		
<i>doheem</i>	zu Hause		
<i>Faméllisch</i> f.	Familie		
<i>Huushäär/e</i> m.	Hausherr/en		
<i>Iě</i> f.	Ehe		
<i>Jenerazijuěn/e</i> f.	Generation/en		
<i>Jliische</i>	gleichen		
<i>Jong/e</i> m.	Junge/n, Sohn/Söhne		
<i>Jonggesäll/e</i> m.	Junggeselle/n		
<i>Jruësmodder, -vadder</i>	Großmutter, -vater	<i>Jruësäldere</i>	Großeltern
<i>Juffer/e</i> f.	ledige Frau/en		
<i>Knamel/e</i> m.	kleine/s Kind/er	<i>du klenne Botzeknoof</i> m.; <i>du klenne Köttel</i> m.	du kleines Kind
<i>Kroddel</i> f.	kleines (liebes) Kind		
<i>Könk</i> n.	Kind/er		
<i>Kusiün/e</i> f.	Cousine/m		
<i>leev</i>	lieb	<i>levver - am leevste</i>	lieber - am liebsten
<i>Modder</i> f.	Mutter	<i>Mamm</i>	Mutter
<i>Näff/e</i> m.	Neffe/n		
<i>Niet/e</i> f.	Nichte/n		
<i>Nuggel</i> m.	Schnuller		
<i>örve</i>	erben	<i>Örvstöck</i>	Erbstück
<i>Pängs</i> plur.	Kinder		
<i>pareere</i>	gehorchen, parieren		
<i>pareert</i>			
<i>Puut/e</i> m.	Kind/er	<i>ne verwönnte Puut</i>	verwöhntes

			Kind
<i>Schnur</i> f.	Schwiegertochter		
<i>Schwäster/e</i> f.	Schwester/n		
<i>Schwiěsch</i> f.	Schwägerin	<i>Schwoorer</i> m.	Schwager
<i>Schwijermudder</i> f.	Schwiegermutter	<i>Schwijervadder</i>	Schwiegervater
<i>Steef-</i>	Stief-	<i>Steefvadder;</i> -modder, -könk, -schwäster, -broěr	Stiefvater, -mutter, -kinder, -schwester, -bruder
<i>Tant/e</i> f.	Tante/n		
<i>Titti</i> n.	kleines Kind		
<i>Trabante</i> plur.	Kinder		
<i>Üěm/e</i> m.	alt: Oheim, Onkel; alter Mann		
<i>Vadder</i> m.	Vater	<i>Papp</i>	Vater
<i>Vätter/e</i> m.	Vetter/n		
<i>verkinsche</i>	Verstandesverlust bei alten Leuten		
<i>vermaache</i>	übergeben, vererben		
<i>verwönne</i>	verwöhnen		
<i>Verwankschaf</i> f.	Verwandtschaft	<i>verwankd</i>	verwandt
<i>Wengdel/e</i> f.	Windel/n		
<i>Wetfrau/e</i> f.	Witwe/n	<i>Wetmann/männ</i> m.	Witwer

Leute

<i>angere</i>	andere	<i>angesch</i>	anders
<i>ärém</i>	arm	<i>Di ärém Sou!</i>	Die arme Sau!
<i>Armedej</i> m.	Armut, Elend		
<i>aald</i>	alt		
<i>Borsch/e</i> m.	Bursche/n		
<i>Dórěp/Dörěper</i> n.	Dorf/Dörfer		
<i>änkel</i>	einzel		
<i>Flittsche</i> n.	leichtes Mädchen		
<i>Heemet</i> f.	Heimat	<i>doheem</i>	zu Hause
<i>jedder enne</i>	jeder		
<i>Jemeen</i> f.	Gemeinde		
<i>Jesocks</i> n.	Gesindel, Pack		
<i>joong</i>	jung		
<i>Juurend</i> f.	Jugend, junge		

	Leute		
<i>Kaff/Käffer</i> n.	unbedeutender Ort		
<i>Kéerél</i> m.	Kerl	<i>ne staatse Kéerél</i>	ein stattlicher Kerl
<i>Korona</i> f.	(Kinder)Schar		
<i>Krau</i> n.	Gesindel		
<i>leěve</i>	leben	<i>Leěve</i> n. <i>erleeěve</i>	Leben; erleben
<i>Lück</i> plur.	Leute		
<i>mänsch enne</i>	manch einer		
<i>Mätsche/r</i> n.	Mädchen		
<i>Mannslück</i>	Männer		
<i>Mingsch/e</i> m.	Mensch/en		
<i>Möön/e</i> f.	alte Frau/en	<i>Mööneball</i> m.	Altweiberball
<i>Nobber/e</i> m.	Nachbar/n	<i>Noobesch</i> f.; <i>Nobberschaff</i> f.	Nachbarin; Nachbarschaft
<i>ömmes</i>	jemand	<i>nömmes</i>	niemand
<i>ossereent</i>	unsereins		
<i>Pack</i> n.	Gesinde	1	
<i>riisch</i>	reich		
<i>sälever</i>	selbst	<i>Dösch et doch sälever!</i>	Tu es doch selbst!
<i>Schlaach</i> m.	Art, Eigenart	<i>vam alte Schlaach</i>	vom alten Schlag
<i>sonne</i>	solche/r	<i>Sonne Kwatsch!</i>	So ein Quatsch!
<i>Stattmingsch/e</i> m.	Stadtmensch/en		
<i>Vänt/e</i> m.	jugendlicher Flegel	<i>Väntsche</i> n.	ein kleiner Flegel
<i>Volěk</i> n.	Volk		
<i>Vrauliick</i>	Frauen	<i>Vräusche</i> n.	kleine Frau
<i>Vrömme</i> m.	Fremde/r	<i>vrömm</i>	fremd
<i>Wiiwer</i> n.	Frau/en, Weib/er (negativ)		
<i>zesamme</i>	zusammen, gemeinsam		

Geistiges

<i>aane</i>	ahnen	<i>Aanung</i>	Ahnung
<i>aavständisch</i>	abständig, dement		

<i>Aldverstank</i> m	altklug (Kinder)		
<i>Bedänkzick</i> f.	Bedenkzeit		
<i>bejriife</i> <i>bejreff, bejreffe</i>	begreifen		
<i>Brööde</i>	brüten		
<i>Dorjee</i>	durcheinander, wirr		
<i>kapiere</i>	verstehen	<i>Kapee</i> m; <i>Dä ös schwor</i> <i>van Kapee.</i>	Verstehen; Der versteht schwer.
<i>(ērus)klamüisere</i>	mühsam etw. her- ausfinden		
<i>klüschtisch</i>	undurchschaut, verdächtig		
<i>Kukelores</i> m	Unsinn; auch: Tan- nenzapfen		
<i>menne</i>	meinen	<i>Meenung</i> f.	Meinung
<i>övverläje</i> <i>övverlaat, övverlaat</i>	überlegen	<i>Övverlääsch</i> m	Überlegung
<i>op Zack</i>	geistesgegenwärtig		
<i>Senn</i> m	Sinn (geistig)		
<i>Stuss</i> m	Unsinn		
<i>uushecke</i>	ausbrüten, austüf- teln		
<i>verjässe</i>	vergessen		
<i>Verstank</i> m.	Verstand	<i>Onverstank</i> m.	Unverstand
<i>Vernonvt</i> f.	Vernunft	<i>vernöftisch</i>	vernünftig
<i>verstoon</i> <i>verstung, verstange</i>	verstehen	<i>Verstank</i>	Verstand
<i>wösse</i> <i>woost, jowoosst</i>	wissen	<i>Wesse</i>	Wissen
<i>Wórret</i> f.	Wahrheit	<i>woér;</i> <i>Sar de Worret!</i>	Wahr; Sag die Wahr- heit!

Gefühle

<i>Ärém Deer</i> n.	Niedergeschlagen- heit, Depression	<i>et ärém Deer</i> <i>hann.</i>	depressiv sein
<i>ärvivre</i>	erschrecken		
<i>Bammel</i> m.	Angst		

<i>bang</i>	bange		
<i>beduure</i>	bedauern		
<i>bööke</i>	weinen		
<i>Druur</i> f.	Trauer		
<i>en dě Plagge krije</i>	mitgenommen aussehen		
<i>Heemwiě</i> n.	Heimweh		
<i>hüüle</i>	heulen, weinen		
<i>jefftisch</i>	giftig, zornig		
<i>Jemööt</i> n.	Gemüt	<i>en aller Jemötsrou</i> f.	in aller Gemütsruhe
<i>jetruěst</i>	getrost, ruhig		
<i>Joodmödischkejt</i> f.	Gutmütigkeit		
<i>knaatsche</i>	weinen (von Kindern)	<i>Knaatsch</i> m.; <i>Knaatschkopp</i> m.; <i>knaatschisch</i>	Weinen; einer, der ständig weint bzw. sich ständig beklagt; weinerisch
<i>kriische</i> <i>kresch, jekresche</i>	weinen		
<i>Kuurasch</i> f.	Mut, Beherztheit	<i>kuraschiert</i>	mutig
<i>laache</i>	lachen	<i>sisch kapott laache;</i> <i>schibbelisch laache</i>	sich kaputt lachen; sich schibbelich lachen
<i>Leed</i> n.	Leid	<i>leed donn;</i> <i>leedmöödisch</i>	leid tun; schwermüdig
<i>dr Löksch</i> m. <i>hange losse</i>	traurig sein, resignieren		
<i>Lost</i> f.	Lust	<i>löstisch</i>	lustig
<i>Moot</i> m.	(Lebens)Mut	<i>mootwellisch</i>	mutwillig
<i>oprääje</i> <i>opjerääscht</i>	aufregen	<i>Oprääjung</i> f.	Aufregung
<i>Pläsiir</i> n.	Vergnügen		
<i>quängele</i>	quängeln		
<i>de Quent</i> f. <i>sprenge sprong, jespronge</i>	die Geduld verlieren		
<i>rammdösisch</i>	durcheinander, wirr		
<i>röjelisch</i>	ruhig		

<i>rose</i>	rasen (vor Wut)		
<i>Rou</i> f.	Ruhe	<i>röjelisch</i>	ruhig
<i>schamme (sisch)</i>	schämen (sich)	<i>Schammsstu disch net!</i>	Schämst du dich nicht!
<i>schöj</i>	scheu		
<i>Schräck</i> m.	Schrecken		
<i>sorje (sisch)</i> <i>jesorscht</i>	sorgen (sich)	<i>Sorsch</i> f.	Sorge
<i>stiiv</i>	bedrückt	<i>Ich han et stiiv.</i>	Ich bin bedrückt.
<i>Strang</i> m.	Angst		
<i>Truést</i> m.	Trost		
<i>valsch</i>	falsch, wütend	<i>Do wuerd dä ävver valsch!</i>	Da wurde der aber falsch!
<i>verkiirt</i>	verkehrt, verdreht		
<i>vööle</i>	fühlen	<i>Jevööl</i> n.	Gefühl
<i>Vreud</i> f.	Freude	<i>vruě</i>	froh
<i>Wedderwell</i> m.	Widerwille		
<i>welle</i> <i>woot, jewollt</i>	wollen	<i>Well</i> m.; <i>Dä hat kenne Well mi.</i>	Wille; Der hat kei- nen Willen mehr.
<i>wimmere</i>	wimmern		
<i>wönsche</i>	wünschen	<i>Wonsch</i> m.	Wunsch
<i>wööde</i>	wüten		
<i>zefredde</i>	zufrieden		

Zwischenmenschliches Verhalten: positiv

<i>aabändele</i>	anbändeln		
<i>aajövve</i>	anreichen; auch: angeben (sich her- vortun)	<i>aavjövve</i>	abgeben
<i>aaställe</i>	anstellen (in der Reihe); auch: Aufhebens machen		
<i>aatippe</i>	leicht berühren		
<i>aavmaache</i>	abmachen	<i>usmaache</i>	ausmachen
<i>äksplezeere</i> <i>äksplezeert</i>	auseinandersetzen, erklären		
<i>äntschioldije</i> <i>äntschioldischt</i>	entschuldigen		

<i>alleen</i>	allein		
<i>allemann</i>	alle zusammen		
<i>ästeméere</i> <i>ästermeert</i>	(hoch)achten	<i>Äästeméer</i> m.	Hochachtung
<i>beduure</i>	bedauern		
<i>beduurt</i>			
<i>bejäane</i>	begegnen		
<i>bejännt</i>			
<i>bejee (bejenee)</i>	beieinander		
<i>jrööße</i>	grüßen	<i>bejrööße</i>	begrüßen
<i>beklaafe</i>	besprechen		
<i>beklaaft</i>			
<i>beroije</i>	bereuen		
<i>beroijt</i>			
<i>berode</i>	beraten	<i>Rod</i>	Rat
<i>beschweére</i> (sisch) <i>beschweert</i>	beschweren(sich)		
<i>besüke</i>	besuchen	<i>Besük</i> m.	Besuch
<i>besükt</i>			
<i>betütteln</i> <i>betüttelt</i>	bemuttern, verwöhnen		
<i>dolde</i>	dulden	<i>Jedold</i> f.; <i>jedoldisch</i>	Geduld; geduldig
<i>dosche</i>	dürfen	<i>Dä dasch dat.</i>	Der darf das.
<i>eens</i>	einig		
<i>éladde</i> <i>éjeladde</i>	einladen	<i>Eladding/e</i> f.	Einladung/en
<i>harmeneere</i> <i>harmoneert</i>	übereinstimmen		
<i>helépe</i> <i>holép, jeholépe</i>	helfen	<i>Hölép</i> f.	Hilfe
<i>hengere</i>	hindern		
<i>höngeree</i>	hintereinander		
<i>honoreere</i> <i>honoreert</i>	honorieren, ehren	<i>Honorazijuěn/e</i> f.	Honoration/en
<i>hofeere</i> <i>hofeert</i>	hofieren		
<i>Iire</i>	ehren	<i>Iir;</i> <i>iirlisch</i>	Ehre; ehrlich
<i>jälde</i> <i>jold, jejolde</i>	gelten		

<i>jeweēde losse</i>	tun lassen, in Ruhe lassen	<i>Loss mich jewēēde!</i>	Lass mich in Ruhe!
<i>jevällisch(st)</i>	gefährlich, bitte	<i>Jevällischkeet/e f.</i>	Gefälligkeit/en
<i>jewaar wäēde</i>	erfahren, wahrnehmen		
<i>jönn joov, jejövve</i>	geben	<i>aavjönn; opjönn; ussjönn</i>	abgeben; aufgeben; ausgeben
<i>jöönne</i>	gönnen	<i>jönne könne</i>	gönnen können
<i>jrööße</i>	grüßen	<i>de Daareszick f. saan</i>	die Tageszeit sagen
<i>känne (sisch) kannt, jekannt</i>	kennen (sich)		
<i>Karessant/e m.</i>	Liebhaber		
<i>Klante</i> plur.	Kameraden		
<i>Klubb</i> m.	Klub, Verein		
<i>Kneeväll m. donn</i>	hartnäckig bitten		
<i>knuutsche</i>	drücken, liebkos- sen		
<i>kommandeere kommandeert</i>	befehlen, komman- dieren		
<i>Krätzje/r n.</i>	(merkwürdige) Erzählung/en		
<i>kreeje</i>	kriegen, bekom- men		
<i>krengèle</i>	kringeln	<i>sisch krengèle va lache</i>	sich kringeln vor Lachem
<i>Küddelsche</i> n.	heimliches Ver- hältnis	<i>Kuddel</i> m.	Wirrwarr
<i>Kumpan/e m.</i>	Kamerad/en, Ge- nosse/n, Mittäter	<i>Suffkumpan; Kumpenej</i> f.	Saufkumpan; (zwielichtige) Kumpanei
<i>kusche</i>	kuschen, stillhalten	<i>kusch</i>	zurückhaltend
<i>ligde (ömmes) ledde, jeledde</i>	jd. leiden		
<i>löinne</i>	leihen	<i>v e r l ö n n e</i>	verleihen
<i>loēve</i>	loben		
<i>loßläddisch</i>	ledig		
<i>mänēsch</i>	mancher		
<i>Maneere</i> plur.	Manieren, Beneh- men	<i>maniirlich</i>	mit gutem Be- nehmen

<i>messe</i>	missen		
<i>moddersielen-al-leen</i>	mutterseelenallein		
<i>növveree</i>	nebeneinander		
<i>Ömmjang</i> m.	Umgang	<i>Dat es kenne jodde Ömmjang vörr disch!</i>	Das ist kein guter Umgang für dich!
<i>övverdrive</i> <i>övverdrev</i> <i>övverdrevve</i>	übertreiben		
<i>ongeree</i>	untereinander		
<i>ordeneere</i> <i>ordeneert</i>	regeln, anordnen		
<i>pussiire</i>	Beziehung zu einem Mädchen pflegen		
<i>Räsong</i> f.	Vernunft (franz.: <i>raison</i>)	<i>zr Räsong brenge jebraart</i>	zur Vernunft bringen
<i>ramsche</i>	raffen	<i>schrabbe</i>	raffen
<i>tespeteere</i> <i>tespeteert</i>	disputieren, streiten	<i>Despetaat</i> m.	Disput
<i>scharwänzele</i>	umgarnen		
<i>schmuuse</i>	liebkosen	<i>Schmuus</i> m.	Komplimente
<i>tröij</i>	treu		
<i>Tropp</i> m.	Truppe, Gruppe		
<i>tuusche</i>	tauschen		
<i>uusston (ömmes)</i> <i>stung uus</i> <i>uusjestange</i>	(jd.) ausstehen, leiden		
<i>verjliische</i> <i>verjleesch</i> <i>verjleesche</i>	vergleichen		
<i>verjönne (sisch)</i>	(sich) vergönnen, wohl fühlen		
<i>verzeije</i>	verzeihen		
<i>vreije</i>	freien, werben	<i>Vreijeschwäss</i> m.	Freiersfüße
<i>Vröngd/e</i> m.	Freund/e	<i>Vröngdin/ne</i> f.	Freundin/nen
<i>vrore</i>	fragen	<i>Vroor/e</i> f.	Frage/n
<i>waarde</i>	warten		
<i>wätte</i>	wetten		

Zwischenmenschliches Verhalten: negativ

<i>aadriëne</i>	andrehen		
<i>aaschmiire</i>	betrügen, anschmieren		
<i>aavlukse</i>	abspenstig machen		
<i>aavzwacke</i>	abzwacken		
<i>bedrieße</i>	täuschen, betrügen		
<i>bedrösse</i>			
<i>bedrööje</i>	betrügen	<i>Bedroor</i> m.	Betrug
<i>bedroore</i>			
<i>bescheisse</i>	täuschen, betrügen		
<i>beschesse</i>			
<i>blameere</i>	blamieren		
<i>böddele</i>	betteln		
<i>Bohai</i> m.	Getue	<i>Bohai maache</i>	aufschneiden
<i>draajlööve</i>	dran glauben, Un-		
<i>jloot draa</i>	angenehmes akzeptieren		
<i>draarjejlloot</i>			
<i>drangsaleere</i>	drangsalieren, quälen		
<i>droije</i>	drohen, dräuen		
<i>Fissematänte</i> plur.	Getue		
<i>Fisternöllsche</i> n.	heimliches Verhältnis		
<i>fordjaare</i>	wegschicken		
<i>Häckmäck</i> m.	Getue, Umstände		
<i>hamstere</i>	hamstern		
<i>Huddel</i> m.	Streit, Auseinandersetzung		
<i>Jedööns</i> n.	Getue		
<i>Kadanks</i> f.	Angst, Respekt		
<i>käbbele</i>	streiten		
<i>kiife</i>	keifen		
<i>klaue</i>	stehlen		
<i>Klöngel</i> m.	Klüngel		
<i>Kniis</i> m.	Zank; auch: Schmutz	<i>Kniisbüggel</i> m.; <i>Kniiskopp</i> m.; <i>Kniisuur</i> n.; <i>kniisisch</i>	Zänker; Zänker;

			Zänker; zänkisch;
<i>kölle</i>	betrügen		
<i>krakeele</i>	lärmen		
<i>lappe</i>	etwas Merkwürdi- ges tun	<i>Do hätt dä sisch jätje- lappt!</i>	Da hat der sich etwas geleistet!
<i>leeje</i>	lügen		
<i>loor, jeloore</i>			
<i>Mannsbeld</i> n.	Mannskerl		
<i>Moläste</i> plur.	Schwierigkeiten		
<i>ordinäär</i>	ungehörig		
<i>opbuusche</i>	aufbauschen		
<i>oppeneere</i>	sich widersetzen, op- ponieren		
<i>Pick</i> m.	heimlicher Groll		
<i>piisacke</i>	quälen		
<i>shekaneere</i>	schikanieren		
<i>scholde</i>	schulden	<i>Schold</i> f.; <i>schöldisch</i>	Schuld; schuldig
<i>semeleere</i>	simulieren		
<i>Speränzje/r</i> n.	töricht handeln		
<i>maache</i>			
<i>stöchele</i>	aufwiegeln, sti- cheln		
<i>streede</i>	streiten	<i>aavstreede</i>	abstreiten
<i>stredd, jestredde</i>			
<i>stibitze</i>	heimlich wegneh- men		
<i>strööfe</i>	über andere reden		
<i>stüüre</i>	stören		
<i>Tamtam</i> m.	Umstände, Trara		
<i>tämpeteere</i>	etwas anstellen		
<i>trappeere</i>	ertappen		
<i>triize</i>	aufreizen, quälen		
<i>veräppele</i>	nicht ernst nehmen		
<i>verbärrje</i>	verbergen		
<i>verborje</i>			
<i>verlääje</i>	verlegen		
<i>verlaat</i>			
<i>verplämpere</i>	verschwenden		
<i>verrode</i>	verraten	<i>Verrod</i> m.	Verrat
<i>Weerwoord</i> n.	Widerwort/e		

<i>wiis maache</i>	etwas einreden		
<i>zänke</i>	zanken		
<i>zweecke</i>	zwicken		
<i>zwenge</i>	zwingen	<i>Zwang</i>	Zwang
<i>zwong, jezwonge</i>			

„Soziale“ Präpositionen

<i>jäje</i>	gegen		
<i>mott</i>	mit		
<i>one</i>	ohne		
<i>schäään</i>	gegen		
<i>vörr</i>	für		
<i>wäje</i>	wegen		

Menschliche Eigenschaften

<i>äescht</i>	ernst		
<i>Bääste dr m.</i>	Beste der		
<i>blööd</i>	dumm	<i>Blöödhammel/e m.</i>	Dumm-kopfkköpfe
<i>domm</i>	dumm		
<i>Dönkel m.</i>	Dünkel		
<i>Drüje m.</i>	Mann/Männer mit trockenem Humor	<i>Dat es ne Drüje.</i>	Das ist ein Trockener.
<i>Duckmüser m.</i>	Leisetreter		
<i>düschtisch</i>	tüchtig		
<i>Dusel m.</i>	Glückspilz, auch: Dummkopf	<i>Dä hat Dusel jehat.</i> <i>Du böss ene Dusel.</i>	Der hat Glück gehabt. Du bist ein Dummkopf.
<i>eefäldisch</i>	Einfältig		
<i>éeje</i>	eigen(artig)	<i>eejesennisch</i>	eigensinnig
<i>eekännisch</i>	fremdelnd		
<i>ennjebeld</i>	eingebildet		
<i>Fimmel m.</i>	Verrücktheit, Tick, Spleen	<i>Dä hat ne Fimmel!</i>	Der hat einen Tick.
<i>fosch</i>	forsch, entschlossen		
<i>hääxe</i>	hexen	<i>Hääx/e f.;</i>	Hexe/n;

		<i>Hääxeschoß</i> m.	Hexenschuss
<i>iggleisch</i>	gereizt, reizbar	<i>iggleisch Männchen</i> n.	reizbarer Kerl
<i>jäck</i>	närrisch	<i>Jäck/e</i> m. <i>jäckisch</i>	Narr/en, auch: Geisteskranke/r närrisch
<i>jeliert</i>	gelehrt		
<i>jodd</i>	gut		
<i>jrällisch</i>	hitzig		
<i>jroff</i>	grob		
<i>katzisch</i>	zänkisch		
<i>klamm</i>	in Geldnot		
<i>kniipisch</i>	geizig		
<i>koppschöj</i>	ängstlich		
<i>krabitzisch</i>	eigensinnig		
<i>kribitzisch</i>	jähzornig		
<i>kuraschiert</i>	mutig, entschlossen	<i>Kuraasch</i> f.	Courage, Mut
<i>luēs</i>	schlau		
<i>Mannswiiv/er</i> n.	Mannweib/er		
<i>nöj</i>	Geizig		
<i>nöjschiērisch</i>	Neugierig		
<i>ondoue</i>	unartig	<i>ondoue Stöcker</i> n.	unartige Taten
<i>öösisch</i>	ungehalten, ärgerlich		
<i>opräet</i>	aufrecht		
<i>pingelisch</i>	empfindlich		
<i>plomp</i>	Plump		
<i>prottele</i>	nörgelen	<i>Prötteler</i> m.	Nörgler
<i>rejäll</i>	reell, ehrlich		
<i>schenant</i>	schüchtern, prude (franz.: <i>génant</i>)		
<i>schläed</i>	schlecht, übel	<i>Däm öss/jeet et schläed.</i>	Dem ist es – geht es schlecht.
<i>strongse</i>	angeben	<i>Strongsbüggel/e</i> m.	Angeber
<i>stüüte</i>	prahlen		
<i>üesch</i>	zäh, robust		
<i>verlosse sisch</i>	sich verlassen auf	<i>Verloss</i> m.	Verlass
<i>vlenk</i>	flink		
<i>vüürsischtisch</i>	vorsichtig		
<i>vrääsch</i>	frech		

<i>zämmele</i>	schmusen	<i>Zämmel/e</i> m.	Schmusekind/er
<i>zeweēesch</i>	widerspenstig, verdreht		
<i>Zwärsch</i> m.	<i>Zwerg/e</i>		

Menschliche Typen

<i>Aaldwiiv/er</i> n.	neugierige Person/en	<i>Waischwiiv/er</i> n.	Waschweib/er
<i>Bäles/se</i> m.	Ausgelassene/r Junge/n		
<i>Bavian</i> m.	(Pavian) Großmaul, plumper Mensch		
<i>Blaares/se</i> m.	laute/r Mensch/en		
<i>Braatsch</i> f.	Großmaul; auch: Schorf		
<i>Brejmuul</i> f.	Großmaul		
<i>Deckopp</i> m.	Dickkopf	<i>Hetzkopp;</i> <i>Knallkopp;</i> <i>Quatschkopp;</i> <i>Querkopp</i>	Hitzkopf; Unsinn redender Mensch; Schwätzer; Querkopf
<i>Drickes</i> m.	einfältiger Mensch		
<i>Fännigsfürzer</i> m.	Geizhals		
<i>Fänt</i> m.	unartiger Junge	<i>Fäntsche</i> n.	
<i>Filú</i> m.	(franz.: <i>filou</i>) durchtriebener Kerl		
<i>Finester</i> m.	Schelm		
<i>Halonk/e</i> m.	Halunke/n		
<i>Hospes</i> m.	unerfahrener, alberner Mensch		
<i>Idijoot/e</i> m.	Geisteskranke/r		
<i>Jrülläscher</i> m.	Mensch mit Humor, Schadenfroher		

<i>Kabänes/se</i> m.	große/r Kerl/e		
<i>Kaderaasch</i> m.	Herumstreuner		
<i>Kloochscheißer</i> m.	Besserwisser		
<i>Klütt</i> m.	Dummkopf		
<i>Knores</i> m.	eigensinniger Mensch		
<i>Knotterdöppে</i> n.	dauernd Schimpfender	<i>Knotterpott</i> m.	Schimpfender
<i>Korentekacker</i> m.	kleinlicher Mensch		
<i>Kratzbüesch</i> f.	Kratzbürste		
<i>Krent</i> f.	Korinthe, kleinlicher Mensch		
<i>Küümes</i> m.	ein Stöhnender, ein langsam zu Werk Gehender	<i>küüme</i>	stöhnen
<i>Kwassel</i> f.	Vielredner/in		
<i>Labbes/se</i> m.	Lümmel	<i>labbestisch</i>	lümmelhaft
<i>Lömmel/e</i> m.	Lümmel		
<i>Lompsack/säck</i> m.	gemeine/r Kerl/e		
<i>Lööres/se</i> m.	Taugenichts/e		
<i>Looder</i> n.	Luder, betrügender Mensch		
<i>Luftikus</i> m.	leichter Geselle		
<i>Lulatsch</i> m.	flapsiger Kerl	<i>ne lange Luulatsch</i>	langer Kerl
<i>Lusch</i> m.	Versager; jd., dem man nicht traut	<i>Lusche</i> plur.	minderwertige Skatkarten
<i>Mullejann</i> m.	Maulheld	<i>Mulleflupp</i>	Maulheld
<i>Nälbäck</i> m.	Klatschmaul (Mann)		
<i>Nixnotz/e</i> m.	Nichtsnutz/e	<i>nixnötzisch</i>	nichtsnutzig
<i>Os/Öster</i> n.	raffinierte/r Mensch/en	<i>Schennoos</i> n.	Schelm
<i>Pittsche vüropp</i>	immer der Erste, Besserwisser		
<i>Schauter</i> m.	alberner Mensch		
<i>Schlamp</i> f.	unordentliche Frau		
<i>Schlappschwanz/schwännz</i> m.	Schwächling/e		
<i>Schlaubärjer</i> m.	Schlaumeier		
<i>Schloofmötz/e</i> f.	Schlafmütze/e		

<i>Schnöösel/e</i> m.	„Grünschnabel“, arrogante/r Kerl/e		
<i>Schnööver</i> m.	verwöhnter Esser		
<i>Schräuel</i> n.	hässliche Person		
<i>Schüüredreischer</i> m.	Scheunendrescher; Vielesser		
<i>Schwaardlapp</i> m.	Maulheld		
<i>Schweinickel</i> n.	unflätiger Mensch		
<i>Spötzboov/e</i> m.	Spitzbube/n		
<i>Stäñz</i> m.	Angeber		
<i>Stenkstevvel/e</i> m.	Stinkstiefel (Schimpfwort)		
<i>Stropp/Ströpp</i> m.	Schlingel		
<i>Traatschmuul</i> f.	Klatschmaul	<i>Traatschwüv</i> n.	Tratschweib
<i>Trampel</i> m.	plumper Mensch		
<i>Trulla</i> f.	schlampige Frau		
<i>Tuppes/se</i> m.	Dummkopf/köpfe		
<i>Tuttel</i> f.	unbeholfener Mensch	<i>tuttelisch</i>	unbeholfen
<i>Vrässssack</i> m.	Fresssack, Vielesser		
<i>Vullisch</i> m.	Faulenzer		
<i>Vlääjel/e</i> m.	Flegel		
<i>Wenkbüggel</i> m.	Windbeutel, Angeber		
<i>Wibbelstätz</i> m.	unruhiger Mensch		

Menschliche Wechselfälle

<i>Jlöck</i> n.	Glück	<i>jlöcklisch</i>	glücklich
<i>Katastroěv/e</i> f.	Katastrophe/n		
<i>Malöör</i> n.	Unglück		
<i>Messjescheck</i> n.	Missgeschick		
<i>Nuět</i> f.	Not	<i>Nuět am Mann.</i>	Not am Mann
<i>Onjlöck/er</i> n.	Unglück/e		
<i>Onvall/väll</i> m.	Unfall/fälle		
<i>Päsch</i> n.	Pech		
<i>Schang/e</i> f.	günstige Gelegenheit/en (franz.: <i>chance</i>)		
<i>schugdere</i>	schaudern		

Tätigkeiten

<i>aachtkantisch</i>	mit Nachdruck	<i>aachtkantisch eruus-fleeje</i> <i>floor eruus</i> <i>eruusjesloore</i>	energisch vor die Tür gesetzt werden
<i>aajriife</i> <i>jreff aa</i> <i>aajejreffe</i>	angreifen		
<i>Aska mit Schoon-näjjel</i>	Prügel		
<i>de Botz stramm träcke</i> <i>trock, jetrocke</i>	den Hosenboden stramm ziehen		
<i>Dänkzöddel</i> m.	Ohrfeige		
<i>draische</i> <i>jedraische</i>	verdreschen		
<i>hau</i> <i>haut, jehau</i>	hauen	<i>Hau</i> m.; <i>Dä hat enne Hau!</i>	Schlag; Der hat einen „Dachscshaden“!
<i>Jewald</i> f.	Gewalt		
<i>klatsche</i>	schlagen		
<i>kleëve</i>	Kleben, schlagen	<i>Däm han ich enne jek-leëvt!</i>	Dem habe ich eine geklebt!
<i>kloppe</i>	schlagen	<i>Klöpp</i> plur.; <i>verkloppe</i> ; <i>Klopperej</i> f.	Schläge; schlagen, auch: verkaufen Schlägerei
<i>paave</i>	schlagen		
<i>pisele</i>	verhauen		
<i>rämpele</i>	rämpeln		
<i>Säng</i> plur.	Prügel		
<i>schlaare</i> <i>schloor</i> <i>jeschlaan</i>	schlagen	<i>Schlaar</i> m.	Schlag, Hieb
<i>am Schlawittche packe</i>	an den Hals gehen	<i>Schlawittchen</i> n.	Kragen
<i>Schmess</i> m.	Schmiss/e		
<i>schriippe</i>	hauen	<i>Schrüpp</i> plur.; <i>Dä han di geschriippt.</i>	Schläge; Den haben sie vermöbelt.
<i>schwaarde</i>	verhauen; auch:		

	viel reden		
<i>Uēfisch</i> f.	Ohrfeige		
<i>verbimse</i>	verprügeln		
<i>verbläue</i>	verprügeln		
<i>verkammesööle</i>	verhauen (aufs Kammesol)		
<i>vermöbele</i>	verprügeln		

Einige Vornamen

Männer		Frauen	
<i>Allwiss</i>	Alois	<i>Änn sche</i>	Ännchen
<i>Andree</i>	Andreas	<i>Angen iës</i>	Agnes
<i>Bartel</i>	Bartholomäus	<i>Bärb(sche)</i>	Barbara
<i>Äus</i>	August	<i>Billsche</i>	Sybille
<i>Eed</i>	Eduard	<i>Drück(sche)</i>	Gertrud
<i>Fränz</i>	Franz	<i>Fiinsche</i> <i>Fürnsche, Tring un</i> <i>Drück-heesche all</i> <i>ärm Lück.</i>	Josefine
<i>Fons</i>	Alfons	<i>Katrinsche</i>	Katharina
<i>Hein</i>	Heinrich	<i>Karliin</i>	Karoline
<i>Hubeert, Hupp- pert</i>	Hubert	<i>Leensche</i>	Helene
<i>Jünter</i>	Günther	<i>Liss(bätt), Els</i>	Elisabeth
<i>Jööf</i>	Josef	<i>Maalsche</i>	Amalia
<i>Jupp</i>	Josef	<i>Mariische, Mii</i>	Maria
<i>Klos</i>	Nikolaus	<i>Netta</i>	Katharina
<i>Köbes</i>	Jakob	<i>Rejiina</i>	Regina
<i>Kornäll</i>	Kornelius	<i>Resi</i>	Therese
<i>Mattes</i>	Matthias	<i>Seef</i>	Josefine
<i>Meëtes</i>	Martin	<i>Sophi</i>	Sophia
<i>Mundes</i>	Edmund	<i>Trautsche</i>	Gertrud
<i>Nöll</i>	Arnold	<i>Trees(sche)</i>	Therese
<i>Päul</i>	Paul	<i>Tring</i>	Katharina
<i>Pitt</i>	Peter	<i>Zilli</i>	Cäilia
<i>Schäng</i>	Johannes (franz.: Jean)	<i>Zis(ka)</i>	Franziska
<i>Schorsch</i>	Georg		
<i>Tünn</i>	Anton		
<i>Wellem, Will</i>	Wilhelm		

Die meisten Familien im Ort hatten neben dem Vornamen (*Vüür-Naam*) einen Dorfnamen, der aber nicht mit dem im Einwohnerregister eingetragenen Namen übereinstimmte. So wurde unterschieden, wie *ömmes heescht* und *ömmes sisch schriivt*.

Nationalitäten

<i>Ami/s</i>	US-Amerikaner		
<i>Bälljer</i>	Belgier	<i>Bällje;</i> <i>Bällvüpp/e</i> (Schimpfwort nach dem Krieg)	Belgien; Belgier
<i>Düksch/e</i>	Deutsch/e	<i>Dükschlank</i>	Deutschland
<i>Franzuēs/e</i>	Franzose/n	<i>franziēisch</i>	französisch
<i>Holländer</i>	Niederländer		
<i>Nazijuēn/e</i> f.	Nation/en		
<i>Priüss/e</i>	Preuße/n	<i>Priüsseboom/bööm</i>	Fichte/n
<i>Uuslank</i> n.	Ausland	<i>Uuslankder;</i> <i>uuslankdisch</i>	Ausländer; ausländisch
<i>Walluēn/e</i>	Wallone/n		

Essen und Trinken

Essenswaren: salzig

<i>Ässisch</i> m.	Essig		
<i>Böffstöck</i> n.	Beefsteak, Rindfleisch		
<i>Brej</i> m.	Brei		
<i>Brode</i> m.	Braten; auch: Waden	<i>brode</i>	braten
<i>Botter</i> f.	Butter	<i>Botteramm</i> f.	Butterbrot
<i>Bruēt</i> n., <i>Brüētsche/r</i> n.	Brot, Brötchen	<i>Jemisch-, Jrau-, Schwarz-, Wißbruēt</i> n.	Gemisch-, Grau-, Schwarz-, Weißbrot
<i>Bulljong</i> m.	Bouillon		
<i>Dodder</i> m.	(Ei)Dotter		
<i>Dubbel/e</i> f.	doppeltes Butterbrot		
<i>Fätt</i> n.	Fett	<i>Fättoor/e</i> n.	Fettauge/n
<i>Füpp</i> f.	Magermilch		

<i>Hörring/e</i> m.	Hering/e		
<i>Jemöös</i> n.	Gemüse		
<i>Jreev/e</i> f.	Griebe/n, gebratene Speck-stückchen		
<i>Jrömmel/e</i> m.	Krümel		
<i>Kaij</i> m.	Überdruss	<i>der Kaij ässe ooss, jejässe</i>	sich über-drüs-sig essen
<i>Kiës</i> m.	Käse	<i>Klatschkies</i> m.	Quark
<i>Knüüil/e</i> f.	dicke Brotscheibe/n		
<i>Kos</i> f.	Kost	<i>Kosjänger</i> m.	Kostgänger
<i>kore</i>	schmecken, probieren	<i>Kor ens draa!</i>	Probier mal!
<i>Kuësch/e</i> f.	Kruste/n		
<i>Kwällmänn</i> m. plur.	Pellkartoffel		
<i>Määl</i> n.	Mehl		
<i>Makai</i> m.	Quark		
<i>Marjeriin</i> f.	Margarine		
<i>möngschesmoos</i>	mundgerecht		
<i>Moolzick</i> f.	Mahlzeit		
<i>Mósterd</i> m.	Senf		
<i>Nuudel/e</i> f.	Nudel/n		
<i>Ongeree</i> m.	Eintopf		
<i>Päffer</i> m.	Pfeffer		
<i>Pannekoch/e</i> m.	Pfannkuchen		
<i>Papp</i> m.	dicker Brei	<i>papp satt</i>	voll satt
<i>Presskopp</i> m.	Sülze		
<i>Puttes</i> m.	Blutwurst		
<i>Rämmel/e</i> m.	dicke Schnitte/n		
<i>Riis</i> m.	Reis		
<i>Room</i> m.	Rahm		
<i>Salz</i> n.	Salzen	<i>salze</i>	salzen; auch: mit Schnee einreiben
<i>Schmank</i> m.	Sahne		
<i>Schnett</i> f.	Schnitte		
<i>Schönk</i> m.	Schinken		
<i>Schwaard</i> f.	Schwarze		
<i>Späck</i> m.	Speck		
<i>Speejelai/er</i> n.	Spiegelei/er		
<i>Veejsch</i> m.	Fisch		
<i>Vleesch</i> n.	Fleisch		

<i>Wuēsch</i> f.	Wurst	<i>Bloddwuēsch; Löwwuēsch; Zärvelatwuēsch</i>	Blutwurst; Leberwurst; Cervelatwurst
<i>Zaus</i> f.	Soße		
<i>Zupp</i> f.	Suppe	<i>Eērzezupp</i>	Erbsensuppe

Essenswaren: süß

<i>Boddem</i> m.	(Kuchen)Boden		
<i>Budding</i> m.	Pudding		
<i>Deelsche</i> n.	Teilchen		
<i>Deesch</i> m.	Teig		
<i>Hónnesch</i> m.	Honig		
<i>jät Jotts</i> n.	Süßigkeiten		
<i>Kamäll/e</i> f.	Kamelle/n, auch: erledigte Dinge	<i>Dat senn aald Kamälle.</i>	Das sind alte Kamellen.
<i>Klömpche</i> n.	Klümpchen, Bonbon		
<i>Knöpplatz</i> m.	Zuckerkuchen		
<i>Kooche</i> m.	Kuchen	<i>Riïvkooche</i>	Reibekuchen
<i>Krangs</i> m.	Kranz(gebäck)		
<i>Marmelad</i> f.	Marmelade		
<i>Muuze</i> plur.	Gebäck in Fett (Fettdonnerstag)	<i>Muuzemändelsche/r</i> n.	Gebäck in Fett (Fettdonnerstag)
<i>Plätzje/r</i> n.	Plätzchen		
<i>Prent/e</i> f.	Printe/n		
<i>Rodong</i> m.	runder Kuchen (lat.: <i>rotunda</i>)		
<i>Rosing/e</i> f.	Rosine/n		
<i>Seem</i> m.	Honig, auch: Rübenkrautsirup		
<i>Schelée</i> m.	Gelee		
<i>sööß</i>	süß		
<i>Tart</i> f.	Torte	<i>Riïstart</i>	Reiskuchen
<i>Vlaam</i> m.	Fladen	<i>Riïsvlaam</i>	Reisfladen
<i>Wäck</i> m.	Weißbrot	<i>Wäggemann</i> (an St. Martin)	Weckmann
<i>Waffel</i> f.	Waffel		

Getränke und Gefäße

<i>Bäscher</i> m.	Becher		
<i>Büěr</i> n.	Bier		
<i>Brangdewing</i> m.	Branntwein		
<i>drönke</i>	trinken		
<i>dronk, jedronke</i>			
<i>Duěsch</i> m.	Durst		
<i>Flasch/e</i> f.	Flasche/n		
<i>Jesöff</i> n.	schlechtes Getränk	<i>suffe</i>	saufen
<i>Jlaas/er</i> n.	Trinkglas/gläser		
<i>Káffe</i> m.	Kaffee		
<i>Köppche</i> n.	Tasse		
<i>Melěch</i> f.	Milch		
<i>Muckefuck</i> m.	Kaffeeersatz (franz.: <i>mocca faux</i>)		
<i>Mutt</i> m.	Kaffeesatz		
<i>Tass/e</i> f.	Tasse/n		
<i>Wing</i> m.	Wein	<i>ne suure Bascht</i> m.:	saures Getränk

Rund um den Tisch

Geschirrr und Besteck

<i>Bestäck</i> n.	Besteck	<i>Bestäcksschooß</i> n.	Besteckschublade
<i>Bruětkorěf</i> m.	Brotkorb		
<i>Däckel</i> m.	Deckel		
<i>Deeischdäck</i> f.	Tischdecke		
<i>Hänkel</i> m.	Henkel an Kanne (bzw. Trinkgefäß)		
<i>Jaffel/e</i> f.	Gabel/n		
<i>Komp</i> m.	Schüssel		
<i>Läffel</i> m.	Löffeln	<i>läffele;</i> <i>Eierläffelsche</i> n.	löffeln; Eierlöffelchen
<i>Mätz/er</i> n.	Messer	<i>Bruětmätz;</i> <i>Eěrpelsmätz</i>	Brotmesser; Kartoffelmesser
<i>Pott/Pött</i> m.	Topf/Töpfe	<i>Pötsche</i> n.	Töpfchen
<i>Särviätt/e</i> f.	Serviette/n		

<i>Schaal/e</i> f.	Schale/n		
<i>Schäpp</i> f.	Topf mit Griff	<i>schäppē</i>	sich aus Topf/ Schüssel holen
<i>Schössel/e</i> f.	Schüssel/n		
<i>Schottel/e</i> f.	Schüssel/n		
<i>Särviiss</i> n.	Tisch-Service		
<i>Tääller</i> m.	Teller		
<i>Tööt</i> f.	Kanne		

Die Mahlzeiten

<i>baksche</i>	umständlich kauen		
<i>bröësele</i>	bröseln, um- ständlich tun		
<i>Fröhstöck</i> n.	Frühstück		
<i>Honger</i> m.	Hunger	<i>Kooldampf</i>	starker Hunger
<i>Jaar</i>	gar, fertig gekocht		
<i>jeneesse</i>	genießen	<i>Jenoss</i> m.	Genuss
<i>jenoss, jenosse</i>			
<i>knaare</i>	knabbern		
<i>knibbele</i>	herumpflücken		
<i>köije</i>	kauen	<i>Köjj</i> m.	unsinniges Gerede
<i>Kooldampf</i> m.	Hunger		
<i>lääsch</i>	leer		
<i>läcke</i>	lecken		
<i>hutsche</i>	lutschen		
<i>Medaach</i> m.	Mittagessen		
<i>Mitt</i> m., <i>Mittsche</i> n.	Essgeschirr zum Mitnehmen des Es- sens		
<i>övverisch</i>	übrig		
<i>sabbere</i>	leckern		
<i>schlabbere</i>	verschütten	<i>Schlabberlätzje</i>	Schlabberlätz
<i>schlenge</i> <i>schlong, jeschlon- ge</i>	schlingen		
<i>schlöcke</i> <i>jeschlockt</i>	schlucken	<i>Schlöck</i>	Schluckauf
<i>schmaache</i>	schmecken	<i>Jeschmack</i>	Geschmack
<i>schnibbele</i>	schneiden (Bohnen),		

	schnippeln		
<i>schnütze</i>	naschen (Süßes)		
<i>Trevvel</i> m.	Eiermehlspeise		
<i>trössele</i>	verschütten	<i>Trösseleij</i> f.	ungeschicktes Hantieren mit Wasser
<i>Uěrzell/e</i> f.	Essensrest/e		
<i>verdörve</i>	verderben		
<i>verdoryv, verdorve</i>			
<i>Vermaach</i> m.	Genuss	<i>Nejodde Vermaach!</i>	Guten Genuss!
<i>vriët</i>	hart, zäh (Fleisch)		
<i>vrösele</i>	umständlich zu Werke gehen		
<i>zoppe</i>	tauchen, eintunken		

Die Kleidung

Anziehsachen

<i>aandon (sisch)</i>	(sich) anziehen		
<i>dodd aa</i>			
<i>aajedonn</i>			
<i>aahan</i>	anhaben (Kleidung)		
<i>aahot, hat aa</i>			
<i>aanträcke (sisch)</i>	(sich) anziehen	<i>Aanträcker</i> m.	Schuhanzieher
<i>trock an, aajetrocke</i>			
<i>Bluus</i> f.	Bluse		
<i>Botz</i> f.	Hose	<i>Botzebeen</i> n.; <i>Botzetäisch</i> f.	Hosenbein; Hosentasche
<i>Dooch</i> n.	Tuch	<i>Halsdooch</i>	Halstuch, Schal
<i>Fläck</i> m.	Flecken		
<i>fleecke</i>	flicken	<i>Fleeckwörk</i> n.	Flickwerk
<i>Foddel</i> m.	altes Tuch oder Kleid		
<i>Frack</i> m.	Frack		
<i>Haisch/e</i> m.	Handschuh/e		
<i>hääkele</i>	häkeln		
<i>Hälém</i> m.	Helm		

<i>Hälēpe</i> m.	Hosenträger		
<i>Hanktaisch</i> f.	Handtasche		
<i>Hoddel/e</i> m.	Lumpen, altes Kleid		
<i>Hömd/ern.</i>	Hemd/en		
<i>Hott</i> m.	Hut		
<i>Hooss/e</i> m.	alt: Strumpf/ Strümpfe		
<i>Jaar</i> n.	Garn		
<i>Jack</i> f.	Jacke		
<i>Jadder</i> m.	Hosenboden		
<i>Jalosche</i> f.	Überschuhe (franz.: <i>galoches</i>)		
<i>Jamasch</i> f.	Gamasche		
<i>Jarnituur</i> f.	Garnitur		
<i>Jölēp</i> f.	Hosenschlitz		
<i>Jopp</i> f.	Jacke		
<i>Jüērdel</i> m.	Gürtel		
<i>Kätt</i> f. ; <i>Kätsche</i> n.	(Schmuck)Kette	<i>Pärlekätt</i>	Perlenkette
<i>Kamisol</i> n.	(Arbeits)Jacke		
<i>Kapp/e</i> f.,	Kappe/n, Schirm- mütze/n	<i>Käppsche</i> n.	kleine Kappe
<i>Kaputz</i> f.	Kaputze		
<i>Keddel</i> m.	Kittel		
<i>Klamotte</i> plur.	Kleider		
<i>Kleed</i> n.	Kleid		
<i>Klomp/e</i> m.	Holzschuh/e		
<i>knuksche</i>	Knittern		
<i>knööfe</i>	knöpfen	<i>Knoof/Knööf</i> m.; <i>Drockknoof</i>	Knopf/Knöp- fe; Druckknopf
<i>Kraar</i> m.	Kragen		
<i>Lapp/e</i> m.	Schuhsohle/n	<i>op Lapp joon</i>	aufbrechen
<i>Livvje/r</i> n.	Leibchen		
<i>Lompe</i> plur.	Lumpen, verschlissene Kleider	<i>Lompeköss</i> f.; <i>sisch net lompe losse</i>	Lumpenkiste; sich nicht lumpen lassen
<i>Mankel</i> m.	Mantel		
<i>Manschett/e</i> f.	Manschette/n		
<i>Maue</i> m.	Ärmel	<i>Dä hat nüss en de Maue;</i> <i>de Maue opkrämpele</i>	Der ist nicht stark; die Ärmel

			aufkrämpeln
<i>Möksch</i> f.	Mütze		
<i>Möksje</i> n.	Fussel		
<i>Muff</i> m.	Muff, Handwärmer		
<i>Naathömd/er</i> n.	Nachthemd/en		
<i>Nätz/e</i> n.	Netz/e	<i>Hoornätz</i>	Haarnetz
<i>niěne</i>	nähen	<i>Niěnisch;</i> <i>Niějaar</i> n.; <i>Niěmaschiin</i> f.	Näherin; Nähgarn; Nähmaschine
<i>Noot/Nööt</i> f.	Naht/Nähte		
<i>Ongerbotz/e</i> f.	Unterhose/n		
<i>Ongerrock/röck</i> m.	Unterrock/röcke	wenn er übersteht: <i>et bleetzt!</i>	
<i>Pälz</i> m.	Pelz	<i>Pälzmarkel</i> m.	Pelzmantel
<i>passe</i>	passen	<i>wie aajejosse</i>	wie angegossen
<i>Plack</i> m.	Tuchstück, Kopftuch	<i>Koppdooch</i> n.	Kopftuch
<i>Plunder</i> m.	alte Sachen		
<i>Phuite</i> plur.	Kleider		
<i>reffele</i>	Fäden ziehen	<i>opreffele</i>	aufriffeln
<i>Reem</i> m.	(Leder)Riemen	<i>Schooreem</i>	Schnürsenkel
<i>Rock/Röck</i> m.	Rock (Frauen), Jackett (Männer)		
<i>Schlavittsche</i> n.	Kragen		
<i>Schlopp</i> m.	Schleife		
<i>Schlupp/ Schlubbe</i> m.	Schlappe(n)		
<i>Schmock</i> m.	Schmuck	<i>Krützche;</i> <i>Reng;</i> <i>Brosch;</i> <i>Armbändche</i>	Kreuzchen; Ring; Brosche; Armbändchen
<i>Schoo/n</i> m.	Schuh/e	<i>Schnalleschoo;</i> <i>Stöckelschoo;</i> <i>Weeks</i> m. -weekse	Schnallen-schuh; Stöckelschuh; Wichse, Schuh-creme - wachsen
<i>Schörz/e</i> f.	Schürze/n	<i>am Läpp hange</i> <i>hing. jehange</i>	an der Schürze hängen
<i>Sigg</i> f.	Seide		
<i>Socke/ Söck</i> m.	Socke/n		

<i>Songdischsstaad m.</i>	Sonntagskleidung		
<i>soome</i>	säumen	<i>Soom</i>	Saum
<i>steecke</i>	sticken		
<i>Stevvel m.</i>	Stiefel	<i>stevvele</i>	Stiefeln
<i>streecke</i>	stricken	<i>Streeckjaar;</i> <i>Streecknold;</i> <i>Streeckzüüch</i>	Strickgarn; Stricknadel; Strickzeug
<i>Stromp/Strömp m.</i>	Strumpf/Strümpfe		
<i>Strongβdooch</i>	Einstecktuch im Herrensakko		
<i>Taischedooch/ dööscher n.</i>	Taschentuch/tücher	alt: <i>Sackdooch</i>	Taschentuch
<i>uss don (sisch)</i>	ausziehen (sich)		
<i>ußstaveere</i>	ausstatten		
<i>verschliisse</i> <i>verschless</i> <i>verschlösse</i>	verschleißen	<i>Di Botz öss verschlös- se.</i>	Die Hose ist verschlossen.
<i>Wääß f.</i>	Weste		
<i>Wams n.</i>	Weste		
<i>Woll f.</i>	Wolle	<i>Boomwoll</i>	Baumwolle
<i>Zilinder m.</i>	Zylinderhut		
<i>zubbele</i>	Kleidung zurecht ziehen		

Aussehen

<i>altfränkisch</i>	altmodisch		
<i>aadisch</i>	artig, adrett (Kin- der)	<i>e aadisch Männ- che;</i> <i>wi ne Bär op Söck</i>	Ein adretter Junge; wie ein Bär auf Socken
<i> fing</i>	fein, schön	<i>en fing Blus</i>	eine schöne Bluse
<i>Klonter f.</i>	unordentlich wie eine Vogelscheu- che		
<i>schroo</i>	hässlich		
<i>staats</i>	fein angezogen		
<i>stödisch</i>	vornehm	<i>stiifstödisch</i>	sehr schick, elegant

Farben

<i>beesch</i>	beige		
<i>bloo</i>	blau		
<i>blöö</i>	helles Blau		
<i>bonk</i>	bunt		
<i>brung</i>	braun		
<i>jääl</i>	gelb		
<i>jriis</i>	grau		
<i>jröön</i>	grün		
<i>Klüér</i> f.	Farbe (franz.: <i>couleur</i>)		
<i>ruět</i>	rot		
<i>schwarz</i>	schwarz		
<i>ünni</i>	einfarbig		
<i>verbleesche</i>	verbleichen		
<i>viělett</i>	violett		
<i>Vörěf</i> f.	Farbe		
<i>wiss</i>	weiß		

Der menschliche Körper

Einzelne Teile

<i>Aasch</i> m.	Arsch	<i>Aaschloch</i> n.	derbes Schimpfwort
<i>Ällebore</i> m.	Ellenbogen		
<i>Änkel/e</i> m.	Fußknöchel		
<i>Ärěm</i> m.	Arm	<i>ärvel</i>	ein Arm voll
<i>Bäck</i> m.	Schnabel	<i>Dä lööft sisch noch dr Bäck op!</i>	Der läuft sich noch den Schnabel ein!
<i>Balěsch</i> m.	Balg, dicker Bauch		
<i>Balle</i> m.	Fußballen		
<i>Batz/e</i> m.	Batzen, Pobacke/n		
<i>Been</i> n.	Bein/e		
<i>Blod</i> n.	Blut	<i>blodde</i>	bluten

<i>Bloos</i> f.	Blase	<i>de Bloos verkald</i>	Blase erkältet
<i>Broode</i> plur.	Waden		
<i>Brost</i> f.	Brust		
<i>Buch</i> m.	Bauch		
<i>Duum</i> m.	Daumen		
<i>Hank/Hänk</i> f.	Hand, Hände	<i>Haifel/e</i> f.	eine Hand voll
<i>Hengescht</i> m.	Hintern		
<i>Höfd</i> f.	Hüfte/n		
<i>Hörz</i> n.	Herz		
<i>Hugd</i> f.	Haut		
<i>Jall</i> f.	Galle		
<i>Jleed</i> n.	Glied		
<i>Jelänk/e</i> n.	Gelenk/e	<i>jelänkisch</i>	gelenkig
<i>Jeschlääsch</i> n.	Geschlecht		
<i>Jorrjel</i> f.	Gurgel		
<i>Keel</i> f.	Kehle		
<i>ketzele</i>	kitzeln		
<i>Knee</i> n.	Knie		
<i>Knoch/e</i> m.	Knochen	<i>Dä öss märr noch Hukd un Knoche.</i>	Der ist nur noch Haut und Knochen.
<i>Knuēschel</i> m.	Knorpel		
<i>Knuvvel/e</i> m.	Finger		
<i>Liiv</i> m.	Leib	<i>Dat litt mr omm Liiv.</i>	Das liegt mir auf dem Leib.
<i>Loong</i> f.	Lunge		
<i>Maar</i> m.	Magen		
<i>Manndel/e</i> f.	Mandel/n	<i>Di Manndele se jeschwolle.</i>	Die Mandeln sind geschwollen.
<i>Melz</i> f.	Milz		
<i>Neer/e</i> f.	Niere/n		
<i>Nörv/e</i> m.	Nerv/en	<i>op de Nörve jo</i>	auf die Nerven gehen
<i>Ongerliiv</i> m.	Unterleib		
<i>Ooder/e</i> f.	Ader/n		
<i>Päll</i> f.	Haut	<i>ze noo an de Päll röcke</i>	zu nahe auf die Pelle rücken
<i>Panks</i> f.	vulg.: Bauch		
<i>puckele</i>	aufladen	<i>Puckel</i> m.	Buckel
<i>Quante</i> plur.	Füße		

<i>raseere</i>	rasieren	<i>Rasiërmätz</i> n.	Rasiermes- ser
<i>Repp/e</i> f.	Rippe/n	<i>nüüs onger de Reppe</i>	mager sein
<i>Rööck</i> m.	Rücken	<i>Dä hat et em Rööck.</i> <i>Rööckraat</i> n.: <i>Rööckping</i>	Der hat es im Rücken. Rückgrat: Rückenschmerz
<i>Schenn</i> m.	Schienbein		
<i>Schömmde</i> f.	Scham	<i>sisch schamme</i>	sich schä- men
<i>Schooch</i> f.	Schulter/n		
<i>Schuëß</i> m.	Schoß		
<i>Sigg</i> f.	Seite		
<i>Stüp</i> m.	Hintern		
<i>Vääesch</i> f.	Ferse		
<i>Vott</i> f.	Hintern	<i>Vottloch</i> n.	Schimpfwort
<i>Vönger</i> m.	Finger	<i>Vöngernaal/näe</i> m.l.; <i>Vöngerhoot</i> m.	Fingernagel/ nägel; Fingerhut
<i>Voss/Vöss</i> m.	Fuß/Füße	<i>ömmklenke;</i> <i>Höönerooch</i> n.	umklinken; Hühnerauge
<i>Zaan/Zänk</i> m.	Zahn/Zähne	<i>Zaanfleesch</i> n.; <i>Zaanping</i> f.	Zahnfleisch; Zahnschmerz/ en
<i>Ziē/ne</i> m.	Zeh/en		
<i>Zwärschväll</i> n.	Zwerchfell		

Körperliche Eigentümlichkeiten

<i>bläck</i>	nackt, bloß		
<i>deeck</i>	dick		
<i>drieße</i>	scheißen	<i>Dröss</i> m.	Schiss, Mist
<i>dress, jedresse</i>			
<i>Dönn</i>	dünn		
<i>fätt</i>	fett		
<i>Fijuur/e</i> f.	Figur/en		
<i>forze</i>	furzen	<i>Forz</i> m.; <i>us nem Forz ne</i> <i>Donnerschlaar</i> <i>mache;</i>	Furz; aus einem Furz einen Donnerschlag machen;

		<i>enne vleeje losse</i>	„einen fliegen lassen“
<i>jnuēs</i>	groß		
<i>kacke</i>	kacken		
<i>kleen</i>	klein		
<i>Knubbel/e</i> m.	Verdickung/en		
<i>kribbele</i>	kribbeln		
<i>Kröētsch</i> f.	kleiner Mensch		
<i>Kröppel</i> m.	Krüppel		
<i>de längdelangk</i>	der Länge nach		
<i>pisse</i>	pinkeln		
<i>scheiße</i>	scheißen	<i>Schess, Schiss</i> m.	Schiss
<i>schess, jeschesse</i>			
<i>schiffe</i>	pinkeln		
<i>Schlöck</i> m.	dauerndes Aufstoßen		
<i>seecke</i>	pinkeln, seichen	<i>Seeck</i> m.	Urin
<i>Seever</i> m.	Spucke, Seifer	<i>seevere;</i> <i>Seeverläppche</i> n.	seifern; Schlapperlatz
<i>speije</i>	speien	<i>Speij</i> m.	Spucke
<i>stelle</i>	stillen		
<i>Vuus/Viiüst</i> f.	Faust/Fäuste		

Kopf

<i>Adamsappel</i> m.	Adamsapfel		
<i>Baart</i> m.	Bart		
<i>Back/e</i> f.	Backe/n, Wange/n		
<i>Dääds</i> m.	Kopf		
<i>Hals/Hälser</i> m.	Hals/Hälse	<i>Hals övver Kopp</i>	Hals über Kopf
<i>Hoor/e</i> n.	Haar/e	<i>Frisuur/e</i> f.; <i>struvelisch</i>	Frisur/en; strubbelig
<i>Jenick</i> n.	Genick		
<i>Jesiēt/er</i> n.	Gesicht/er		
<i>Kamm</i> m.	Kamm	<i>kämme</i>	kämmen
<i>Kenn</i> n.	Kinn		
<i>Kiēver</i> m.	Kiefer		
<i>knupp(s)e</i>	den Kopf stoßen		
<i>Knuuz/e</i> m.	Haarknoten		
<i>Kopp/Köpp</i> m.	Kopf/Köpfe	<i>jät/nüüs em Kopp han</i>	etwas/nichts im Kopf ha-

			ben
<i>Krolle</i> plur.	krause Haare	<i>Krollekopp/köpp</i> m.	Kopf mit krausigen Haaren
<i>Nack</i> m.	Nacken	<i>Du kriis jetz enne en dr</i> <i>Nack.</i>	Androhung von Schlägen
<i>Peröck/e</i> f.	Perücke/n		
<i>Plaat (Pläät/e)</i> f.	Glatze/n	<i>Pläätekopp/köpp</i> m.	Glatzkopf/köpfe
<i>Scheetel</i> m.	Scheitel		
<i>Schlöf/e</i> f.	Schläfe/n		
<i>Schnäuz</i> m.	Schnauzbart		
<i>Stiér</i> f.	Stirn	<i>Ronzel/e</i> f.	Runzel/n
<i>Visaasch</i> f.	Gesicht (franz.: <i>visage</i>)		
<i>Vratz/e</i> f.	Fratze/n		
<i>Zopp/Zöpp</i> m.	Zopf/Zöpfe		

Augen

<i>bleecke</i>	blicken	<i>Bleeck</i> m.	Blick
<i>blend</i>	blind		
<i>blenzele</i>	blinzeln		
<i>Brell</i> m.	Brille	<i>Brellejlaas</i> n.	Brillenglas
<i>jaffe</i>	gaffen		
<i>Jěeschtekoěr</i> n.	Gerstenkorn (Auge)		
<i>jiife</i>	verlangend blicken		
<i>kniipe</i>	kneifen, blinzeln	<i>e Öjelsche</i> n. <i>kniepe</i> ; <i>e Öjelsche wörpe</i>	mit dem Auge kom- muni-zieren; ein Auge auf jd. werfen
<i>kicke</i> <i>kööck, jekööcke</i>	gucken, sehen		
<i>luure</i>	lauern, sehen	<i>op der Luur</i> f.	auf der Lauer
<i>Oor/e</i> n.	Auge/n	<i>Oorbrou/e</i> f.	Augenbraue/n
<i>scheele</i>	schielen	<i>schääl</i>	schielend
<i>senn</i>	sehen		
<i>spenkse</i>	heimlich beobach-		

	ten		
<i>Triěn/e</i> f.	Träne/n		

Nase

<i>böttle</i>	in der Nase bohren		
<i>Kuut/Kuute</i> m.	Nasendreck		
<i>Naas/e</i> f.	Nase/n	<i>Naasloch/löscher</i> n.	Nasenloch/löcher
<i>neßte</i>	niesen	<i>Jott sänn disch!</i>	(Wunsch an einen Niesen-den)
<i>Oom, Oodem</i> m.	Atem		
<i>rotze</i>	laufen der Nase	<i>Rotz</i> m.; <i>Rotzläffel/2</i> m.; <i>Rotznaas/e</i> f.	Nasenschleim; Rotzlöffel; Rotznase/n
<i>ruche</i> <i>rooch, jerooche</i>	riechen	<i>Jerooch/Jeröcher</i> m.	Geruch/Gerüche
<i>schnuve</i>	hörbar Luft durch die Nase ziehen		

Ohren und Geräusche

<i>boldere</i>	Lärm machen		
<i>bummse</i>	hörbar anstoßen		
<i>hörre</i> <i>hurrt, jehuurt</i>	hören		
<i>lustere</i>	hören, lauschen		
<i>paave</i>	laut zuschlagen (Tür)	<i>Paav</i> m.	Knallgeräusch
<i>Uěr/e</i> n.	Ohr/en	<i>Uěrläppsche/r</i> n. ; <i>Kleen Kässelscher</i> <i>han jruěße Uěre.</i>	Ohrläppchen; Kleine Kessel haben große Ohren (bezogen auf die Neugier von Kindern).

Mund

<i>Jebess</i> n.	Gebiss		
<i>Lepp/e</i> f.	Lippe/n		
<i>Monk</i> m.	Mund		
<i>Maul</i> f.	Maul (meist negativ)		
<i>Schnüss</i> f.	Mund (negativ)	<i>Haald ding Schnüss!</i>	Halt deiin Maul!
<i>Schnuut</i> f.	Schnute		
<i>Schöpp</i> f.	Verziehen des Mundes		
<i>Trööt</i> f.	Rachen	<i>Jrömmel en dr Trööt</i>	Krümmel im Hals
<i>Vräss</i> f.	vulg: Fresse		
<i>Zangk/Zäng</i> m.	Zahn/Zähne		
<i>Zong/e</i> f.	Zunge/n		

Körperliche Bewegungen

<i>aavhaue</i>	weglaufen		
<i>haut aav, aavjehaue</i>			
<i>bewääje (sisch)</i>	bewegen (sich)		
<i>bewääsch</i>			
<i>bränge</i>	bringen		
<i>braat, jebraat</i>			
<i>dangse</i>	tanzen	<i>Dangskapäll/e</i> f.	Tanzkapelle/n
<i>draare</i>	tragen	<i>aavdraare;</i>	abtragen;
<i>droor, jedraa(n)</i>		<i>henndraare;</i>	hintragen;
		<i>opdraare</i>	auftragen
<i>drömmele</i>	unentschlossen gehen	<i>Drömmel, Drömmeler</i> m.	Einer, der nicht zielgerichtet unterwegs ist
<i>flitze</i>	schnell laufen		
<i>flott</i>	flott		
<i>iilesch</i>	eilig		
<i>jemääschlisch</i>	gemächlich		
<i>hömpele</i>	humpeln		
<i>hönke</i>	hinken		
<i>höösch</i>	langsam		

<i>höppē</i>	hüpfen		
<i>holle</i>	holen	<i>aavholle</i>	Abholen
<i>hüppē</i>	hinhocken		
<i>jaare</i>	schnell unterwegs sein		
<i>jäng</i>	schnell		
<i>Jank/Jänk</i> m.	Gang/Gänge	<i>op Jank senn</i>	auf Gang (gesund) sein
<i>jöcke</i>	unterwegs sein	<i>op Jöck</i> m.	unterwegs
<i>joon</i>	gehen		
<i>jing, jejange</i>			
<i>kaddere</i>	herumstreunen		
<i>klabastere</i>	schwerfällig gehen		
<i>klöksche</i>	in zu großen Schuhen gehen		
<i>klömme</i>	klettern, klimmen		
<i>kraavele</i>	klettern, krabbeln		
<i>krömme</i>	krümmen	<i>sisch va Ping krömme.</i>	sich vor Schmerz krümmen
<i>kruffe</i>	kriechen		
<i>kroch, jekrooche</i>			
<i>laatsche</i>	unbeholfen gehen		
<i>loofe</i>	laufen	<i>verloofe (sisch)</i>	verlaufen (sich)
<i>leev, jeloofe</i>			
<i>muckse (sisch)</i>	regen (sich)	<i>Mucks disch net!</i> <i>mucksmäusjestell</i>	Reg dich nicht! mucksmäuschenstill
<i>nooschleefe</i>	nachziehen (Bein)		
<i>pese</i>	rennen		
<i>ränne</i>	rennen		
<i>rannt, jerannt</i>			
<i>reese</i>	reisen		
<i>rötsche</i>	rutschen	<i>op enne Rötsch</i> m. ; <i>uusrötsche</i>	auf einen Rutsch; ausrutschen
<i>schläppē</i>	schleppen		
<i>schleddere</i>	schlittern		
<i>schliiche</i>	schleichen	<i>henger de Schlech</i> m.	hinter die Schliche
<i>schlesch</i>		<i>konn</i>	

<i>jeschlesche</i>			kommen
<i>schluffe</i>	schlurfen		
<i>schrööme</i>	mit langen Schritten gehen		
<i>spazeere</i>	spazieren		
<i>sprenge</i>	springen	<i>Sprong/Spröng</i>	Sprung/
<i>sprong, jespronge</i>		m.	Sprünge
<i>stampe</i>	stampfen		
<i>stifte jonn</i>	weglaufen		
<i>straavele</i>	strampeln		
<i>struvvele</i>	stolpern		
<i>torkele</i>	torkeln		
<i>trändele</i>	langsam gehen		
<i>trampele</i>	trampeln		
<i>trödde</i>	treten	<i>Trött</i> m.;	Tritt;
<i>trodd, jetroddde</i>		<i>vertrödde</i> (sisch)	vertreten sich)
<i>varre</i>	fahren	<i>aavvarre;</i>	abfahren;
<i>voor, jevarre</i>		<i>motvarre</i>	mitfahren
<i>valle</i>	fallen		
<i>veel, jevalle</i>			
<i>verpesse (sisch)</i>	abhauen		
<i>zaue (sisch)</i>	beeilen (sich)		

Tätigkeiten mit Händen und Armen

<i>beeje</i>	biegen		
<i>boor, jeboore</i>			
<i>büeschele</i>	bürsten		
<i>doije</i>	drücken	<i>ne Döjjjöwe</i>	einen Anstoß geben
<i>haalde</i>	halten	<i>aavhaalde;</i>	abhalten;
<i>heeld, jehaalde</i>		<i>drschään haalde;</i>	dagegen hal- ten;
		<i>döréchhaalde;</i>	durchhalten;
		<i>mothaalde;</i>	mithalten;
		<i>ophaalde;</i>	aufhalten;
		<i>ushaalde;</i>	aushalten
<i>hövve</i>	heben		
<i>how, gehövve</i>			
<i>jövve</i>	geben		
<i>joov, jejövve</i>			

<i>jrappsche</i>	gierig greifen		
<i>jriife</i>	greifen		
<i>jreff, jejreffe</i>			
<i>knecke</i>	knicken		
<i>knöppe</i>	knöpfen		
<i>knuutsche</i>	knittern, knautschen, schmusen		
<i>peksche</i>	kneifen		
<i>raafe</i>	greifen	<i>opraafe</i>	aufheben
<i>risse</i>	reißen		
<i>ress, jeresse</i>			
<i>schibbele</i>	wälzen, rollen		
<i>schlaan</i>	schlagen		
<i>schloor, jeschlaan</i>			
<i>schmisse</i>	schmeißen		
<i>schmess, jeschmesse</i>			
<i>schubbse</i>	stoßen		
<i>stölöpe</i>	stülpen		
<i>stuuche</i>	stauchen		
<i>stuppse</i>	stoßen, stupsen	<i>Stupps</i>	Stoß
<i>träcke</i>	ziehen		
<i>trock, jetrocke</i>			
<i>us em Lameng</i>	aus dem Handgelenk, spontan (franz.: <i>la main</i>)		
<i>wönke</i>	winken	<i>Wönk</i> m.	Wink
<i>wöröpe</i>	werfen	<i>Worěp/Wörěp</i> m.	WurfWürfe
<i>worěp, jowoérpe</i>			

„Werkzeug“ Mund

<i>blose</i>	blasen		
<i>Bescheid</i> m. <i>saan</i>		Bescheid sagen	
<i>saat</i>			
<i>jesaat</i>			
<i>brölle</i>	brüllen	<i>Bröll</i> m.; <i>aabrölle</i>	Brüll; anbrüllen
<i>bubbele (babbele)</i>	dauernd reden		
<i>bütze</i>	küssen	<i>Bütsche/r</i> n.,	Küsschen
<i>büürele</i>	laut brüllen	<i>Büürel</i> m.	lauter Schrei

<i>flööte</i>	pfeifen		
<i>flooche</i>	fluchen		
<i>jabecke</i>	mit offenem Mund herumschauen	<i>Jabeck/e</i> m.	Gaffer
<i>jappe</i>	gähnen		
<i>jiffel e</i>	kichern	<i>Jiffel</i>	ein kichern-des Mädchen
<i>jriimele</i>	grinsen		
<i>jrinse</i>	grinsen		
<i>kalle</i>	sprechen	<i>Eekall</i> m	Selbstgespräch
<i>kenne Bau mi saare</i>	keinen Ton von sich geben		
<i>kiive</i>	keifen, schimpfen		
<i>klaare</i>	klagen		
<i>klaafe</i>	sich unterhalten	<i>Klaaf</i> m.	Unterhaltung, Geschwätz
<i>knottere</i>	schimpfen		
<i>kwassele</i>	viel reden		
<i>kwatsche</i>	daherreden	<i>Kwatsch</i> m.	Quatsch
<i>lamenteere</i>	klagen		
<i>de Levitte lösse</i>	Levitnen lesen = Vorhaltungen machen		
<i>mulle</i>	reden		
<i>pröttele</i>	dauernd schimpfen		
<i>quassele</i>	daherreden		
<i>roffe</i> <i>reef, jeroffe</i>	rufen	<i>aaroffe</i>	anrufen
<i>spraiche</i> <i>sprooch, jesprooche</i>	sprechen	<i>Sproch/e</i> f.; <i>Vöörsproch</i> f.; <i>Ussproch</i> f.; <i>Sprooch/Sprööch</i> m.; <i>Vreijsproch</i> m.	Sprache/n; Fürsprache; Aussprache Spruch/Sprüche; Freispruch;
<i>schaatere</i>	laut sprechen (=gackern wie die Hühner)		
<i>schänge</i> <i>jeschangt</i>	schimpfen		

<i>schreije</i>	schreien	<i>Schreij</i> m.	Schrei/e
<i>schubbe</i>	schimpfen		
<i>schwadroneere</i>	schwadronieren, prahlerisch reden		
<i>schwaavele</i>	schwafeln		
<i>(de Muul) schwarde</i>	dumm daherreden		
<i>schwije</i>	schweigen		
<i>jeschweeje</i>			
<i>sönge</i>	singen		
<i>song, jesonge</i>			
<i>speije</i>	spucken	<i>Spej</i> m.	Spucke
<i>spruutze</i>	mit dem Mund spritzen		
<i>Stömm/e</i> f.	Stimme/n	<i>verstömmme;</i> <i>stomm;</i> <i>verstomme</i>	verstim- men; stumm; verstum- men
<i>stroddele</i>	stottern	<i>Stroddeler</i> m.	Stotterer
<i>stronkse</i>	angeben, aufschnei- den		
<i>stüüte</i>	angeben		
<i>uërtele</i>	sich unterhalten		
<i>verzölle</i>	erzählen	<i>Verzöll</i> m.	Gerede
<i>verzoll, verzallt</i>			
<i>traatsche</i>	ratschen	<i>Traatsch</i> m.	Gerede

Körperhaltungen

<i>böje (sisch)</i>	beugen (sich)		
<i>bout, jebout</i>			
<i>bööcke (sisch)</i>	bücken (sich)		
<i>hange</i>	hängen		
<i>hing, jehange</i>			
<i>kneeje</i>	knieen		
<i>kneet, jekneet</i>			
<i>krömme (sisch)</i>	krümmen (sich)		
<i>lije</i>	liegen		
<i>loor, jeläöje</i>			
<i>hippe</i>	hocken		
<i>seetze</i>	sitzen		

<i>soß, jesässe</i>			
<i>stoon</i>	stehen		
<i>stung, jestange</i>			
<i>sträcke (sisch)</i>	strecken (sich)		

Gesund

<i>dr Knott opdonn</i>	gesund werden		
<i>dodd op, opjedonn</i>			
<i>heel</i>	heil	<i>heele</i>	heilen
<i>jesonk</i>	gesund	<i>Jesonkheet</i> f.; <i>onjesonk</i>	Gesundheit; ungesund
<i>jot op Jang</i>	in guter Verfas- sung		
<i>op Trapp</i>	gesund sein, laufen können		
<i>röstisch</i>	rüstig		
<i>waaße</i>	wachsen	<i>ne Schoss</i> m. <i>donn</i>	einen Wachs-tums- schub tun

Krank, behindert, verletzt

<i>Äntzöndung/e</i> f.	Entzündung/en		
<i>ärech</i>	arg, schlimm		
<i>Apotheek/e</i> f.	Apotheke/n		
<i>Bejaavung</i> f.	Krämpfe, Anfälle		
<i>bibbérē</i>	bibbern		
<i>Blötsch</i> m.	Beule	<i>Blötschkopp</i> m.	Schimpfwort
<i>bloode</i>	bluten	<i>Dä blood wi en Sou.</i>	Der blutet wie ein Schwein.
<i>blodd, jebloedd</i>			
<i>Braatsch/e</i> f.	Ausschlag/schlä- ge		
<i>Biüil/e</i> f.	Beule/n		
<i>Dockter/s</i> m.	Arzt/Ärzte	<i>Visitt/e</i> f.	Arztbesuch/e
<i>docktere</i>	herumdoktern, laborie- ren		
<i>Dönnschess</i> m.	Durchfall		
<i>Dötsch/e</i> m.	Beule/n, Delle/n		
<i>Eetje/r</i> n.	kleine/s Geschwür/e		

<i>flau</i>	unwohl		
<i>Franzbrankwing</i> m.	zum Einreiben bei Glieder- schmerz		
<i>heele</i>	heilen		
<i>Heeß</i> m.	Heiserkeit	<i>Dä hat dr Heeß.</i>	Der ist heiser.
<i>Hoēr</i> n.	Horn, Beule		
<i>hooste</i>	husten	<i>Hoos</i> m.	Husten
<i>Jäälvöröff</i> f.	Gelbsucht		
<i>Jeſt</i> n.	Gift	<i>jeſtisch</i>	giftig
<i>schwälle</i>	schwellen		
<i>schwoll</i>			
<i>jeschwolle</i>			
<i>Jiisch</i> f.	Gicht		
<i>jöische</i>	jucken	<i>Jöisch</i> m.	Jucken
<i>Jripp</i> f.	Grippe		
<i>kollisch</i>	unwohl, übel		
<i>kott</i>	schlecht, krank	<i>ekott Been</i>	ein krankes Bein
<i>kotze</i>	sich übergeben, auch: husten	<i>kötzele;</i> <i>Dä hat dr Kotz.</i>	kötzeln; Der hat den Husten.
<i>Kramp/Krämp</i> m.	Krampf/Krämpfe		
<i>krank</i>	krank	<i>Krankheet/e</i> f.; <i>De bääste</i> <i>Krankheet doocht</i> <i>net.</i> <i>Krankehuus</i> n.; <i>Krankewaan</i> m.; <i>störvenskrank</i>	Krankheit/ en; Die beste Krankheit taugt nicht. Kranken- haus; Krankenwa- gen; ssterbens- krank
<i>Krau</i> m.	Kräuze		
<i>Kröck/e</i> f.	Krücke/n		
<i>Kropp</i> m.	Kropf		
<i>kureere</i>	kurieren		
<i>labereere</i>	leiden, laborieren		
<i>malad</i> (franz.; <i>ma- lade</i>)	krank, schwach		
<i>maruěde</i>	marode, schwach		

<i>Narēve</i> f.	Narbe/n		
<i>Operazijuēn/e</i> f.	Operation/en	<i>opereere</i>	operieren
<i>Ömloof</i> m.	Umlauf, Nagelbett-entzündung		
<i>oprappelē (sisch)</i>	aufrappeln (sich)		
<i>Peps</i> m.	Erkältung		
<i>Ping</i> f.	Schmerz	<i>Buchping</i> <i>Kopping</i> <i>Röckping</i> <i>Zaanping</i>	Leibschmerz; Kopfschmerz; Rücken- schmerz; Zahnschmerz
<i>Plack/Plagge</i> m.	Ausschlag/ Aus-schläge		
<i>ploore</i>	plagen		
<i>Ploster</i> n.	Pflaster		
<i>Ratsch/e</i> m.	Riss/e, Schnittwun-de/n		
<i>salēve</i>	salben	<i>Salev</i> f.	Salbe
<i>schlapp</i>	schwach		
<i>Schnaav/e</i> m.	Schnittwunde/n		
<i>Schnups</i> m.	Schnupfen		
<i>Schröngd/e</i> f.	Schrunden, Haut-riss/e		
<i>Schwäär/e</i> m.	Geschwür/e	<i>Karfunkel</i> m.	Gschwür
<i>Spidaal</i> n.	alt: Hospital		
<i>Tablätt/e</i> f.	Tablette/n		
<i>Usschlaar</i> m.	Ausschlag		
<i>verschriüve</i>	verschreiben		
<i>verkalde (sisch)</i>	erkälten (sich)		
<i>verspelle</i>	abmagern		
<i>versteecke</i>	ersticken		
<i>verstuuche</i>	verstauchen		
<i>vläje</i> <i>jevläsch</i>	pflegen	<i>Vlääsch</i> f.	Pflege
<i>Weekel</i> m.	Wickel		
<i>wiē</i>	weh, schmerhaft	<i>Wiē;</i> <i>sisch wiē donn</i>	Weh; sich weh tun
<i>ne Wolef loofe</i> <i>(sisch)</i>	wund laufen (sich)		
<i>Leef, jeloofe</i>			
<i>Wonkd/e</i> f.	Wunde/n	<i>wonk;</i> <i>sisch wonk lije</i>	wund; sich wund lie-

			gen
<i>zeddere</i>	zittem	<i>Dr Zedder</i>	das Zittern

Haustiere

Arten

<i>Bäujert/e</i> m.	größere/s Kalb/ Kälber		
<i>Biěr</i> m.	Eber	<i>Bennebiěr</i> m.	Eber mit nach Innen gewachse- nem Ge- schlecht
<i>Biěs/ter</i>	Biest/er, Tier/e		
<i>Daggel</i> m.	Dackel		
<i>Deer/e</i> n.	Tier/e		
<i>Duuv/e</i> f.	Taube/n		
<i>Fölle</i> n.	Füllen		
<i>Haan/Hääin</i> m.	Hahn/Hähne	<i>Nejodde Haan wiěrd net fäitt.</i>	Ein guter Hahn wird nicht fett.
<i>Hängs</i> m.	Hengst		
<i>Heěrd</i> f.	Herde		
<i>Hoond/er</i> n.	Huhn/Hühner		
<i>Honk</i> m.	Hund/e		
<i>Jans/Jäns</i> f.	Gans/Gänse		
<i>Jeeß/e</i> f.	Ziege/n, Geiß/en		
<i>Kalěv/Kälěver</i> n.	Kalb/Kälber		
<i>Katz/e</i> f., <i>Kader</i> m.	Katze/n, Kater	<i>Katzesprong</i> m.	
<i>Kipp</i> n.	Huhn	<i>Kippscher</i>	Hühner
<i>Kluck</i> f.	Glucke	<i>klucke</i>	glucken
<i>Klüggelsche/r</i> n.	Küken		
<i>Knинг</i> n.	Kaninchen		
<i>Krack</i> f.	heruntergekommenes Tier		
<i>Köter</i> m.	Hund (abwertend)		
<i>Koh/Köh</i>	Kuh/Kühe	<i>Vaarkoh</i> f.	Fahrkuh
<i>Kuss</i> m.	Schwein	<i>Küssje/r</i> n.	Schwein- chen
<i>Lamm</i> n.	Lamm	<i>Lämmche</i> n.	Lämmchen

<i>Meksch/e</i> m.	junge/s Kalb/ Kälber		
<i>Mimm</i> f.	Katze		
<i>Möpp</i> m.	Hund (abwertend)		
<i>Óes/se</i>	Ochs/en		
<i>Önt/e</i> f.	Ente/n		
<i>Össel</i> m.	Esel		
<i>Peerd</i> n.	Pferd/e		
<i>Pöllsche/r</i> n.	Kükken		
<i>Rönk, Röngder</i> n.	Rind, Rinder		
<i>Schof</i> n.	Schaf/e		
<i>Schruut</i> f.	Trutthenne	<i>Schruuthaan</i> m.	Truthahn
<i>Sou/Söj</i> f.	Sau/Säue		
<i>Steer/e</i> m.	Stier/e	<i>steerisch</i>	stierich
<i>Stuut/e</i> f.	Stute/n		
<i>Vee</i>	Vieh		
<i>Vörke/r</i>	Ferkel, Schwein/e		
<i>Vuuß</i> m.	braunes Pferd		

Aktivitäten

<i>bälle</i>	bellen		
<i>beklattere (sisch)</i>	sich mit Dung beschmutzen (Kühe)	<i>Klatter</i> m.	Kuhdung
<i>biese</i>	Rennen der Kühe		
<i>bisse</i>	beißen		
<i>bess, jebesse</i>			
<i>blööke</i>	blöken (Schafe, Kälber)		
<i>brööde</i>	brüten	<i>Broot</i> f.	Brut
<i>brölle</i>	brüllen	<i>Bröll</i> m.	Gebrüll
<i>bromme</i>	brummen		
<i>edrije</i>	wiederkäuen		
<i>ejedriěnt</i>			
<i>flatte</i>	scheißen (Kühe)	<i>Kohflatt/e</i> f.	Kuhfladen
<i>fleeje</i>	fliegen		
<i>floor, jeflore</i>			
<i>frässe</i>	fressen	<i>Frooss</i> m.	Fraß
<i>frooss, jefrässe</i>			
<i>jonge</i>	Junge bekommen		
<i>jonkse</i>	janken		

<i>kalēve</i>	kalben		
<i>köttele</i>	koten	<i>Köttel</i> m. ; <i>Peerdsköttel</i> <i>Schoofsköttel</i>	Kleinkot; Pferdeapfel; Schafsköttel
<i>kriēne</i>	krähen		
<i>lööfisch senn</i>	läufig sein		
<i>mausere</i>	mausern	<i>Mauser</i> f.	Mauser
<i>peecke</i>	picken	<i>Haanepreeck</i> m.	Hahnenpick am Ei
<i>schaatere</i>	gackern (Hühner)	<i>Jeschaater</i> n.	Gegacker
<i>scharre</i>	scharren		
<i>schöje</i>	scheuen		
<i>schwömme</i> <i>schwomm, jeschwom-me</i>	schwimmen		
<i>schubbe (sich)</i>	den Rücken reiben (Tiere); auch: schimpfen		
<i>stönke</i> <i>stonk, jestonke</i>	stinken	<i>Jestank</i>	Gestank
<i>verräcke</i>	verenden eines Tieres	<i>kapottjon</i>	zugrunde gehen
<i>suffe</i> <i>soff, jesoffe</i>	saufen		
<i>vloddere</i>	flattern		
<i>wängsele (sisch)</i>	wälzen (sich)		

Hunde und Katzen erhielten einen Namen, vielfach auch die Küh (z.B. *Fleck*, *Maiblomm*, *Prenz*).

Tierkörperteile

<i>Hoér/Horre</i> n.	(Kuh)Horn/Hörner		
<i>Hoof/e</i> m.	Huf/e		
<i>Puē/e</i> m.	Pfote/n		
<i>Pimmel</i> m.	Geschlecht (Pferd)		
<i>Schnauz</i> f.	Schnauze	<i>de Schnauz voll han</i>	die Schnauze voll haben
<i>Störz/e</i> m.	Schwanz/Schwänze, Sterz/e		
<i>Strösch</i> m.	Zitze/n, Strich/e		

<i>Ugder</i> m.	Euter		
<i>Väǟr/e</i> f.	Feder/n		
<i>Vervang</i> m.	Darmstörung beim Vieh		

Umgang

<i>bǖeschele</i>	bürsten	<i>Kookamm</i> m.	Kuhkamm
<i>Dä koom dä!</i>	Ruf für die Kühe von der Weide nach Hause		
<i>Donn</i> f.	Holzkonstruktion vor der Krippe, in der die Kühe festgemacht wurden		
<i>driive</i> <i>dreev, jedrevve</i>	treiben		
<i>Flatte spreede</i>	Kuhfladen auf der Wiese ausbreiten		
<i>hööde</i>	hüten		
<i>Hongshött</i> f.	Hundehütte		
<i>Huërt</i> f.	Hühnerstange		
<i>kastreere</i>	kastrieren		
<i>köppe</i>	köpfen (Huhn)		
<i>Krepp</i> f.	(Futter)Krippe		
<i>mäleke</i>	melken	<i>Mäl̄ekeemer</i> m. ; <i>Mäl̄ekstool/stööl</i> m.	Melkeimer; Melkstuhl/ stühle
<i>meste</i>	ausmisten		
<i>noheem</i>	Ruf für die Kühe: nach Hause		
<i>Renn</i> f.	Dungrinne im Kuhstall		
<i>rigde</i> <i>redd, jeredde</i>	reiten		
<i>schlaachte</i>	schlachten		
<i>schiäre</i> <i>schorr, jeschorre</i>	scheren		
<i>striëjele</i>	streichen, streigeln		
<i>voore</i>	füttern	<i>Voor</i> n.	Futter

Geschirr der Zugtiere

<i>Aaterbotz</i> f.	hinteres Lederge- schirr zum Zurück- setzen der Karre		
<i>Brack/Bragge</i> f.	Holzstange/n vorne an der Karre		
<i>Deiksel</i> f.	Lenk-, Zugstange beim Pferdewagen	<i>deiksele</i>	etwas lenken, regeln
<i>Haam</i> m.	Kummet (Bügel um den Hals)		
<i>haar un hott</i>	links und rechts beim Pferdelenken	<i>jö;</i> <i>hüü;</i> <i>jüü</i>	los; halt; zurück
<i>Hämmschoo/n</i> m.	Bremsschuh/e		
<i>Jeschiēr</i> n.	Geschirr	<i>schiere;</i> <i>Höngergeschiēr</i> n.	anschirren; Hinterge- schirr
<i>Kaareboom/bööm</i> m.	Deichsel		
<i>Kandar</i> f.	Kandarre		
<i>Kutsch/e</i> f.	Kutsche/n	<i>kuschteere</i>	kutschieren
<i>plööje</i>	pflügen	<i>Pluch</i> m.	Pflug
<i>rääche</i>	rechen	<i>Rääch</i> m.; <i>Schlepprääch</i> m.	Rechen; Schleppre- chen
<i>saddele</i>	satteln	<i>Saddel</i> m.	Sattel
<i>schleefe</i>	hinter sich herzie- hen	<i>Schleef</i> f.	Schneeschleife
<i>Schmeck</i> f.	Peitsche		
<i>Streck</i> m.	Strick/e		
<i>Schöjklapp/e</i> f.	Scheuklappe/n		
<i>Vörrspann</i> m.	Vorspann		
<i>Vorrwörk/er</i> n.	Fuhrwerk/e (Pferd und Wa- gen)	<i>Vorrmann/männ</i> m.	Fuhrmann/ männer
<i>Zoom</i> m.	Zaum		

Tiere in der heimischen Natur

Arten

<i>Älster/e</i> f.	Elster/n		
<i>Beij/e</i> f.	Biene/n	<i>Bejekorēv/körēv</i> m.	Bienenkorb/ körbe
<i>Biebes/se</i> m.	Schmetterling/e		
<i>Eechhörnsche/r</i> n.	Eichhörnchen		
<i>Fenk(e</i> m.	Fink/en		
<i>Hass/e</i> m.	Hase/n		
<i>Heuschräck/e</i> m.	Heuschrecke/n		
<i>Höppeling</i> m.	Frosch		
<i>Hommel/e</i> f.	Hummel/n		
<i>Horniss/e</i> f.	Hornisse/n		
<i>Ijel/e</i> m.	Igel		
<i>Jeweij</i> n.	Geweih		
<i>Jratschka/s</i> f.	Weberknecht/e		
<i>Hörsch</i> m.	Hirsch/e		
<i>Kǟever</i> m.	Käfer	<i>Maikǟever;</i> <i>Mösskǟever</i>	Maikäfer; Mistkäfer
<i>Krammetsvuēl/e</i> m.	Wacholderdrossel/ n		
<i>Krȫtsch/e</i> f.	Kröte/n		
<i>Kroon/e</i> f.	Krähe/n		
<i>Kuckuck</i> m.	Kuckuck		
<i>Kulkopp/köpp</i> m.	Kaulquappe/n		
<i>Linus/Lüüs</i> f.	Laus/Läuse		
<i>Mais/e</i> f.	Meise/n		
<i>Meerel/e</i> f.	Amsel/n (franz.: <i>merle</i>)		
<i>Möck/e</i> f.	Mücke/n		
<i>Moisch/e (Mösch)</i> f.	Spatz/en	<i>Hastu Möische onge- rer Kapp?</i>	Hast du Spatzen un- ter der Müt- ze?
<i>Mott/e</i> f.	Motte/n		
<i>Moothövvel/e</i> m.	Maulwurf/würfe,		

	auch Maulwurf-hügel		
<i>Muus/Müüs</i> f.	Maus/Mäuse	<i>muuse;</i> <i>Müüsje;</i> <i>Spetzmuus;</i> <i>Muusköttel</i> m.; <i>Muusvall</i> f.	mausen; Mäuschen; Spitzmaus; Mauseköttel; Mausefalle
<i>Raav/e</i> m.	Rabe/n		
<i>Ratt/e</i> f.	Ratte/n		
<i>Riě</i> n.	Reh/e		
<i>Roop/ef.</i>	Raupe/n		
<i>Ruetkeelsche/e</i> n.	Rotkehlchen		
<i>Schläck/e</i> m.	Schnecke/n		
<i>Schlang/e</i> f.	Schlange/n		
<i>Schnaak/e</i> f.	Schnake/n, Mücke/n		
<i>Schniejans/jäns</i> f.	Kranich/e		
<i>schüüsche</i>	scheuchen		
<i>Schwalěv/e</i> f.	Schwalbe/n		
<i>Seckomes/se</i> f.	Ameise/n	<i>Seckomessehoof</i> m.	Ameisenhauen
<i>Spenn/e</i> f.	Spinne/n		
<i>Sprool/e</i> m.	Star/e		
<i>stäsche</i> <i>stooch, jestoche</i>	stechen	<i>Steech</i> m.	Stich/e
<i>Üil/e</i> f.	Eule/n		
<i>vange</i>	fangen		
<i>Vesp</i> f.	Wespe		
<i>vleeje</i> <i>vlooch, jevloche</i>	fliegen		
<i>Vlesch/Vleeje</i> f.	Fliege/n	<i>Vleejefänger</i> m.	Fliegenfänger
<i>Vlööjel/e</i> m.	Flügel		
<i>Vhue/Vhüü</i> m.	Floh/Flöhe		
<i>Vödder</i> f.	Feder		
<i>Vröösch</i> m.	Frosch/Frösche		
<i>Vuel/Vüel</i>	Vogel/Vögel	<i>Plümm</i> f.	Feder
<i>Vujb/Vijb</i> m.	Fuchs/Füchse		
<i>weld</i>	Wild		
<i>Weldsou/söij</i> f.	Wildsau/säue	<i>Weldvöréke/r</i> n.	Wildschwein/e
<i>Wesel</i> n.	Wiesel		
<i>Worèm/Wörèm</i> m.	Wurm/Würmer		

Jagd

<i>Driivjaad</i> f.	Treibjagd		
<i>Flent/e</i> f.	Flinte/n		
<i>Flobbert</i> f.	Gewehr (franz. Er-finder <i>Flobert</i>)		
<i>Huérsetz</i> m.	Hochsitz/e	<i>Luérbock</i>	Hochsitz
<i>Jaad</i> f.	Jagd	<i>Jaadsching</i> f.	Jagdschein
<i>Jäjer</i> m.	Jäger	<i>jaare</i>	jagen
<i>ophuure</i>	auflauern		
<i>schüüsse</i>	schießen		
<i>schoss, jeschosse</i>			
<i>ströppé</i>	unerlaubt mit einer Schlinge jagen	<i>Ströpper</i> f.	Wilddieb/e

(Land)Arbeit

Allgemein

<i>aapacke</i>	anpacken		
<i>aaschaffe</i>	anschaffen		
<i>aav senn</i> <i>worr</i> <i>jewöst</i>	mit den Kräften heruntergekommen	<i>ich hann se aav</i>	ich habe kei-ne Kraft mehr
<i>aavplacke (sisch)</i>	abrackern	<i>Plackerej/e</i> f.	mühselige Arbeit/en
<i>aavracke (sisch)</i>	abrackern (sich)		
<i>aavange</i> <i>ving aa</i> <i>aajevange</i>	anfangen	<i>va viér aavange;</i> <i>Aavang</i> m.; <i>aavangs</i>	von vorne anfangen; Anfang; anfangs
<i>aavbräsche</i> <i>brooch aav</i> <i>aavjebroche</i>	abbrechen		
<i>b ä ä t</i>	erschöpft		
<i>b e f l e s s e</i>	beflissen		
<i>Behölp</i> m.	Behelf, Provisori-	<i>behelpe (sisch)</i>	behelfen

	um		(sich)
<i>bemööde</i>	bemühen	<i>net dr Mööde f. wert</i>	nicht der Mühe wert
<i>bewääje</i> <i>bewääscht</i>	bewegen		
<i>böttele</i>	herumwerken		
<i>botze</i>	bewältigen		
<i>braische</i> <i>brooch</i> <i>jebroche</i>	brechen		
<i>brásele</i>	ständig arbeiten	<i>Bráseler</i> m.	einer, der ständig herumwerkelt
<i>Brass</i> m.	Arbeitsstress		
<i>bröösele</i>	umständlich arbeiten	<i>Brööseler</i> m.	umständlich Arbeitender
<i>dämpe</i>	schwitzen, dampfen		
<i>dejelisch</i>	tüchtig, gediegen		
<i>edeele</i>	einteilen		
<i>eevach</i>	einfach		
<i>fackele</i>	zögern		
<i>feědisch</i>	fertig		
<i>fluppe</i>	gelingen		
<i>frickele</i>	mühsam werken	<i>Frickeler</i> m.	mühsam Arbeitender
<i>fummele</i>	unbeholfen arbeiten		
<i>Fusch</i> m.	unordentliche Arbeit	<i>fusche</i>	unordentlich arbeiten
<i>hanteere</i>	hantieren		
<i>helpe</i> <i>holp</i> <i>jeholpe</i>	helfen	<i>Hölēp</i> f.	Hilfe
<i>iifrisch</i>	eifrig	<i>Iifer</i> m.	Eifer
<i>jeroode</i>	geraten		
<i>Jescheck</i> n.	Geschick, Fertigkeit	<i>Dä hat kei Jescheck;</i> <i>onjescheekt</i>	Der hat kein Geschick. ungeschickt
<i>jeviěrlisch</i>	gefährlich		
<i>kapott</i>	erschöpft		
<i>Kavumm</i> m.	Kraft		

<i>knamele</i>	Diffiziles bearbeiten	<i>Knomel</i> m.	diffizile Arbeit
<i>krömme (sisch)</i>	sich krümmen (für anstrengende Arbeit)		
<i>kuddele</i>	mauscheln		
<i>Laast/e f.</i>	Last/en		
<i>maache</i>	machen, tun	<i>vüramaache</i>	
<i>maacht, jemaacht</i>			voranmachen
<i>mággele</i>	sich durchmogeln		
<i>manns sen (sisch)</i>	sich etwas zutrauen		
<i>mööd</i>	müde		
<i>möjelisch</i>	möglich	<i>onmöjelisch</i>	unmöglich
<i>morkse</i>	unordentlich arbeiten	<i>Morks</i> m.	unordentliche Arbeit
<i>nüědisch</i>	nötig	<i>onnuědisch</i>	unnötig
<i>ömmkrämpele</i>	umstellen		
<i>posteere</i>	postieren, hinsetzen		
<i>paraat</i>	bereit, parat		
<i>ranteere</i>	rentieren		
<i>riěte</i>	richten	<i>opriěte</i>	aufrichten
<i>rööste</i>	rasten, ausruhen		
<i>rüüme</i>	räumen	<i>Et rüümt.</i>	Es geht voran.
<i>roomt</i>			
<i>jeroomt</i>		<i>opriüüme</i>	aufräumen
<i>schenne (sisch)</i>	sich abrackern		
<i>schliife</i>	schleifen	<i>Schlifsteen</i> m.;	Schleifstein;
<i>schleff</i>		<i>wie ne Aff om Schlifsteen</i>	wie ein Affe auf dem Schleifstein
<i>jeschleffe</i>			
<i>schluuch</i>	ermüden, schlauchen	<i>Dat hat mich je-schlucht!</i>	Das hat mich gechlaucht.
<i>schweesse</i>	schwitzen, auch: schweißen	<i>Schweess</i> m.	Schweiß
<i>Strong</i> m.	flüssiger Dung; misslungenes Arbeitsergebnis		
<i>stücke</i>	suchen		

<i>verdonn (sisch)</i>	<i>vertun (sich)</i>		
<i>verhunse</i>	eine Arbeit nicht		
<i>vermorkse</i>	richtig ausführen		
<i>vermassele</i>			
<i>verladde</i>	stark beschäftigt		
<i>vermollesteere</i>	verunstalten		
<i>verschängeleere</i>	verschandeln		
<i>versücke</i>	versuchen		
<i>Viirovend/e</i> m.	Feierabend/e		
<i>vliissisch</i>	fleißig		
<i>vöngle</i>	finden		
<i>vong, jevonge</i>			
<i>vräcke</i>	zerbrechen	<i>Da fräckt et iëder!</i>	Ausruf bei mühseliger Arbeit
<i>vrössele</i>	herumhantieren	<i>Vrössel</i> m. ; <i>Vrösseler</i> m.	Hantiererei. Hantierer
<i>vuul</i>	faul		
<i>Wiis</i> f.	(Art und) Weise		
<i>wööle</i>	wühlen, eifrig ar- beiten		
<i>wörke</i>	arbeiten	<i>vorrwörke;</i> <i>Wörk</i> n.	mühsam ar- beiten; Arbeit

Berufe

<i>Altläpper/e</i> m.	Alteisensammler	<i>Di zänke sisch wi di Altläpper-e.</i>	Die zanken sich wie die Altläpper.
<i>Bäcker</i> m.	Bäcker		
<i>Baanemann/ männ</i> m.	Bahnbeschäftigte/r		
<i>Beroof</i> m.	Beruf		
<i>Bööschmann/ männ</i> m.	Waldarbeiter		
<i>Buur/e</i> m.	Bauer/n	<i>Buurevrau/e f. ; Buurereij</i> f.	Bauersfrau/en; Bauereu
<i>Daachdäcker</i> m.	Dachdecker		
<i>Dockter</i> m.	Arzt		

<i>Fööschter</i> m.	Förster		
<i>Frisöör</i> m.	Friseur	<i>Frisöös</i> f.	Friseuse
<i>Handwörkslück</i> plur.	Handwerker		
<i>Hövvamm/e</i> f.	Hebamme/n		
<i>Huseerer</i> m.	Hausierer	<i>huseere</i>	hausieren
<i>Jesäll/e</i> m.	Geselle/n		
<i>Kneejt/e</i> m.	Knecht/e	<i>Maachd</i> f.	Magd
<i>Kriemer</i> m.	Krämer		
<i>Laijedecker</i> m.	Schieferdachdecker		
<i>Liér</i> f.	Lehre	<i>Liérjäld</i> n.; <i>Liérjoor/e</i> n. ; <i>Liérjong(e</i> m.	Lehrgeld; Lehrjahr/e; Lehrjunge/n
<i>lúene</i>	lohnen	<i>Lúén</i>	Lohn
<i>Meester</i> m.	Meister		
<i>Mätzjer</i> m.	Metzger		
<i>Möller</i> m.	Müller		
<i>Mooler</i> m.	Anstreicher		
<i>Müürer</i> m.	Maurer		
<i>Poliss/e</i> m.	Polizist/en		
<i>Schmött</i> m.	Schmied		
<i>Schnigder</i> m.	Schneider	<i>Schniggdisch</i> f.	Schneiderin
<i>Schoritt/e</i> m.	Schornsteinfeger		
<i>Schrainer</i> m.	Schreiner		
<i>Schuster</i> m.	Schuhmacher		
<i>Schièreschliifer</i> m.	Scherenschleifer		
<i>Ställmacher</i> m.	Wagenbauer		
<i>verdenne</i>	verdienen		
<i>Wövver</i> m.	Weber	<i>wövve</i>	weben

Utensilien und Tätigkeiten

<i>Aas</i> f.	Axt	<i>spaalde</i>	spalten
<i>aafänge</i>	anzünden		
<i>aaspanne</i>	anspannen (Pferd und Wagen)	<i>uusspanne</i> ; <i>Kaar</i> f.; <i>Schlaachkaar</i> ; <i>Waan</i> m.;	ausspannen; Karre; kippbare Pferdekarre; vierrädriger Pfer-

			dewagen
<i>aavladde</i>	abladen		
<i>aavläje</i>	ablegen		
<i>Ääsch</i> f.	Egge		
<i>baaschte</i>	bersten	<i>Dat ös vör ze baaschte!</i> <i>Do baascht et iěder!</i>	Das ist zum platzen! Da platzt es eher!
<i>Boěrd/er</i> n.	Brett/er	<i>Brätt/Bräěr</i> n.	Bretter
<i>boěre</i>	bohren		
<i>Bräschiiser</i> n.	Brecheisen		
<i>buddele</i>	im Erdboden graben		
<i>denge</i>	dingen		
<i>dräjsche</i>	dreschen		
<i>Droot/Drööt</i> m.	Draht/Drähte	<i>Maschedroot</i> m.	Maschendraht
<i>haare</i>	dengeln	<i>Haarstock</i> m.; <i>dängeln</i>	Dengeleisen; dengeln
<i>Haustock/</i> <i>stöck</i> m.	Holzblock/blöcke zum Holzspalten		
<i>Heuboom/</i> <i>bööm</i> m.	Balken auf der Heufuhre		
<i>Höpp</i> f.	Hippe, Spaltwerk- zeug		
<i>Jaffele</i> f.	Gabel/n	<i>Steejaffel</i>	vielzinkige Gabel, vor allem für das Schaufeln von Steinen
<i>Jreef/e</i> m.	Greif/e, (Mist)Gabel/n		
<i>Holzbock/böck</i> m.	Sägegestell/e		
<i>Hoov</i> m.	Haufen	<i>hoovwiis</i>	haufenweise
<i>Kaasch</i> m.	zweizinkige Ha- cke für die Kar- toffelernte		
<i>Kloster</i> n.	Vorhängeschloss		
<i>Köss</i> f.	Kiste		
<i>Knott</i> m.	Knoten		
<i>Koěrd</i> f.	Kordel		
<i>Korěv/Korěv</i> m.	Korb/Körbe		
<i>Kramp/Krämp</i> m.	Haken		
<i>Kwas</i> m.	Quast		

<i>lájere</i>	lagern (Dinge)	<i>Lajer</i> n.	Lager
<i>Latze</i> f.	Latte/n		
<i>Leer</i> f.	Leiter		
<i>Liim</i> m.	Leim		
<i>loppe</i>	rückwärts fahren		
<i>Lüet/e</i> f.	Leuchte/n		
<i>Maschiin/e</i> f.	Maschine/n		
<i>mesche</i>	mischen		
<i>miène</i>	mähen	<i>Söss</i> f.	Sense
<i>Miet</i> f.	Stapel, Haufen	<i>Heu-, Kartoffelmiit</i>	Heu-, Kartoffelmiete
<i>Möll/e</i> f.	Mühle/n	<i>Möllsteen</i> m.	Mühlenstein
<i>Mooss/e</i> n.	Maß/e		
<i>Naal/Nääl</i> m.	Nagel/Nägel		
<i>nomereere</i>	numerieren		
<i>Pappkartong/s</i> m.	Karton/s		
<i>Pen</i> m.	kleiner Holznagel		
<i>pompe</i>	pumpen	<i>Pomp/e</i> f.	Pumpe/n
<i>Pool/Pööl</i> m.	Pfahl/Pfähle	<i>pööle</i>	Pfähle setzen
<i>Prängel</i> /em.	dicke/r Stock/Stöcke		
<i>Räst</i> f.	flacher Korb mit zwei Griffen		
<i>Reef/e</i> m.	Reifen		
<i>ruppe</i>	rupfen		
<i>Sack/Säck</i> m.	Sack/Säcke	<i>Sackkaar/e</i> f.	Sackkarre/n
<i>säje</i> <i>säsch, jesäsch</i>	sägen	<i>Sääsch</i> f.	Säge
<i>Schaar</i> f.	Pflugschar		
<i>schärēpe</i>	schärfen	<i>scharēp</i>	scharf
<i>Scheeß</i> f.	altes Fahrzeug (franz.: <i>chaise</i> , Stuhl)		
<i>Schleng/e</i> f.	Schlinge/n		
<i>Schlööp</i> f.	U-förmige Schlaufe zum Halten von Draht		
<i>schneese</i>	eine Schneise schlagen, einen Baum schneiden		

<i>schnigge</i>	schneiden		
<i>schnedd</i>			
<i>jeschnedde</i>			
<i>schonnrääsche</i>	Wörtl.: schön rechen, die letzten Heuhalme bei der Ernte zusammen- rechen	<i>Schonnrääsch</i> m.	Feinrechen
<i>Schöpp/e</i> f.	Schaufel/n	<i>schöppe</i>	schaufeln
<i>schörrje</i>	schieben, mühsam		
<i>schörscht</i>	gehen	<i>Schörreskaar</i> f.	einrädrige Karre (Rahmen mit 2 Holmen, Boden mit Querlatten)
<i>schruuve</i>	schrauben	<i>Schruuv/e</i> f.	Schraube/n
<i>Schubbkaar/e</i> f.	Schubkarre/n mit all- seitigem Rahmen		
<i>Schwängel</i> m.	Schwengel		
<i>Seel</i> n.	Seil/e		
<i>siene</i>	Säen	<i>Sot</i> f.	Saat
<i>Speesch</i> f.	Speiche		
<i>Splent/e</i> m.	Splint/e		
<i>sprängße</i>	besprengen		
<i>Sprit</i> m.	Kraftstoff		
<i>Stäck/e</i> m.	Stock/Stöcke, Stecken		
<i>Stäckiiser</i> n.	Stickel		
<i>Stipp/e</i> m.	Stange/n, Holz- pfahl/pfähle		
<i>Stropp/Ströpp</i> m.	Schlinge/n		
<i>Stuuch/Stüüisch</i> m.	Behälter des Sen- senschleifsteines		
<i>Träcker</i> m.	Traktor	<i>träcke</i> <i>trock, jetrocke</i>	ziehen
<i>vämpe</i>	zündeln		
<i>verbööje</i>	verbiegen		
<i>verboore</i>			
<i>verplämpere</i>	verschwenden		
<i>Vil/e</i> f.	Feile/n		
<i>vlämme</i>	flämmen (des tro- ckenen Grases)		
<i>Wann/e</i> f.	Korb/Körbe zum Trennen der		

	Spreu vom Getreide		
<i>Zang/e</i> f.	Zange/n	<i>Petschzang</i>	Kneifzange
<i>Züüscht</i>	Zeug		
<i>zünge</i>	zäunen	<i>Zungpool /pööl</i> m.	Zaunpfahl/ pfählem.

Zustände

<i>ärēsch</i>	arg		
<i>bliive</i> <i>bleev, jeblevve</i>	bleibeb		
<i>Brasel</i> m.	Unordnung		
<i>Dörjēe</i> m.	Durcheinander		
<i>Fassung</i> n.	die rechte Form, Ordnung (franz.: <i>façon</i>)		
<i>Firlefanz</i> m.	Unnützes, Überflüssiges		
<i>Kuddelmuddel</i> m.	Durcheinander		
<i>Looch</i> f.	Lage		
<i>mäng</i>	viel Betrieb	<i>Do es jet mäng.</i>	Da ist was los!
<i>mau</i>	nicht viel los		
<i>norēe</i>	zurecht		
<i>Ooēdnung/e</i> f.	Ordnung/en		
<i>överhoof</i>	wild übereinander		
<i>reijt</i>	recht	<i>Däm kaste et net reijt maache.</i>	Dem kannst du es nicht recht machen.
<i>schlömm</i>	schlimm		
<i>Sitewazituēn/e</i> f.	Situation/e		
<i>Soustall/ställ</i> m.	chaotische/r Raum/Räume		
<i>unmöjelisch</i>	unmöglich	<i>møjelisch</i>	möglich
<i>Vörkerej</i>	Schweinerei		
<i>Zoostand/ständ</i> m.	Zustand/Zustände		
<i>Zoovall/väll</i> m.	Zufall/fälle	<i>zoovällisch</i>	zufällig

Feld, Land und Boden

<i>Baach</i> m.	Bach	<i>dr Baach eraav</i>	den Bach hinunter
<i>Bögsch/e</i> m.	Büscher (Gras)		
<i>Bönd/e</i> m.	feuchte Wiese/n		
<i>Böörsch</i> m.	Berg/e		
<i>Boddem</i> m.	Erdboden		
<i>Dal</i> n.	Tal		
<i>Dräck</i> m.	Dreck, Schmutz	<i>mott Dräck un Späck</i>	mit Dreck und Speck
<i>Dränke</i> f.	Tränke/n		
<i>Dreesch</i> m.	trockene Wiese		
<i>Eerd</i> f.	Erde, Boden		
<i>Flooss/Flööss</i> m.	Fluss/Flüsse		
<i>Hang/Häng</i> m.	Hang/Hänge	<i>Aavhang</i> m.	Abhang
<i>Heed</i> f.	Heide		
<i>Hövvel</i> m.	Hügel		
<i>Hubbel/e</i> m.	kleine Erhebung/en		
<i>Jäjend</i> f.	Umgebung		
<i>Jeměen</i> f.	Gemeindeland		
<i>Jronk</i> m.	Grund, Boden		
<i>Klomp/e</i> m.	Klumpen		
<i>Knepp</i> m.	Anhöhe, Knipp		
<i>Könkel</i> m.	Tümpel, tiefe Stelle im Bach		
<i>Kuul/e</i> f.	Mulde/n, Grube/n	<i>Jauchekuul</i>	Jauchegrube
<i>Laij</i> f.	Ley, Schieferfelsen		
<i>Leem</i> m.	Lehm		
<i>Morass</i> m.	Morast		
<i>Paacht</i> f.	Pacht	<i>Päächter</i> m.	Pächter
<i>Plagg/e</i> m.	Rasenstück/e		
<i>Pool/Pööl</i> m.	Wasseransammlung/en		
<i>Ring</i> m.	Rhein		
<i>Sank</i> m.	Sand		
<i>Scheet</i> n.	Scheid, Grenze		
<i>Siev</i> n.	sumpfige Wiese		
<i>Steen</i> m.	Stein		
<i>Tringel</i> m.	Wasserstrudel		
<i>Usseschte</i> f.	Aussicht/en		

<i>Väld/er</i> n.	Feld/er (Acker/ Äcker)		
<i>Väls/e</i> m.	Fels/en		
<i>Varrloch</i> n.	Einfahrt zum Feld	<i>P o ē r z</i> f.	Tor zu Feld oder Wiese
<i>Vänn</i> n.	Venn		
<i>Wack/Wagge</i> m.	schwer/e Stein/e	<i>Vännwagge</i>	Steine im Venn; Spitzname der Mützenicher
<i>Wass/Wasse</i> m.	Rasenstück/e		
<i>Weed</i> f.	Weide, Wiese	<i>weede</i>	weiden
<i>Wejer</i> m.	Weier		

Wege

<i>Baan/e</i> f.	Bahn/en, geräum- te/r Weg/e		
<i>Bore</i> m.	Bogen, Kurve		
<i>Jaas</i> f.	Gasse/n	<i>Jässje</i> n.	Gässchen
<i>Jrav</i> m.	Graben		
<i>Kiér</i> f.	Kehre, Kurve		
<i>Kórëv/e</i> f.	Kurve/n		
<i>Matsch</i> m.	Matsch		
<i>Patt/Pätt</i> m.	Pfad/e	<i>Pättsche</i> n.; <i>Vosspättsche</i> n.	Pfädchen; Fußpfädchen
<i>Pratsch</i> m.	Matsch		
<i>Schossée</i> f.	Chaussee (nach Normen gebaute Straße)		
<i>Spoér</i> f.	Spur		
<i>stöbbe</i>	stauben; Staub kehren (Hof, Straße)	<i>Stöbb</i> m.	Staub
<i>Strooss/e</i> f.	Straße/n		
<i>Wääsch</i> m.	Weg/e	<i>Ömmwääsch;</i> <i>Holzwääsch;</i> <i>stenerne</i> <i>Wääsch</i>	Umweg; Holzweg; Steinweg

Ernte

<i>draische</i>	dreschen	<i>Draischmaschiin/e f.</i>	Dreschmaschine/n
<i>ěfarre</i>	einfahren		
<i>Haaver</i> m.	Hafer		
<i>Halěm/ Hälěm</i> m.	Halm/Halme		
<i>Heu</i> n.	Heu	<i>Heubock/böck</i> m.	Hölzerne/s Dreiecksgestell/e zum Trocknen des aufgeschichteten Heus
<i>höppere</i>	aufhäufen (Gras, Heu)	<i>Höpper/e</i> m.	Haufen
<i>Jarěv/e</i> f.	Garbe/n		
<i>Jraas/er</i>	Gras/Gräser		
<i>Jěesch</i> f.	Gerste		
<i>Jrommet</i> m.	Grummet, zweite Maht		
<i>Kaaf</i> n.	Getreidespreu		
<i>Kliě</i> m.	Klee		
<i>Koěr</i> n.	Roggen		
<i>miěne</i>	mähen	<i>Miěmaschiin/e</i> f.	Mähmaschine/n
<i>opladde</i>	aufladen, beladen		
<i>opraafe</i>	aufsammeln (Kartoffel)		
<i>stonke</i>	stampfen (Heu)		
<i>Striě</i> n.	Stroh	<i>Striěballe</i> m.; <i>Striěhot</i> m.; <i>Striěhalěm</i> m.	Strohballen; Strohhut; Strohhalm
<i>uusmaache</i>	ausmachen (Kartoffel)		
<i>waafše</i>	wachsen		
<i>wängde</i>	wenden (Gras, Heu)		

Wetter

<i>Aaldwiiversommer</i> m.	Altweibersommer		
<i>bleetze</i>	blitzen	<i>Bleetz</i> m.	Blitz
<i>donnere</i>	donnern	<i>Donnerschlaar/schlääisch</i> m.	Donnerschlag/schläge
<i>dröppe</i>	tropfen	<i>Räänedröppsche/r</i>	Regentröpfchen

		n.	
<i>drööv</i>	trüb		
<i>drüsch</i>	trocken	<i>drüje</i> <i>jedrüscht</i>	trocknen
<i>fies</i>	unschön		
<i>fissele</i>	nieseln		
<i>harele</i>	hageln	<i>Harel</i> m.; <i>verharele</i>	Hagel; verhageln
<i>hedder</i>	heiter, hell		
<i>heess</i>	heiß	<i>Heetzd</i> f.	Hitze
<i>Iis</i> n.	Eis	<i>Iisblomm/e</i> f.; <i>Jlattiis</i> n.; <i>Iiszapp/e</i> m.	Eisblumen; Glatteis; Eiszapfen
<i>Jooreszick/de</i> f.	Jahreszeit/en		
<i>Jraupel</i> m.	Graupel		
<i>jriis</i>	graues Wetter (Nebel)		
<i>jusche</i>	kräftig regnen		
<i>kaald</i>	kalt	<i>kaalde Schlaar</i> m.	Blitzeinschlag ohne Zerstörung
<i>klamm</i>	klamm, feucht; auch: geldknapp		
<i>klatsche</i>	stark regnen		
<i>knijße</i>	nieseln		
<i>lou</i>	lau		
<i>Luět</i> f.	Luft		
<i>meld</i>	mild		
<i>Moond</i> m.	Mond		
<i>naas</i>	nass		
<i>Něevel</i> m.	Nebel		
<i>ovverzisch</i>	wieder trocken nach dem Regen		
<i>Parreplü</i> m.	alt: Regenschirm	<i>Scheerm</i>	Schirm
<i>pläästere</i>	stark regnen		
<i>rääne</i>	regnen	<i>Rään</i> m.; <i>Räänmankel</i> m.; <i>Räänsigg</i> f.; <i>Räänvaaf</i> n.; <i>Räänworěm</i> m.; <i>Räänepitt</i> m.	Regen; Regenmantel; Regenseite; Regenfass; Regenwurm; jd, der aus em Re- gen kommt
<i>Reef</i> m.	(Rau)Reif		

<i>ruusche</i>	rauschen (Wasser, Regen)		
<i>schäbbisch</i>	schlecht		
<i>Schömm</i> m.	Schatten		
<i>Schörm</i> m.	Schirm/e	alt: <i>Paraphüü</i> m. (franz.: <i>paraphue</i>)	Schirm
<i>schneje</i>	schneien	<i>Schniě</i> m.; <i>Schniě schöppē</i>	Schnee; Schnee schaufeln
<i>Schuur/e</i> f.	Regenschauer/n	<i>schuure</i>	sich bei einer Schauer unterstellen
<i>schwööl</i>	schwül		
<i>siife</i>	siefen, tropfen		
<i>Sonn</i> f.	Sonne	<i>De Sonn schingt/stecht.</i>	Die Sonne scheint/sticht.
<i>Steér/e</i> m.	Stern/e	<i>steérekloor</i>	sternenklar
<i>Storm/Störm</i> m.	Sturm/Stürme		
<i>vrack</i>	kalt	<i>ne vracke Wönk</i>	ein kalter Wind
<i>vreese</i>	frieren	<i>Voëscht/</i>	Frost/Fröste
<i>vroor, jevroore</i>		<i>Vöëscht</i> m.	
<i>vüët</i>	feucht		
<i>warm</i>	warm		
<i>Wääär</i> n.	Wetter	<i>Onwääär</i> n.	Unwetter
<i>Wönk</i> m.	Wind/e		
<i>Wolék/e</i> f.	Wolke/n		

Institutionen

Geschäfte

<i>aaschriive</i>	anschreiben	<i>jottschriiwe</i>	gutschreiben
<i>schreev</i>			
<i>aajeschrevve</i>			
<i>béllesch</i>	billig		
<i>Butik/e</i> f.	kleine/r Laden/ Läden		
<i>Deel/e</i> n.	Teil/e, Artikel		
<i>düür</i>	teuer		
<i>huseere</i>	hausieren		

(ě)jälde	(ein)kaufen, kosten		
<i>Jold, jejolde</i>			
<i>Jeschäft/e</i> n.	Geschäft/e		
<i>Jewiět/</i> n.	Gewicht/e	<i>Jramm</i> n.	Gramm
<i>Kass</i> f.	Kasse		
<i>Kongde</i> m.	Kunde/n		
<i>koofe</i>	kaufen		
<i>kooste</i>	kosten		
<i>Maart</i> m.	Markt		
<i>Näpp</i> m.	Nepp, Übervorteilung		
<i>ömmesöss</i>	umsonst, gratis		
<i>Priis</i> m.	Preis		
<i>Ramsch</i> m.	(Ver)Kauf unter Preis		
<i>Rejáal/</i> en.	Regal/e		
<i>Schnäppsche/r</i> n.	Schnäppchen		
<i>Scholdischkeet/e</i> f.	Schuldigkeit/en	<i>scholde</i>	schulden
<i>Staabel/e</i> m.	Regal/e		
<i>Stöck</i> n.	Stück/e		
<i>Taisch/e</i> f.	Tasche/n		
<i>Theek/e</i> f.	Theke/n		
<i>Tiüt/e</i> f.	Papiertüte/n		
<i>tuusche</i>	tauschen	<i>enntuusche</i>	eintauschen
<i>verkoofe</i>	verkaufen		
<i>verkoët</i>			
<i>vörnüss</i>	gratis		
<i>Waar</i> f.	Ware		
<i>Woor/e</i> f.	Waage/n	<i>woore</i>	wiegen
<i>Zöddel/e</i> m.	Zettel		
<i>Zoërt/e</i> f.	Sorte/n		

Geld

<i>aavrächne</i>	abrechnen		
<i>Bedraach</i> m.	Betrag		
<i>bellisch</i>	billig		
<i>betuppe</i>	betrügen		
<i>bezalle</i>	bezahlen	<i>aavbezalle</i>	abbezahlen
<i>bezaald</i>			
<i>Bong/s</i> m.	Gutschein/e,		

	Bon/s		
<i>Breevtaisch/e</i> f.	Brieftasche/n		
<i>düür</i>	Teuer		
<i>erusskrije</i> <i>krooch, jekreije</i>	herauskriegen (Wechselgeld); auch: etwas herausfinden		
<i>Fännik/Fännije</i> m.	Pfennig/e		
<i>Jäld/er</i> n.	Geld/er		
<i>Jrosche</i> m.	Groschen	<i>ne fiese Jrosche</i>	ein übler Kerl
<i>jönstisch</i>	günstig		
<i>Portmonée/s</i> n.	Portemonnai/s, Geldbeutel		
<i>schröppe</i>	jd. ausnehmen		
<i>spaare</i>	sparen		
<i>wössele</i>	wechseln (Geld)		
<i>Zens/e</i>	Zins/en		

Amtliches

<i>Ampt</i> n.	Amt, Verwaltung	<i>Amptmann</i>	Amtsvorsteher
<i>Bárrass</i> m.	Militär		
<i>Börrjermeester</i> m.	Bürgermeister		
<i>Borësch</i> f.	Burg		
<i>Breef</i> m.	Brief/e	<i>Ömmschlaach/</i> <i>schlääch</i> m. ; <i>Pakätt</i> n.	Umschlag; Paket
<i>Biirro/s</i> n.	Büro/s		
<i>Jeriiët</i>	Gericht	<i>jerääsch</i>	gerecht
<i>Jräñz/e</i> f.	Grenze/n	<i>Jräñzöverjang/</i> <i>jäng</i> m. ; <i>Schlaachboom/</i> <i>bööm</i> m.	Grenzübergang/gängr; Schlagbaum/bäume
<i>Kaschötttsche</i> n.	Haftzelle		
<i>Komissijuën/e</i> f.	Kommission/en		
<i>Knöllsche/r</i> n.	Polizeiprotokoll/e	<i>ent jemoolt kriije</i>	eins gemalt bekommen = ein Protokoll erhalten
<i>Könnek</i> m.	König		
<i>Krees</i> m.	Kreis (kommunal- politisch)	<i>Kreesdaar</i> m.	Kreistag

<i>Lanntraad</i> m.	Landrat		
<i>ongerschriive</i> <i>scheww</i> <i>jeschrevve</i>	unterschreiben	<i>Ongerschreff/e</i> f.	Unterschrift/en
<i>Rejirung/e</i> f.	Regierung/en		
<i>Rodhuus/hüüser</i> n.	Rathaus/häuser		
<i>Polezej</i> f.	Polizei		
<i>Poost</i> f.	Post		
<i>Schandarm/e</i> m.	Gendarm/en	<i>Schutzmann/mäinn</i> m.	Polizist/en
<i>Schriives</i> n.	Dokument		
<i>Stämpel</i> m.	Stempel		
<i>Truène</i> m.	Throne		
<i>Uuswiis</i> m.	Ausweise		
<i>verbeede verbodde</i>	verbieten		
<i>Zollstazijuěn/e</i> f.	Zollstellen		

Schule

<i>aazeeje</i> <i>zeescht aa</i> <i>aajezeescht</i>	anzeigen		
<i>aavkicke</i> <i>köck</i> <i>jeköcke</i>	abschauen (beim Nachbarn)		
<i>aavmole</i>	abmalen; alt: fotografieren	alt: <i>Aavmöoler</i> m.	Fotograf
<i>bedraare (sisch)</i> <i>bedraan</i>	betragen (sich)		
<i>bejbrenge</i> <i>bejjebraat</i>	beibringen, lehren		
<i>Blejsteft/e</i> m.	Bleistift/e	<i>Blejväär</i> f.	Bleistift
<i>Bochstaav/e</i> m.	Buchstabe/n		
<i>eebläuje</i>	einbläuen		
<i>Eemoléent</i> n.	Einmaleins		
<i>fäele</i>	fehlen	<i>Fäeler</i> m.	Fehler
<i>Feerije</i> f.	Ferien	<i>freij</i>	frei
<i>Fübel</i> f.	erstes Lesebuch		
<i>Frollein/s</i> n.	Fräulein, Lehrerin/ nnen		
<i>Füller</i> m.	Füllfederhalter		

<i>Huechdüksch</i> n.	Hochdeutsch		
<i>I-Köttel</i> m.	Schulanfänger		
<i>Jedisch/de</i> n.	Gedicht/e	<i>opsaare</i>	auf sagen (Gedicht)
<i>Jreffel</i> m.	Griffel		
<i>Jümmnasium</i> n.	Gymnasium		
<i>Klass/e</i> f.	Klasse/n		
<i>Knitt</i> f.	Kreide		
<i>krabbele</i>	unordentlich schreiben		
<i>kritzele</i>	kritzeln		
<i>Läppsche/r</i> n.	Tafelläppchen		
<i>liere</i>	lehren, lernen	<i>Liérer – Liérisch</i>	Lehrer, Lehrerin
<i>lösse</i>	lesen	<i>Lössebooch/bööch;</i>	Lesebuch/bücher;
<i>looss, jelösse</i>		<i>vüürlösse</i>	vorlesen
<i>Mäppsche/r</i> n.	Mäppchen für Schreibzeug		
<i>Majister/e</i> m.	Lehrer		
<i>moole</i>	malen		
<i>noosetze</i>	nachsitzen		
<i>Nuët/e</i> f.	(Zeugnis) Note/n		
<i>ongerston</i>	unterstehen	<i>Ongerstank disch!</i>	Untersteh dich!
<i>ongerstange</i>			
<i>Opjaav/e</i> f.	Hausaufgabe/n		
<i>oppasse</i>	aufpassen		
<i>Opsatz/säitz</i> m.	Aufsatz/sätze		
<i>opschriive</i>	aufschreiben		
<i>opzeeje</i>	aufzeigen		
<i>zeescht op, opjezeescht</i>			
<i>Paus/e</i> f.	Pause/n		
<i>plätsche</i>	verpetzen	<i>Du bös en Plätsch!</i> f.	Du bist ein Petzer!
<i>rächne</i>	rechnen		
<i>Rej/e</i> f.	Reihe/n	<i>sisch en Rej opstelle</i> <i>opjestaald</i>	sich in Reihe aufstellen
<i>Schell/e</i> f.	Schelle/n		
<i>Scholl</i> f.	Schule	<i>Schollbank/bänk</i> f.; <i>Schollhoff</i> m.; <i>Schollkönk</i> m.; <i>Scholltäisch/e</i> f.	Schulbank/bänke; Sejulhof; Schulkind; Schultasche/n
<i>schriive</i>	Sshreiben	<i>aavschriive</i>	Abschreiben
<i>schrev, jeschrevve</i>			

<i>Schroom/Schrööm</i> m.	Linie/n, Strich/e		
<i>schwätze</i>	schwätzen		
<i>setze bliive blev, jeblewe</i>	nicht versetzt werden		
<i>Stroëv</i> f.	Strafe/n		
<i>Tent</i> f.	Tinte	<i>Tentevaas/er</i> n.	Tintenfass/fässer
<i>Usvlooch/vlööch</i> m.	Ausflug/flüge		
<i>volëje jevolscht</i>	folgsam sein		
<i>Voléksscholl</i> f.	Volksschule		
<i>viüürsaare</i>	vorsagen		
<i>zeeschne</i>	zeichnen		
<i>zölle jezaald</i>	zählen	<i>Zaal/e</i> f.	Zahl/en

Die Kirche

Allgemein

<i>Ängel</i> m.	Engel	<i>Schotzängel</i> m.	Schutzengel
<i>Besdom</i> n.	Bistum		
<i>Dreijfaldisch-keet</i> f.	Dreifaltigkeit		
<i>Düvel</i> m.	Teufel	<i>Zum Deuvel!</i>	Zum Teufel!
<i>evangjällisch</i>	evangelisch		
<i>Härrjott</i> m.	Gott	<i>Härrjöttche</i> n.	der liebe Gott
<i>hëllisch</i>	heilig	<i>Hellichovend</i> m.; <i>Hellichdom</i> n.	Heiligabend; Heiligtum
<i>Hëllije</i> m. f.	Heilige	<i>Hellijebeld-sche</i> n.; <i>Hellijesching</i> m.	Heiligenbildchen; Heiligenschein
<i>Hëllije Jeest</i> m.	Heiliger Geist		
<i>Hemmel</i> m.	Himmel		
<i>Höll</i> f.	Hölle		
<i>iëwesch</i>	ewig	<i>Iëweschkeijt/e</i> f.	Ewigkeit/en
<i>jlööve jejloët</i>	glauben	<i>Jloov</i> m.; <i>Dä jlöövt a nüüs</i>	Glaube; Der glaubt an nichts.

Kirchliche Bauten und ihre Einrichtung

<i>Altoor</i> m.	Altar		
<i>Allerhellischste n.</i>	das Allerheilige		
<i>Biischtstool/stööl m.</i>	Beichtstuhl/stühle		
<i>Iěwich Liět</i> n.	Ewiges Licht		
<i>Jlocketorěm</i> m.	Glockenturm	<i>mot Krütz un Hahn oěve drop</i>	mit Kreuz und Hahn oben drauf
<i>Hellijefijuur/e</i> f.	Heiligenstatue/n		
<i>Hellijehüssje/r</i> n.	Heiligenhäuschen (am Weingesrand)		
<i>Hörz Jesu</i> n.	Herz-Jesu-Figur		
<i>Jang/Jäng</i> m.	Gang/Gänge zwischen den Bänken		
<i>Kapäll</i> f.	Kapelle (in der Kirche oder als eigener Bau)	<i>Kapällsche</i> n.	Kapellchen
<i>Kaplaneij</i> f.	Haus des Kaplans		
<i>Kneebank/bänk</i> f.	Kniebank/bänke	<i>Kneebankbänk-</i>	Kniebänkchen

		<i>sche n.</i>	
<i>Kerěsch/e</i> f.	Kirche/n	<i>Kerěschemuuš/müüs</i> f.	Kirchenmaus/mäuse
<i>Kerschenuur/e</i> f.	Kirchenuhr/en		
<i>Kreppscher</i> n.	Krippe/n		
<i>Kreskěngsche/r</i> n.	Christkindfigur/en		
<i>Krütz</i> n.	Kreuz	<i>Krützwääsch</i> m.	Kreuzweg
<i>Pastoraat</i> f.	Pfarrhaus		
<i>Orjel</i> f.	Orgel		
<i>Patruěn/e</i> m.	Patron/e		
<i>Pröddischtstool/stööl</i> m.	Predigtstuhl/stühle, Kanzel/n		
<i>Sakristej</i> f.	Sakristei		
<i>Söller</i> m.	Empore		

Das Kirchenjahr

<i>Advänt</i> m.	Advent	<i>Adväntszick</i> f.	Adventszeit
<i>Äischekrütz</i> n.	Aschenkreuz		
<i>Allerhellige</i>	Allerheiligen	<i>Allersiele</i>	
<i>Dreijkönnije</i>	Hl. drei Könige		
<i>Hellige Mann</i> m.	Hl. Nikolaus		
<i>Iishellige</i>	Eisheilige		
<i>Jrööndonnestisch</i> m.	Gründonnerstag		
<i>Kaarwääsch</i> f.	Karwoche	<i>Kaarfriidisch</i> m.	Karfreitag
<i>klappere</i>	klappern (Karfreitag und – Samstag statt schellen)	<i>Klapper</i> f.	(Holz)Klapper
<i>Krésdaar</i> m.	Weihnachten	<i>Kresboom</i> m.; <i>Bull/e</i> f.	Christbaum; Christbaumku-gel/n
<i>Leechmöss</i> f.	Lichtmess (2.2.)		
<i>Nöijoor</i> n.	Neujahr	<i>Jlöcksellich Nöijoor</i>	Neujahrs-wunsch
<i>Palmsongdisch</i> m.	Palmsonntag	<i>Paliprozessi-júěn</i> f.; <i>Bosboom</i> m.	Palmprozession; Buchsbaum
<i>Passijúěn/e</i> f.	Passion/en (Lei-		

	densge-schichte/n Jesu)		
<i>Pöngste</i>	Pfingsten	<i>Pöngstmondisch</i> m.	Pfingstmontag
<i>Uěstere</i>	Ostern		
<i>Vaastezick</i> f.	Fastenzeit		
<i>Vronlaischnam</i>	Fronleichnam	<i>Vronleichnams-prozessijuěn</i> f.	Fronleichnams-prozession
<i>Wisse Songdisch</i> m.	Weißer Sonntag		

Kirchliche Personen

<i>Bejíng/e</i> f.	Ordensfrau/en, Nonne/n	<i>Nonn/e</i> f. <i>Nönnzsche/r</i> n.	Nonne/n
<i>Běschopp/Be-schöpp</i> m.	Bischof/Buschöfe		
<i>Broderschaff</i> f.	Bruderschaft		
<i>Dächant/e</i> m.	Dechant/en		
<i>Häär/e</i> m.	Herr/en (Geistlichen)		
<i>Huushäldisch</i> f.	Haushälterin	<i>Pastuěrskööch</i>	Köchin des Pastors
<i>Jeeßleschkeet</i> f.	Geistlichkeit	<i>jeeßlesch</i>	geistlich
<i>Kaplóon/öön</i> m.	Kaplan/äne	<i>Kaplöönsche</i> n.	
<i>Kerěschekoor</i> m.	Kirchenchor		
<i>Kerěche-vüürstand/ ständ</i> m.	Kirchenvorstand/stände		
<i>Kluěster</i> n.	Kloster	<i>Habit</i> m.	Ordensgewand
<i>Paater/e</i> m.	Pater/Patres, Ordensmann/männer		
<i>Pastuěr/üěr</i> m.	Pastor/öre, Pfarrer		
<i>Prälaat/e</i> m.	Prälat/en		
<i>Rändant/e</i> m.	Vermögensverwalter der Pfarre		

Fromme Handlungen

<i>biischte</i>	beichten	<i>Jewösse</i> n.;	Gewissen;
-----------------	----------	--------------------	-----------

		<i>Röi</i> f.; <i>Schold</i> f.; <i>Vüürsatz/sätz</i> m.	Reue; Schuld; Vorsatz/sätze
<i>bödde</i> <i>jebödd</i>	beten	<i>aabödde</i> ; <i>vüürbödde</i>	anbeten: vorbeten
<i>bööße</i>	büßen	<i>Booß</i> f.	Buße
<i>falde de Hänk</i>	falten die Hände		
<i>feerme</i>	firmen	<i>Fermling/e</i> m.	Firmling/e
<i>Jebödd</i> n.	Gebet	<i>Iewisch Jebödd</i> n.; <i>Jeböddboch/</i> <i>Böch</i> n. ; <i>Jesangboch</i> n.	Ewiges Gebet; Gebetbuch/ bücher; Gesangbuch
<i>jělóeve</i>	geloben		
<i>kommunizeere</i>	zur Kommunion gehen		
<i>Litaneij/e</i> f.	Litanei/en		
<i>Missijúen/e</i> f.	Gemeindemissi- on/en; Jahres- zahlen am Mis- sionskreuz		
<i>nor Kerěschjoon</i> <i>jǐng, jejange</i>	zur Kirche ge- hen		
<i>Quisel/e</i> f.	überfromme Frau/en		
<i>säěne sisch</i>	bekreuzigen sich		
<i>senge</i>	singen	<i>Kerěscheleed</i> n.	Kirchenlied
<i>ussänne</i>	segnen nach der Entbindung		
<i>veriire</i>	verehren		
<i>verjövve</i>	vergeben		
<i>versenn</i>	versehen (Ster- besakramente)		
<i>vromm</i>	fromm		
<i>weiye</i>	weihen		
<i>zelebreere</i>	zelebrieren (Priester)		

Gottesdienste

<i>Anndaacht/e</i> f.	Andacht/en	<i>Krützwääsch-aandaacht;</i> <i>Maianndaacht</i>	Kreuzwegandacht; Maiandacht
<i>Biischt</i> f.	Beichte		
<i>Huēmes</i> f.	Hochamt		
<i>Krēsteliēr</i> f.	Christenlehre		
<i>Mösse</i> f.	Messen	<i>dreispännije</i> <i>Möss</i>	Levitenamt (mit Diakon und Sub- diakon)
<i>Prozessijuēne</i> f.	Prozessionen		
<i>Ruēsekangs/krängs</i> m.	Rosenkranzan- dacht		
<i>Schollmöss</i> f.	Schulmesse		
<i>Vröömes</i> f.	Frühmesse		

Personal und Utensilien für die Gottesdienste

<i>baiere</i>	beiern (Anschlagen einer Glocke bei Begräbnissen)		
<i>Barrett</i> n.	Birret, Kopfbedeckung des Priesters		
<i>Bimmel</i> f.	Sakristeiglöckchen		
<i>Bömmel</i> m.	Klöppel		
<i>Brodermeester</i> m.	Brudermeister		
<i>Hostij/e</i> f.	Hostie/n		
<i>Jlock/e</i> f.	Glocke/n	<i>Jlockesēel</i> n.	Glockenseil
<i>Kälsch/e</i> m.	Kelch/e		
<i>Kännsche/r</i> n.	Kännchen	<i>vörr Wing un Wasser</i>	für Wein und Wasser
<i>Kēérz/e</i> f.	Kerze/n	<i>Kēérzestipp</i> m.	(Scherzwort für) die Anfängerministranten, die in der Sonntagsandacht die Kerzenhalter tragen durften
<i>kläppe</i>	kurze Schläge der Glocke (z.B.)		

<i>Klapp</i> f.	zur Wandlung)		
	Behälter für Kollekte	<i>Klingelbüggel</i> m.	Klingelbeutel
<i>Köster</i> m.	Küster (lat.: <i>cu-stos</i>)		
<i>Krütz</i> n.	Kreuz		
<i>Krukdwisch</i> m.	Kräuterstrauß (Mariä Himmelfahrt)		
<i>lügde</i>	Läuten		
<i>Monstranz</i> f.	Zeigegerät für die konsekrierte Hostie		
<i>Schäll/e</i> f.	Schelle/n	<i>schälle</i>	schlellen
<i>Mössbuch/bööch</i> n.	Messbuch/bücher	<i>Mössjewand/je-wänd</i> n. ; <i>Kasel/e</i> f.	Messgewand/ gewänder
<i>Mössedenner</i> m.	Messdiener	<i>Ministrant/e</i> m.	Messdiener
<i>Orjanist/e</i> m.	Organist/en	<i>de Orjel spelle</i> <i>spelld, spelld</i>	die Orgel spielen
<i>Quispel/e</i> m.	Sprenger, Aspergil		
<i>Rochett/s</i> n.	Rochette/s, Chorhemd/e		
<i>Wing</i> m.	Wein		
<i>Wiirooch</i> m.	Weihrauch	<i>Wiiroochvaas</i> n.; <i>Scheffsche</i> n.	Weihrauchfass; Schiffchen für Weihrauchkörner
<i>Wiwasser</i> n.	Weihwasser	<i>Wiwasserkässel</i>	Weihwasserkessel

Teile der Messe

<i>Ennzooch</i> m.	Einzug	<i>Usszooch</i> m.	Auszug
<i>Evangjälijum/je</i> n.	Evangelium/en		
<i>Kolläkt/e</i> f.	Kollekte/n		
<i>Lating</i> n.	Latein		
<i>Kommunijuěn/e</i> f.	Kommunion/en		
<i>Opferung</i> f.	heute: Gabenbereitung	Ab der O. war die Teilnahme an der Messe gültig.	

<i>Präfazijúen/e</i> f.	Präfation/en		
<i>Pröddischt/e</i> f.	Predigt/en	<i>pröddije</i> <i>jepröddischt;</i> <i>aavkanzele</i>	predigen; von der Kanzel verurteilen
<i>Säǟn</i> m.	Segen	<i>säǟne</i>	segnen
<i>Wandlung</i> f.	Wandlung, Ein- setzungsbericht		

Taufe

<i>dat könk pinkele losse</i>	Gelage in der Gast-wirtschaft nach der Taufe		
<i>dööfe</i>	taufen	<i>Dööf</i> f.	Taufe
<i>Dööfkaffe</i> m.	Taufkaffee		
<i>Dööfkéérz/e</i> f.	Taufkerze/n		
<i>Dööfkleedsche/r</i> n.	Weiße/s Tauf- kleidchen		
<i>jeboore</i>	geboren	<i>Jebuurt/e</i> f.; <i>Jebuurtsdaach</i> m.	Geburt/en; Geburtstag
<i>Patt un Jott</i> f.	Pate und Patin		

Erstkommunion

<i>Aadänke</i> n.	Andenken		
<i>Ängelsche/r</i> n.	Mädchen in wei- ßen Kleidchen (auch bei Fron- leichnamspro- zession)	<i>Vüürängel</i>	ältere Mädchen
<i>Kommunijuéns- anzoch/anzööch</i> m.	Erstkommuni- ons-anzug/anzü- ge		
<i>Kommunijuéns- kleedsche/r</i> n.	Erstkommunion- kleidschen		
<i>Kommunijuéns- könk</i> n.	Kommunion- kind/er		
<i>Kommunijuéns- paar</i> n.	Kommunionpaar		

Hochzeit

<i>bestaade (sisch)</i>	heiraten (meist von Frauen)	<i>Dat öss bestaad.</i>	Sie ist verheiratet.
<i>Bruutlück</i>	Brautleute	<i>Brüdijam</i> m.; <i>Bruut</i> f.	Bräutigam; Braut
<i>troue (sisch)</i>	trauen (sich)	<i>Trouung</i> f.	Trauung
<i>hierode</i>	heiraten	<i>Hierod</i> f.	Heirat
<i>Huēchzick</i> f.	Hochzeit		
<i>stippe</i>	den neu Vermählten das Haus versperren		

Begräbnis

<i>aafkratze</i>	vulg.: sterben		
<i>Äxsequie</i>	Exsequien		
<i>bejraave</i>	begraben		
<i>Bejräävnes/se</i> n.	Begräbnis/se		
<i>duēd</i>	Tot		
<i>Duēdejlock/e</i> f.	Totenglocke/n		
<i>Duēdejräver</i> m.	Totengräber		
<i>Duēdekopp/köpp</i> m.	Totenkopf/köpfe		
<i>Duēdemöss/e</i> f.	Totenmesse/n	<i>Siēleamp</i> n.	Seelenamt
<i>Duēdesanzeesch</i> f.	Todesanzeige		
<i>Duēdesching</i> m.	Sterbeurkunde		
<i>Duēdewaach/e</i> f.	Totenwache/n		
<i>Duēdezöddel</i> m.	Totenzettel		
<i>hemmele</i>	sterben		
<i>Joorjedäschnis</i> n.	Jahrgedächtnis		
<i>Jraav/er</i> n.	Grab/Gräber	<i>Jraavsteen</i> m.	Grabstein
<i>Keréchhoff</i> m.	Kirchhof		
<i>Köst</i> f.	vulg.: Sarg		
<i>Liisch/e</i> f.	Leiche/n	<i>Liischekaffe</i> m. ; <i>Liischehall</i> f. ; <i>Liischewaan</i> m. ; <i>Liischezooch</i> m.	Leichenkaffee; Leichenhalle; Leichenwagen; Leichenzug

<i>Requiämm</i> n.	(<i>Requiem</i> = erstes Wort der lateinischen) Totenmesse		
<i>Saarsch/Särsch</i> m.	Sarg/Särge	alt: <i>Laad</i> f.	
<i>Schoof</i> n.	alt: Totenbett		
<i>störve</i> <i>storp, jestorve</i>	sterben	<i>em Störve lije</i> <i>looch</i> <i>jeläje;</i> <i>kee Störvens-</i> <i>wörtsche;</i> <i>störvenskrank</i>	im Sterben liegen; kein Sterbenswörtchen; sterbenskrank
<i>verräcke</i>	elendes Zugrundegehen eines Menschen		

Krieg

<i>Ammi/s</i>	Amerikaner		
<i>Bällvüpp/e</i>	Belgier (Schimpfwort)		
<i>Bomb/e</i> f.	Bombe/n	<i>Bomber</i> m.	Bombenflugzeuge
<i>evakueere</i>	evakuieren		
<i>Jeschötz</i> m.	Geschütz		
<i>Jranaat/e</i> f.	Granate/n		
<i>Kabelroll/e</i> f.	Kabelrolle/n		
<i>kampeere</i>	im Freien lagern (Menschen)		
<i>Kapetulazijuēn</i> f.	Kapitulation		
<i>Höckerlinie</i>	Höckerlinie des Westwalls		
<i>Kommiss</i> m.	Militär	<i>Kommisskopp</i> m.	Militärfanatiker
<i>Kreesch</i> m.	Krieg		
<i>Munizijuēn</i> f.	Munition		
<i>Nejer</i> m.	Neger, dunkelhäutige Menschen		
<i>Panzer</i> m.	Panzer	<i>Kättevaarzüüch</i> n.	Kettenfahrzeug
<i>Patruēn/e</i> f.	Patrone/n		

<i>Schiip/s</i> m.	Jeep/s		
<i>Schötzejraav</i> m.	Schützengraben		
<i>Spiuěn/e</i> m.	Spion/e		

Freizeit

Spielen - Sport

<i>ballije</i>	balgen		
<i>jeballischt</i>			
<i>bolze</i>	bolzen (Fußball)		
<i>Buumann</i> m.	Kinderschreck		
<i>flitsche</i>	Gummi lang ziehen und los lassen	<i>Flitsch/e</i> f.; <i>Flitscheboore</i> m.	Flitsche/n; Pfeilbogen (aus Rute oder Gerte)
<i>fíępsche</i>	(grell) pfeifen	<i>Fíęp</i> f.	Flöte aus Eberesche
<i>futtele</i>	fuschen	<i>fusche</i>	fuschen
<i>Halěvzick</i> f.	Halbzeit (z.B. Fussball)		
<i>jewenne</i>	gewinnen		
<i>jewonne</i>			
<i>Jux</i> m.	Spaß		
<i>kaarte</i>	karten		
<i>Karessäll/e</i> n.	Karussell/e	<i>Kättekaresäll</i> n.	Kettenkarussell
<i>Klicker</i> m.	Klickerstein	<i>Maarbel</i> f.; <i>Mörvel</i> f.	Klickerstein
<i>kniüüle</i>	mit Schneeball bewerfen		
<i>Köpper</i> m.	Kopfsprung; auch: Kopfball		
<i>Kuckeleboom/bööm</i> m.	Purzelbaum/bäume		
<i>mattsche</i>	im Matsch wühlen		
<i>noolofe</i> <i>leef, jeloofe</i>	Nachlaufen		
<i>Popp/e</i> f.	Puppe/n	<i>Poppestuěv</i> f. ; <i>Poppekroom</i> m.	Puppenstube; Puppenkram
<i>Räuber un Schanditt</i>	Räuber und Gen-		

	darm		
<i>röltze</i>	raufen		
<i>Schaukelpäerd</i> n.	Schaukelpferd/e		
<i>Schlett</i> m.	Schlitten		
<i>schnappe</i>	fangen	<i>opschnappe</i>	auffangen
<i>schöckele</i>	Schaukeln		
<i>Schnijmann/männ</i> m.	Schneemann		
<i>schummele</i>	schummeln		
<i>schwömme</i>	schwimmen		
<i>schwomm</i>			
<i>jeschwomme</i>			
<i>Seelsche</i> n. <i>sprenge</i>	Seilspringen		
<i>Sprong, jespronge</i>			
<i>spelle</i>	spielen	<i>Spöll</i> n.; <i>Spellsaach/e</i> f.	Spiel; Spielsache/n
<i>Streesch</i> m.	Streich		
<i>stücke</i>	suchen		
<i>titsche</i>	aufprallen		
<i>ußjelosse</i>	ausgelassen		
<i>vérleese</i>	verlieren		
<i>verloor, verloore</i>			
<i>vérstädke</i>	verstecken	<i>verbörje;</i> <i>stücke, jesoott</i>	verbergen; suchen
<i>Vußball</i> m.	Fußball		
<i>Wöréfel</i> m.	Würfel		
<i>Zickverdriiv</i> m.	Zeitvertreib		

Musik

<i>blose</i>	ein Instrument bla- sen		
<i>dirijeere</i>	dirigieren	<i>Dirjännt/e</i> m.	Dirigent/en
<i>dreijstemmisch</i>	dreistimmig		
<i>Enstromänt/e</i> n.	Instrument/e		
<i>fiddele</i>	fideln, Geige spielen		
<i>flööte</i>	flöten	<i>Flööt/e</i> f.	Flöte/n
<i>Hóér</i> n.	Horn		
<i>Jesangsverein/e</i> m.	Gesangsverein/e		
<i>Klarinätt/e</i>	Klarinette/n		

<i>Klaveer/e</i> n.	Klavier/e		
<i>klenge</i> <i>klong, jeklonge</i>	klingen	<i>Klang/Kläng</i> m.	Klang/Klänge
<i>Konseérd</i> (franz.: <i>concert</i>) n.	Konzert		
<i>Músick</i> f.	Musik, dörfl. Blas- rorchester	<i>Músickverein</i> m.	Musikverein
<i>Quetschbüiggel/e</i> m.	Akkordeon/e	<i>Träckharmónni-ka/s</i> f.	Akkordeon/e
<i>Tüürelüü</i> m.	eintöniges Ge- räusch/Gerede		
<i>Tuèn/ Tüèn</i> m.	Ton/Töne (Mu- sik)		
<i>Tromm</i> f.	Trommel	<i>di decke Trumm schlaare, jeschlaan</i>	die dicke Trommel schlagen
<i>Trompeet/e</i> f.	Trompete/n		
<i>trööte</i>	ein Blasinstrument spielen	<i>Trööt/e</i> f.	Trompete/n; Blechbal- sinstrument/e
<i>senge</i> <i>song, jesonge</i>	singen	<i>Jesang</i>	Gesang
<i>spelle</i>	ein Instrument spie- len		
<i>Viëling</i> f.	Violine, Geige		

Gastwirtschaft

<i>blau</i>	betrunkene		
<i>Däckel/e</i> m.	Bierdeckel		
<i>Dröppsche/r</i> n.	Gläschen Schnaps		
<i>en lang Huëmes maache</i>	nach dem Hochamt lange in der Wirt- schaft bleiben		
<i>Fusel</i> m.	minderwertiger Schnaps		
<i>keejele</i>	kegeln		
<i>Kloore ne</i> m.	Klarer ein (Schnaps)		
<i>Kneip</i>	Kneipe		
<i>knull</i>	betrunkene		
<i>Konzessijuën/e</i> f.	Schankerlaubnis/se,		

	Konzession/en		
<i>nǖter</i>	nüchtern		
<i>Pick</i> m.	Schnaps		
<i>pischele</i>	zechen		
<i>Ronk/de</i> f.	Runde/n		
<i>Ruusch/Rüüscht</i> m.	Rausch/Räusche		
<i>Schabau</i> m.	(billiger) Schnaps		
<i>Schuum</i> m.	(Bier)Schaum		
<i>spendeere</i>	spendieren (eine Runde)	<i>trakteere;</i> <i>(enne) uusjönn</i>	einen ausgeben
<i>suffe</i> <i>soff, jesoffe</i>	übermäßig trinken	<i>versuffe;</i> <i>besoffe;</i> <i>em besoffene Kopp m.</i>	versaufen; betrunkene; im betrunkenen Zu- stand
<i>Theek/e</i> f.	Bierausschank/ schänke	<i>Theekeverzöll</i> m.	Thekengerede
<i>verzääre</i>	verzehren		
<i>voll</i>	betrunkene	<i>Vollert</i> m.; <i>stäärhaarelevoll;</i> <i>voll wi dusend Mann</i>	Betrunkener; völlig betrunken; voll wie tausend Mann
<i>Wītschaf/de</i> f.	Gastwirtschaft/en	<i>Wīet</i> m.; <i>Wītsvrau</i> f.	Wirt; Wirtin
<i>zappe</i>	zapfen	<i>Zapp mr noch eent!</i>	Zapf mir noch eins!

Rauchen

<i>aavjewönne</i>	abgewöhnen	<i>aajewönne</i>	angewöhnen
<i>Aischebäscher</i> m.	Aschenbecher		
<i>Kipp/e</i> f.	Zigarettenrest/ e		
<i>paffe</i>	paffen		
<i>Piif</i> f.	Pfeife	<i>de Piif stoppe</i>	die Pfeife stop- fen
<i>piife</i> <i>peff, jepeffe</i>	rauchen		
<i>Priim</i> m.	Kautabak		
<i>Túback</i> m.	Tabak		
<i>qualme</i>	qualmen	<i>Qualm</i> m.	Qualm

<i>Schick</i> m.	Schick Kautabak		
<i>Strang</i> m.	Strang(tabak)		
<i>Stummel</i> m.	Rest/e (Zigarette, Zigarette)		
<i>Zijaar/e</i> f.	Zigarette/n		
<i>Zijarätt/e</i> f.	Zigarette/n		

Eisenbahn

<i>Baanhoff/höff</i> m.	Bahnhof/höfe		
<i>Billjätt/s</i> n.	Fahrkarte/n (franz.: billet)		
<i>Faarkaart/e</i> f.	Fahrkarte/n		
<i>Iiserbaan</i> f.	Eisenbahn		
<i>Jélais/e</i> n.	Gleis/e		
<i>knipse</i>	knipsen (Fahrkarte); auch: fotografieren		
<i>Perrong</i> m.	alt.: Bahnsteig (franz.: perron)		
<i>rangscheere</i>	rangieren		
<i>Singnaal/e</i> n.	Signal/e		
<i>Schrank/e</i> f.	Schranke/n		
<i>Staziuën/e</i> f.	Station/en, Haltestelle/n		
<i>Vaarsching</i> m.	Fahrschein/e		
<i>Wajóng/s</i> m.	Waggon/s (franz.: wagon)		
<i>Zoch/Zöch</i> m.	Zug/Züge	<i>Jüüterzoch;</i> <i>Personezoch;</i> <i>Schnällzoch</i>	Güterzug; Personenzug; Schnellzug

Feiern

<i>amüseere</i>	amüsieren, Spass haben		
<i>Ball/Bäll</i> m.	Tanzabend/e	<i>Kermesball;</i> <i>Aaldwiiverball</i>	Kermesball; Altweiberball

		(Mööneball)	
<i>Fastelovend</i> m.	Fastnacht, Karneval	<i>Fastelovendsjäck</i> m.	Fastnachtsnarr
<i>Fättdonnestesch</i> m.	Fettdonnerstag		
<i>Jäck/e</i> m.	Narr/en		
<i>Joldhuèrzick</i> f.	Goldhochzeit		
<i>Kermes</i> f.	Kirmes	<i>Tänt/e</i> f.	Kirmesbude/n
<i>Maiboom/bööm</i> m.	Maibaum/bäume		
<i>Ruësemontesch</i> m.	Rosenmontag		
<i>Schwung/</i> <i>Schwiäng</i> m.	Girlande/n		
<i>Vaan/e</i> f.	Fahne/n		
<i>Väss</i> n.	Fest	<i>Schötzeväss</i> n.; <i>Schötzekönnek</i> m.; <i>Adjudand</i> m.	Schützenfest; Schützenkönig; Adjutant
<i>viëre</i>	feiern	<i>Viér</i> f.; <i>Viérdaar</i> m.; <i>Viérovend</i> m.	Feier; Feiertag/e; Feierabend
<i>Vuck/Vugde</i> f.	verkleidete Person/en		

Dingeigenschaften

Mengen

<i>Dotzend</i> n.	Dutzend		
<i>en roue Mäng</i> f.	in rauen Mengen		
<i>evitzje</i>	ein bisschen		
<i>haléf</i>	halb		
<i>Kilojramm</i> n.	Kilogramm		
<i>nüüs</i>	nichts	<i>jaarnüüs</i>	garnichts
<i>Ponk</i> n.	Pfund/e		
<i>Stesch</i> m.	kleines Stück	<i>ne Stesch Botter</i>	ein Stich Butter
<i>Tonn/e</i> f.	Tonne/n		
<i>vell</i>	viel		

<i>wönnisch</i>	wenig		
<i>Zändner</i> m.	Zentner		

Beschaffenheiten

<i>am Aasch</i>	kaputt		
<i>bammele</i>	hängen		
<i>Basch</i> m.	Spalte, Ritz, Sprung (im Porzellan)	<i>dr Basch an- dönn</i>	jd. zur Weißglut bringen
<i>deef</i>	tief		
<i>Deng/er</i> n.	Ding/e		
<i>dore</i>	taugen		
<i>dreijvierdel</i>	dreiviertel		
<i>eevach</i>	einfach		
<i>flööte jonn</i>	verloren gehen		
<i>flutsche</i>	entgleiten		
<i>huér</i>	hoch	<i>huérkant</i>	hochkant
<i>janz</i>	ganz		
<i>jeblässd</i>	beschädigt		
<i>jerammelt voll</i>	ganz voll		
<i>Jewiět/e</i> n.	Gewicht/e		
<i>jlatt</i>	glatt		
<i>Kabänes/se</i> m.	große/s Stück/ e		
<i>kapott</i>	Kaputt		
<i>Kavändsmann</i> m.	etwas Großes		
<i>knappe</i>	Brechen		
<i>knestere</i>	Knistern		
<i>Körěv/e</i> f.	Kerbe/n	<i>körěve</i>	kerben
<i>kraache</i>	kaputt gehen		
<i>kromm</i>	krumm		
<i>kuěrt</i>	kurz		
<i>kwiitsche</i>	quietschen		
<i>liět</i>	leicht		
<i>mot Ribbes un Rabbes</i>	mit allem Drum und Dran		
<i>neěr</i>	niedrig		
<i>nötze jenotzt</i>	nützen		

<i>nöij</i>	neu		
<i>ömmkippe</i>	umfallen; auch von Menschen		
<i>Packaan</i> m.	Anpack		
<i>Pröll/e</i> m.	alter Kram		
<i>Retz/e</i> m.	Ritze/n	<i>retze</i>	ritzen
<i>risse</i>	reissen	<i>Ress</i> m.	Riss/e
<i>ress, jeresse</i>			
<i>ronk</i>	rund		
<i>rou</i>	rau		
<i>Saach/e</i> f.	Sache/n	<i>Hoopsaach</i> f.	Hauptsache
<i>scheef</i>	schief	<i>scheef un schääl</i>	schief und schäl
<i>schmaal</i>	schmal, eng		
<i>schmuddelisch</i>	schmutzig		
<i>schnack</i>	gerade		
<i>schrääch</i>	schräg		
<i>schwoor</i>	schwer		
<i>sönke</i>	sinken		
<i>sonk, jesonke</i>			
<i>spetz</i>	spitz		
<i>stomp</i>	stumpf		
<i>striife</i>	streifen		
<i>stupp</i>	stumpf		
<i>vaast</i>	fest		
<i>verkiërt</i>	verkehrt		
<i>waggele</i>	wackeln		
<i>weech</i>	weich		

Werkstoffe

<i>Blääch</i> n.	Blech		
<i>Bleij</i> n.	Blei		
<i>Holz</i> n.	Holz		
<i>Iiser</i> n.	Eisen		
<i>jlänze</i>	glänzen		
<i>Jold</i> n.	Gold	<i>joldisch</i>	golden, goldig
<i>Kopfer</i> n.	Kupfer		
<i>Lödder</i> n.	Leder		
<i>Mässing</i> n.	Messing		
<i>rooste</i>	rosten	<i>Roost</i>	Rost

<i>Seelver</i> n.	Silber	<i>selvrisch</i>	<i>silbrig</i>
-------------------	--------	------------------	----------------

Zeitangaben

Uhrzeit

<i>Minütt/e</i> f.	Minute/n		
<i>Moond</i>	Monat/e		
<i>Sekond</i> f.	Sekunde		
<i>Stond/e</i> f.	Stunde/n	<i>Viérdelstond;</i> <i>Halēv Stond</i>	Viertelstunde; halbe Stunde
<i>Uěrzick</i> f.	Uhrzeit		

halēver sevve: 6.30 Uhr

zeen vörr/op aacht: 7.50/ 8.10 Uhr

viérdel vörr/noo niüng: 8.45/ 9.15 Uhr

Wochentage

<i>Songdisch</i> m.	Sonntag	<i>songdischs</i>	sonntags
<i>Mondisch</i> m.	Montag		
<i>Denstisch</i> m.	Dienstag		
<i>Mettwoch</i> m.	Mittwoch		
<i>Donneschtisch</i> m.	Donnerstag		
<i>Fridaar</i> m.	Freitag		
<i>Samstisch</i> m.	Samstag		

Monatsnamen

<i>Januaar</i> m.	Januar		
<i>Februaar</i> m.	Februar		
<i>Meerz</i> m.	März		
<i>Aprell</i> m.	April		
<i>Mai</i> m.	Mai		
<i>Juuni</i> m.	Juni		
<i>Juuli</i> m.	Juli		
<i>Aujüst</i> m.	August		

<i>Säptämber</i> m.	September		
<i>Oktoober</i> m.	Oktober		
<i>Novämber</i> m.	November		
<i>Dezämber</i> m.	Dezember		

Zeithinweise

<i>ad</i>	schon	<i>addens;</i> <i>adweer</i>	schon mal; schon wieder
<i>Ängk</i> n.	Ende		
<i>ajángs net</i>	überhaupt nicht		
<i>allemol</i>	alle Mal		
<i>avenzoo</i>	ab und zu	<i>an un aav</i>	an und ab
<i>baal</i>	bald		
<i>Daar</i> m.	Tag/e	<i>Daarszick</i> f.; <i>daarsdrop</i> ; <i>daarsövver</i>	Tageszeit; tagsdrauf; tagsüber
<i>döck</i>	oft	<i>döcker</i>	öfter
<i>doomols</i>	damals	<i>donóo</i>	danach
<i>düster</i>	dunkel	<i>düstere</i>	dunkel werden
<i>duure</i>	dauern	<i>Uusduur</i> f.	Ausdauer
<i>eemol</i>	einmal		
<i>Froöjoor</i> n.	Frühling		
<i>ěvíil</i>	jetzt, sofort		
<i>Härrjoddsfröh</i> f.	in aller Frühe		
<i>hönge noo</i>	nachher		
<i>Hörrést</i> m.	Herbst		
<i>hück</i>	heute		
<i>iéder</i>	früher, eher		
<i>iésch</i>	eben erst		
<i>i et</i>	ehe es		
<i>jäster</i>	gestern	<i>viiürjäster</i>	vorgestern
<i>gewönnlisch</i>	in der Regel		
<i>jliisch</i>	gleich, nachher	<i>jliischziggisch</i>	gleichzeitig
<i>jraat</i>	gerade, soeben		
<i>Joor/e</i> n.	Jahr/e	<i>des Joor;</i> <i>vörresch Joor;</i> <i>zingt Joore;</i> <i>Jooreszick</i> f.	dieses Jahr; voriges Jahr; seit Jahren; Jahreszeit
<i>Knall op Fall</i>	auf der Stelle, sofort		
<i>(des) Kiér</i> f.	(dieses) Mal		

<i>langwielisch</i>	langweilig		
<i>längs</i>	längst		
<i>Méddaar</i> m.	Mittag, Mittagspause	<i>Nómmedaar</i> m.	Nachmittag
<i>miëschtens</i>	meistens		
<i>mi Leëvdaar net</i>	mein Lebtag nicht		
<i>Mol/e</i> n.	Mal/e	<i>jeddes Mol</i> n.	jedes Mal
<i>moër</i>	morgen	<i>Morje</i> m.; <i>övermoër</i>	Morgen; übermorgen
<i>Moond/e</i> m.	Monat/e		
<i>Naat/Neët</i> f.	Nacht/Nächte	<i>naats</i>	nachts
<i>neemols</i>	niemals		
<i>nu</i>	nun, jetzt	<i>em Nu</i> m.	im Nu
<i>ömmer</i>	immer		
<i>Ovend/e</i> m.	Abend/e	<i>ovends</i>	abends
<i>sälde</i>	selten		
<i>Sommer</i> m.	Sommer		
<i>spiëd/er</i>	spät/er		
<i>viérzee Daar</i>	vierzehn Tage		
<i>vörrje</i>	vorig	<i>vörrje Wääsch</i> n.	
<i>vröösch</i>	früh	<i>vrööjer</i>	früher
<i>Wääsch/e</i> f.	Woche/n		
<i>weer</i>	wieder	<i>weerjöwe</i>	wieder geben
<i>Wöngder</i> m.	Winter		
<i>wii</i>	wie, als		
<i>Wörékdaar</i> m.	Werktag		
<i>zéjlíisch</i>	gleichzeitig	<i>zévüür</i>	zuvor, vorher
<i>Zick/de</i> f.	Zeit/en	<i>bej Zick</i> f	rechtzeitig

Präpositionen der Zeit

<i>benne</i>	binnen		
<i>böss</i>	bis		
<i>dörresch</i>	durch		
<i>emm</i>	im		
<i>jäje</i>	gegen		
<i>meddse</i>	mitte		
<i>noo</i>	nach		
<i>öm</i>	um		
<i>töösche</i>	zwischen		
<i>va</i>	von		

zingt	seit		
-------	------	--	--

Ortsbestimmungen

Lage im Raum

<i>anee</i>	aneinander		
<i>angescherrömm</i>	anders herum		
<i>bövveree</i>	übereinander		
<i>bövvescht</i>	zuoberst		
<i>daar</i>	dorthin		
<i>doo</i>	da	<i>dobövver;</i> <i>dobusse;</i> <i>donövver</i>	darüber; draußen; daneben
<i>draa</i>	dran		
<i>drövver</i>	darüber	<i>dronger</i>	darunter
<i>drtöjsche</i>	dazwischen		
<i>eraav</i>	herab		
<i>erenn</i>	herein		
<i>erömm</i>	herum		
<i>eropp</i>	herauf		
<i>eruuus</i>	heraus		
<i>hee</i>	hier		
<i>henge</i>	hinten		
<i>härr</i>	her		
<i>höngeree</i>	hintereinander		
<i>jraaduus</i>	gerade aus		
<i>Katzesprong/</i> <i>spröng</i> m.	Katzensprung/ sprünge		
<i>langsee</i>	aneinander vorbei		
<i>lönks</i>	links	<i>lönk</i> s <i>driēne</i>	penibel untersu- chen
<i>mettse</i>	mitten	<i>Medde</i> f.	Mitte
<i>nörre, nörrjens</i>	nirgendwo		
<i>növve</i>	neben	<i>növvenaan</i>	nebenan
<i>noo</i>	nah	<i>nööder</i>	näher
<i>oëve</i>	oben	<i>oëve drop</i>	oben drauf
<i>openee</i>	aufeinander		
<i>op err angere</i> <i>Sigg</i>	auf der anderen Seite		

<i>örre, örrjens</i>	irgendwo		
<i>överal</i>	überall		
<i>onge</i>	unten		
<i>reëts</i>	rechts		
<i>rengserömm</i>	ringsherum		
<i>schännövver</i>	gegenüber		
<i>usseree</i>	auseinander	<i>di dind usseree</i>	die sind aus-einan- der
<i>vanee</i>	voneinander		
<i>vörbeij</i>	vorbei		
<i>vort</i>	fort, weg		
<i>vöree</i>	voreinander		
<i>vüär</i>	vorne		
<i>waar</i>	wohin		
<i>wigg</i>	weit	<i>wiggder</i>	weiter
<i>zérööck</i>	zurück		

Präpositionen des Raumes

<i>aa(n)</i>	an		
<i>aav</i>	ab		
<i>bej</i>	bei		
<i>böver</i>	drüber, gegenüber		
<i>böss</i>	bis		
<i>dörresch</i>	durch		
<i>enn</i>	in		
<i>hönger</i>	hinter	<i>höngerrööcks</i>	im Rücken
<i>jäje</i>	gegen		
<i>langs</i>	entlang, vorbei		
<i>mot</i>	mit		
<i>noo</i>	nach		
<i>nöwe</i>	neben		
<i>öm</i>	um	<i>öm erom</i>	um herum
<i>onger</i>	unter		
<i>op</i>	auf		
<i>över</i>	über	<i>schäänövver</i>	gegenüber
<i>töjsche</i>	zwischen		
<i>uss, uiss</i>	aus	<i>uss em Huus</i>	aus dem Haus
<i>va(n)</i>	von		
<i>vörr</i>	vor		

Ortsnamen in der Umgebung

<i>Älsebuér</i>	Elsenborn (B)		
<i>Beekert</i>	Bickerath		
<i>Deemer</i>	Dedenborn		
<i>Dörpsche</i>	Erkensruhr		
<i>Düre</i>	Düren	<i>Du köss no Düre!</i>	Landesheilanstalt
<i>Eeschet</i>	Eicherscheid	„ <i>Moospänks</i> “	(Spitzname)
<i>Höef</i>	Höfen	<i>op ene Höef;</i> „ <i>Biebesse</i> “	in Höfen; (Spitzname)
<i>Kästrisch</i>	Kesternich		
<i>Kalderhörrbrisch</i>	Kalterherberg	„ <i>Kalmicke</i> “	(Spitzname)
<i>Kanneroëre</i>	Raeren (B)		
<i>Kölle</i>	Köln	<i>kölsch</i>	kölnisch
<i>Konze</i>	Konzen	<i>Hatzeväään;</i> „ <i>Konzer Köö</i> “	Hatzevenn; (Spitzname)
<i>Laimisch</i>	Lammersdorf	„ <i>Bössemberger</i> “	(Spitzname)
<i>Mötzenisch</i>	Mützenich	<i>Aischwik;</i> <i>Lóoschett;</i> <i>Plaade Vänn;</i> <i>Schöffebuér;</i> „ <i>Vennwagge</i> “	Eschweide; Lauscheid; Plattes Venn; Schiffenborn; (Spitzname)
<i>Monche</i>	Monschau	<i>Monscherland</i>	Monschauer Land
<i>Oche</i>	Aachen	„ <i>Öcher Prent!</i> “	(Spitzname)
<i>Ööpe</i>	Eupen (B)		
<i>Ömmschebruuch</i>	Imgenbroich		
<i>Puistebisch</i>	Paustenbach		
<i>Rěschteen</i>	Reichenstein		
<i>Roëre</i>	Rohren		
<i>Rollesbruuch</i>	Rollesbroich		
<i>Rott</i>	Rott		
<i>Riëtsche</i>	Rötgen		
<i>Schmett</i>	Schmidt		
<i>Sömmert</i>	Simmerath		
<i>Stäckebuér</i>	Steckenborn		
<i>Struuch</i>	Strauch		
<i>Wetzert</i>	Witzerath		
<i>Zwievel</i>	Zweifall		

Einzelwörter

Ausrufe

<i>Alaaf</i>	Karnevalsru		
<i>Ba!</i>	Pfui!		
<i>Basses!</i>	Pfui!		
<i>Dä!</i>	Da!		
<i>Donnerkiil!</i>	Donnerkeil!		
<i>Herrjottnochemol!</i>	ärgerlicher Ausruf		
<i>Herrjottsakra(m ent)</i>	Fluch		
<i>hopp(ē)la</i>	hoppla		
<i>Jösses!</i>	Überraschungs- ruf (Jesus)		
<i>jömmisch</i>	oh je	<i>ohjömmisch</i>	O Gott!
<i>Och!</i>	Ausruf des Bedauerns		
<i>Oos!</i>	bei Verwunde- rung oder Ent- rüstung (Aas)		
<i>O wie!</i>	O weh!		
<i>Zakkerjüss!</i>	kleiner Fluch		
<i>Zapperlot!</i>	verwunderter oder ungeduldiger Ausruf		

Fragewörter

<i>Wä?</i>	wer		
<i>Wämm?</i>	Wem?		
<i>Wänije?</i>	wann	<i>wann</i>	wann
<i>Wärrwäge?</i>	weshalb		
<i>Wat?</i>	was		
<i>Wii?</i>	Wie?		
<i>Woo?</i>	wo	<i>wohenn;</i> <i>wooheer;</i>	wohin; woher;

		<i>wooviüür</i>	wofür
<i>Woorömm?</i>	warum		

Partikel

<i>ävver</i>	aber		
<i>báschtisch</i>	viel		
<i>beijnoo</i>	beinahe		
<i>bluěs</i>	bloß	<i>Saar et bluěs nömmes!</i>	Sag es bloß niemandem!
<i>därrwäje</i>	deswegen		
<i>derschän</i>	dagegen	<i>dojäje</i>	dagegen
<i>doorömm</i>	darum		
<i>drömmmerömm</i>	drumherum		
<i>druus</i>	draus		
<i>ejaal</i>	egal, gleich		
<i>eejens</i>	eigens	<i>Do bön ich eejens vörr no Monche je-jange.</i>	Dafür bin ich eigens nach Monschau ge-gangen.
<i>eejentlisch</i>	eigentlich		
<i>en ennems</i>	in einem Mal		
<i>entjäje</i>	entgegen		
<i>ens</i>	mal	<i>norrens</i>	nochmal
<i>ěrömm</i>	herum	<i>ěrömmkriije</i>	herumkriegen
<i>futsch</i>	fort, weg		
<i>hösch</i>	langsam, leise	<i>Döisch ens hösch!</i>	Tu mal langsam!
<i>jäér</i>	gern		
<i>jäng</i>	schnell		
<i>jätt</i>	etwas		
<i>jenooch</i>	genug		
<i>joo</i>	ja		
<i>knatsch</i>	ganz und gar	<i>knatschjäck</i>	völlig verrückt
<i>koum</i>	kaum	<i>Dat hann ich koum jemärkt.</i>	Das habe ich kaum gespürt.
<i>lugder</i>	lauter	<i>lugder Seeck-ommesse</i>	lauter Ameisen
<i>märr</i>	nur		
<i>miě</i>	mehr		
<i>minges wäaje</i>	meinetwegen		
<i>nee</i>	nein		

<i>növvebij</i>	nebenbei		
<i>övverhoops</i>	überhaupt		
<i>onjeviér</i>	ungefähr		
<i>op</i>	auf, offen		
<i>päng</i>	Schallwort für Knall		
<i>paff</i>	verblüfft		
<i>partú</i>	unbedingt (franz.: <i>par tout</i>)		
<i>pö a pö</i>	allmählich (franz.: <i>peu à peu</i>)		
<i>puffpaff</i>	sofort		
<i>ramm</i>	ganz	<i>Dä maacht mich ramm dösisch!</i>	Der macht mich ganz verwirrt.
<i>ratzeaal</i>	ganz und gar	<i>alles ratzeaal opje-jässe</i>	alles ganz und gar auf-gegessen
<i>ritsch-ratsch</i>	schnelles Zerreißen		
<i>romp-schlomp</i>	schnell und unordentlich		
<i>sälde</i>	selten		
<i>siér</i>	sehr, auch : schnell		
<i>söss</i>	sonst		
<i>stickum</i>	heimlich		
<i>(ě)su</i>	so		
<i>suwick</i>	soweit		
<i>tschüss</i>	Abschiedsgruß (franz.: <i>adieu</i>)		
<i>vasälléver</i>	von selbst		
<i>waal</i>	wohl	<i>Dat ös waal schöön!</i>	Das ist wohl schön!
<i>wärwääje</i>	weshalb		
<i>wojäje</i>	wogegen		
<i>wönnisch</i>	wenig		
<i>zömmlich</i>	ziemlich		
<i>zoo</i>	zu, geschlossen		

Zahlen

Kardinalzahlen

<i>eent</i>	<i>elev (Jäckezaal)</i>	<i>dressisch</i>
<i>zwai, beeds (beide)</i>	<i>zwölv; dotzdend</i>	<i>vierzisch</i>
<i>drej</i>	<i>drézee</i>	<i>soffzisch</i>
<i>veer</i>	<i>viérzee</i>	<i>säckzisch</i>
<i>vönnev</i>	<i>voffzee</i>	<i>sevvenzisch</i>
<i>säcks</i>	<i>säckzee</i>	<i>aachtzisch</i>
<i>sevve</i>	<i>sevvenzee</i>	<i>nüngzisch</i>
<i>aacht</i>	<i>aachtzee</i>	<i>hongdert</i>
<i>nüng</i>	<i>nüngzee</i>	<i>dusend</i>
<i>zeen</i>	<i>zwanzisch</i>	<i>millijuěn</i>

Ordnungszahlen

<i>dä-di iěschte</i>	<i>dä-di elevde</i>	<i>dä-di dressischste</i>
<i>dä-di zwaide</i>	<i>dä-di zwölvde</i>	<i>dä-di vierzischste</i>
<i>dä-di drejde</i>	<i>dä-di drézeende</i>	<i>dä-di voffzischste</i>
<i>dä-di vierte</i>	<i>dä-di viérzeende</i>	<i>dä-di säckzischste</i>
<i>dä-di vönvte</i>	<i>dä-di voffzeende</i>	<i>dä-di sevenzischste</i>
<i>dä-di säckste</i>	<i>dä-di säckzeende</i>	<i>dä-di aachtzischste</i>
<i>dä-di sevente</i>	<i>dä-di sevvenzeende</i>	<i>dä-se nüngzischste</i>
<i>dä-di aachte</i>	<i>dä-di aachtzeende</i>	<i>dä-di hongdertste</i>
<i>dä-di nüngde</i>	<i>dä-di nüngzeende</i>	<i>dä-di dudindste</i>
<i>dä-di zeente</i>	<i>dä-di zwanzischste</i>	<i>dä-di millijuěnste</i>

Elemente der Grammatik

Pronomina

Personalpronomina

		Dativ - Akkusativ	
<i>isch</i>	ich	<i>měr - misch</i>	<i>mir - mich</i>
<i>du</i>	du	<i>děr - disch</i>	<i>dir - dich</i>
<i>hä hötet</i>	er, sie, es	<i>höm - höm</i>	<i>ihm - ihn</i>
<i>merr</i>	wir	<i>os - os</i>	<i>uns - uns</i>
<i>err</i>	ihr	<i>üsch- üsch</i>	<i>euch - euch</i>
<i>se</i>	sie	<i>sisch- sisch</i>	<i>sich - sich</i>

Possessivpronomen

Substantiv im Nominativ oder Akkusativ		
	Singular	Plural
1. Person Singular	<i>minge (Mann)</i> <i>ming (Vrau)</i> <i>mi (Huus)</i>	<i>ming (Männ)</i> <i>ming (Vraue)</i> <i>ming (Hüüser)</i>
2. Person Singular	<i>dinge (Mann)</i> <i>ding (Vrau)</i> <i>di (Huus)</i>	<i>ding (Männ)</i> <i>ding (Vraue)</i> <i>ding (Hüüser)</i>
3. Person Singular	<i>singe (Mann)</i> <i>sing (Vrau)</i> <i>si (Huus)</i>	<i>sing (Männ)</i> <i>sing (Vraue)</i> <i>sing (Hüüser)</i>
1. Person Plural	<i>ose (Mann)</i> <i>os (Vrau)</i> <i>os (Huus)</i>	<i>os (Männ)</i> <i>os (Vraue)</i> <i>os (Hüüser)</i>
2. Person Plural	<i>ürrre (Mann)</i> <i>ürr (Vrau)</i> <i>ürr (Huus)</i>	<i>ürr (Männ)</i> <i>ürr (Vraue)</i> <i>ürr (Hüüser)</i>
3. Person Plural	<i>hörrre (Mann)</i> <i>hörr (Vrau)</i> <i>hörr (Huus)</i>	<i>os (Männ)</i> <i>ooss (Vraue)</i> <i>ooss (Hüüser)</i>

Substantiv im Dativ

	Singular	Dativ
1. Person Singular	<i>mingem (Mann)</i> <i>minger (Vrau)</i> <i>mingem (Huus)</i>	<i>minge (Männ)</i> <i>minge (Vraue)</i> <i>minge (Hüüser)</i>

2. Person Singular	<i>dingem (Mann)</i> <i>dinger (Vrau)</i> <i>dingem (Huus)</i>	<i>dinge (Männ)</i> <i>dinge (Vraue)</i> <i>dinge (Hüüser)</i>
3. Person Singular	<i>singem (Mann)</i> <i>singer (Vrau)</i> <i>singem (Huus)</i>	<i>singe (Männ)</i> <i>singe (Vraue)</i> <i>singe (Hüüser)</i>
1. Person Plural	<i>osem (Mann)</i> <i>oser (Vrau)</i> <i>osem (Huus)</i>	<i>ose (Männ)</i> <i>ose (Vraue)</i> <i>ose (Hüüser)</i>
2. Person Plural	<i>ürrem (Mann)</i> <i>ürrer (Vrau)</i> <i>ürrem (Huus)</i>	<i>ürre (Männ)</i> <i>ürre (Vraue)</i> <i>ürre (Hüüser)</i>
3. Person Plural	<i>osem (Mann)</i> <i>oser (Vrau)</i> <i>osem (Huus)</i>	<i>ose (Männ)</i> <i>ose (Vraue)</i> <i>ose (Hüüser)</i>

Der Genetiv (*minger*, *dinger*, *singer* *oser* *ürrer* *ooser* wird mit der Präposition *va* - von gebildet: *Dat öss di Taijsch minger Vrau = va minger Vrau*. Er erscheint nur in bestimmten Wendungen wie *mingerwäge* – meinetwegen.

Deklination und Substantivartikel

Singular

Masculi- num	Nominativ Dativ Akkusativ	<i>dä Mann</i> <i>däm Mann</i> <i>dä Mann</i>	der Mann dem Mann den Mann
Femininum	Nominativ Dativ Akkusativ	<i>di Vrau</i> <i>dr Vrau</i> <i>di Vrau</i>	die Frau der Frau die Frau
Neutrum	Nominativ Dativ Akkusativ	<i>dat Könk</i> <i>däm Könk</i> <i>dat Könk</i>	das Kind dem Kind das Kind

Plural

	Nominativ Dativ Akkusativ	<i>di Männ, Vraue,</i> <i>Mingsche</i> <i>dänne Männ,</i> <i>Vraue Mingsche</i> <i>di Männ, Vraue</i> <i>Mingsche</i>	die Männer, Frauen, Menschen den Männern, Frauen, Menschen die Männer, Frauen, Menschen
--	---------------------------------	--	--

Die Genetivbildung ist unüblich und wird mit *va* umschrieben: *di vrou va mingem broor*.

Die Pluralbildung der Substantive erfolgt entweder ohne Endung oder mit den Endungen *e* (sehr häufig), *er* und *s* (seltener). Die Verkleinerungsformen *-je/-sche* sind alle sächlichen Geschlechts: *dat wivvje – dat fräusche*.

Im Übrigen: die Substantivartikel dienen auch als Relativpronomina.

Unbestimmter Artikel

Masculinum: *enne Mann* – ein Mann (Nominativ + Akusativ);
ennem Mann (Dativ);

Femininum: *een Vrau* - eine Frau (Nominativ + Akusativ);
enner – einer Frau (Dativ);

Neutrum: *e Könk* – ein Kind (Nominativ + Akusativ);
ennem – einem Kind (Dativ).

Der Genetiv ist nicht gebräuchlich.

Adjektiv und Adverb

Prädikativ bleibt ein Adjektiv endungslos: *Dä Mann/di Vrau öss att aald*. Bei attributiver Verwendung wird das Adjektiv mitdekliniert:

Nominativ	<i>dä aalde mann</i>	<i>di aald vrou</i>	<i>dat aald huus</i>
Dativ	<i>däm aalde mann</i>	<i>dr aald vrou</i>	<i>däm aalde huus</i>
Akkusativ	<i>dä aalde mann</i>	<i>di aald vrou</i>	<i>dat aald huus</i>

Die Steigerung des Adjektivs geschieht im Komparativ mit der Endung *-er* und im Superlativ mit der Endung *-ste*: *jong, jönger, jöngste* (jung, jünger, jüngster).

Die Adverbien kennen in der Regel keine besondere Endung: *isch hörre schleët* – ich höre schlecht.

Konjunktionen

<i>bevörr</i>	bevor
<i>böss</i>	bis
<i>datt</i>	dass
<i>iije</i>	ehe
<i>one datt</i>	ohne dass
<i>wann</i>	wenn
<i>wail</i>	weil
<i>wii</i>	als
<i>wiwaal</i>	obwohl
<i>wojäje</i>	wogegen

Infinitivsätze werden wie im Hochdeutschen gebildet, oft mit *ömm*-um: *Isch loofe, ömm ze helépe*, häufig auch mit der Präposition *vörr*-für: *Dat öss nüüs vörr ze laache* – Das ist nichts zu lachen.

Konjugation

In der Regel enden die konjugierten Formen für die 1. Person Singular auf *-e*, für die 2. Person Singular auf *-s* und für die 3. Person Singular auf *-t*: *isch sönge, du söngs, hä/höt/et söngt*. Es gibt aber Abweichungen. Die 1. Person hat öfter die Form des Infinitivs. Im Plural lauten die regelmäßigen Endungen: *-e, -t, -e*: *merr sönge, err söngt, se sönge*.

Die Konjunktivformen sind nicht für alle Verben und alle Zeitformen geläufig. Der Konjunktiv im Präsens wird wie im Hochdeutschen meist durch Umlaut mit der Imperfektform gebildet: *isch hatt – isch hätt* (ich hatte – ich hätte).

Das Partizip Perfekt weist in der Regel ein vorangehendes *je-* auf: *seetze – jesässe* (sitzen – gesessen). Es gibt aber Ausnahmen wie *bewäje – bewäscht* (bewegen – bewegt) und die Verben, die mit *ver-* beginnen: *verzölle – verzalt* (erzählen - erzählt).

Neben den genannten Konjugationsformen ist als Eigenart des Rheinschen die viel gebrauchte Verlaufsform zu nennen, die mit *am* gebildet wird: *isch böñ (worr) am schriive* – ich schreibe gerade (ich war dabei zu schreiben).

Hilfsverben

senn sein

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch böñ</i>	<i>isch worr</i>	<i>isch böñ/worr jewösst</i>
<i>du böss</i>	<i>du worrs</i>	<i>du böss jewösst</i>
<i>hähöt et öss</i>	<i>hähöt et worr</i>	<i>hähöt et öss jewösst</i>
<i>merr sent</i>	<i>merr worre</i>	<i>merr sent jewösst</i>
<i>err set</i>	<i>err worrt</i>	<i>err set jewösst</i>
<i>se sent</i>	<i>se worre</i>	<i>se sent jewösst</i>
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch wörr</i>	<i>isch wörr jewösst</i>	<i>isch wüérd/weérd</i>
<i>du wörrs</i>	<i>du wörrs jewösst</i>	<i>du wüérd/s/wiérs</i>
<i>hähöt et wörr</i>	<i>hähöt et wörr jewösst</i>	<i>hähöt et wüérd/wiérd</i>
<i>merr wörre</i>	<i>merr wörre jewösst</i>	<i>merr wüérd/weérd</i>
<i>err wörrt</i>	<i>err wörrt jewösst</i>	<i>err wüérdt/weérdt</i>
<i>se wörre</i>	<i>se wörre jewösst</i>	<i>se wüérd/weérd</i>

han haben

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch han</i>	<i>isch hatt</i>	<i>isch han/hatt jehatt</i>
<i>du hass</i>	<i>du hatts</i>	<i>du hass/hatts jehatt</i>
<i>hähöt et hat</i>	<i>hähöt et hatt</i>	<i>hähöt et hat/hatt jehatt</i>
<i>merr hant</i>	<i>merr hatte</i>	<i>merr hant/hatte jehatt</i>
<i>err hat</i>	<i>err hatt</i>	<i>err hat/hat jehatt</i>
<i>se hant</i>	<i>se hatte</i>	<i>se hant/hatte jehatt</i>
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/Futur
<i>isch hätt</i>	<i>isch hätt jehatt</i>	<i>isch wüérd/weérd hann</i>
<i>du hätts</i>	<i>du hätts jehatt</i>	<i>du wüérd/s/wiérs hann</i>
<i>hähöt et hätt</i>	<i>hähöt et hätt jehatt</i>	<i>hähöt et wüérd/wiérd hann</i>
<i>merr hätte</i>	<i>merr hätte jehatt</i>	<i>merr wüérd/weérd hann</i>
<i>err hätt</i>	<i>err hätt jehat jehatt t</i>	<i>err wüérd/weérd hann</i>
<i>se hätte</i>	<i>se hätte</i>	<i>se wüérd/weérd hann</i>

konne können

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch kann</i>	<i>isch konnt</i>	<i>isch han/hat jekonnt</i>
<i>du kass</i>	<i>du konnst</i>	...
<i>hähöt et kann</i>	<i>hähöt et konnt</i>	
<i>merr konne</i>	<i>merr konnte</i>	
<i>err konnt</i>	<i>err konnt</i>	
<i>se konne</i>	<i>se konnte</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch könnt</i>	<i>isch hätt jekonnt</i>	<i>isch wüérd/weérd konne</i>
<i>du könnts</i>
<i>hähöt et könnt</i>		

<i>merr könnte</i>		
<i>err könnt</i>		
<i>se könnte</i>		

mosse müssen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch moss</i>	<i>isch mott</i>	<i>isch han/hat jemoosst</i>
<i>du moss</i>	<i>du motts</i>	...
<i>hähöt et moss</i>	<i>hähöt et mott</i>	
<i>merr mosse</i>	<i>merr motte</i>	
<i>err mosst</i>	<i>err mott</i>	
<i>se mosse</i>	<i>se motte</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch mött</i>	<i>isch hätt jemosst</i>	<i>isch wüerd/weerd mosse</i>
<i>du mötts</i>
<i>hähöt et mött</i>		
<i>merr mötte</i>		
<i>err mött</i>		
<i>se mötte</i>		

salle sollen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch soll</i>	<i>isch soot</i>	<i>isch han/hatt jesallt</i>
<i>du salls</i>	<i>du soots</i>	...
<i>hähöt et soll</i>	<i>hähöt et soot</i>	
<i>merr sall</i>	<i>merr soote</i>	
<i>err sallt</i>	<i>err soot</i>	
<i>se sall</i>	<i>se soote</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/Futur
<i>isch sööt</i>	<i>isch hätt jesallt</i>	<i>isch wüerd/weerd sall</i>
<i>du sööts</i>
<i>hähöt et sööt</i>		
<i>merr sööte</i>		
<i>err sööt</i>		
<i>se sööte</i>		

dosche dürfen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch daasch</i>	<i>isch doësch</i>	<i>isch han/hat jedoësch</i>
<i>du daaschs</i>	<i>du doëschts</i>	<i>du hass jedoësch</i>
<i>hähöt et daasch</i>	<i>hähöt et doësch</i>	<i>hähöt et hat jedoësch</i>
<i>merr dosche</i>	<i>merr doëschte</i>	<i>merr hant jedoësch</i>
<i>err doscht</i>	<i>err doësch</i>	<i>err hat jedoësch</i>
<i>se dosche</i>	<i>se doëschte</i>	<i>se hant jedoësch</i>
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/Futur

<i>isch dȫescht</i> <i>du dȫeschts</i> <i>hǟhötet dȫescht</i> <i>merr dȫeschte</i> <i>err dȫescht</i> <i>se dȫeschte</i>	<i>isch hätt jedōescht</i> ...	<i>isch wǖerd/wēerd dosche</i> ...
--	------------------------------------	---

welle wollen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch well</i> <i>du wells</i> <i>hǟhötet well</i> <i>merr welle</i> <i>err wellt</i> <i>se welle</i>	<i>isch woot</i> <i>du woots</i> <i>hǟhötet woot</i> <i>merr woote</i> <i>err woot</i> <i>se woote</i>	<i>isch han/hat jewollt</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch wȫöt</i> <i>du wȫöts</i> <i>hǟhötet wȫöt</i> <i>merr wȫöte</i> <i>err wȫöt</i> <i>se wȫöte</i>	<i>isch hätt jewollt</i> ...	<i>isch wǖerd/wēerd welle</i> ...

losse lassen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch losse</i> <i>du leess</i> <i>hǟhötet leesst</i> <i>merr losse</i> <i>err losst</i> <i>se losse</i>	<i>isch lees</i> <i>du lees</i> <i>hǟhötet lees</i> <i>merr leesse</i> <i>err leest</i> <i>se leesse</i>	<i>isch han/hat jelosse</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional- Futur/Futur
<i>isch lees</i> <i>du lees</i> <i>hǟhötet lees</i> <i>merr leesse</i> <i>err leest</i> <i>se leesse</i>	<i>isch hätt jelosse</i> ...	<i>isch wǖerd/wēerd losse</i> ...

Imperativ: *Loss! Losst!*

Ausgewählte Beispiele von Verben

donn tun

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch donn</i> <i>du dees</i> <i>hähötet deet</i> <i>merr dont</i> <i>err dot</i> <i>se dont</i>	<i>isch dot</i> <i>du dots</i> <i>hähötet dot</i> <i>merr dotte</i> <i>err dott</i> <i>se dotte</i>	<i>isch han/ hat jedonn</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch döt</i> <i>du döts</i> <i>hähötet döt</i> <i>merr döte</i> <i>err dött</i> <i>se döte</i>	<i>isch hätt jedonn</i> ...	<i>isch wüerd/weerd donn</i> ...

Imperativ: *Döisch dat doch!* *Dot dat doch!*

senn sehen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch senn</i> <i>du siss</i> <i>hähötet sitt</i> <i>merr sent</i> <i>err sett</i> <i>se sent</i>	<i>isch sooch</i> <i>du soochs</i> <i>hähötet sooch</i> <i>merr sooche</i> <i>err soocht</i> <i>se sooche</i>	<i>isch han/ hat jesenn</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch sö</i> <i>du sös</i> <i>hähötet sö</i> <i>merr söte</i> <i>err söt</i> <i>se söte</i>	<i>isch hätt jesenn</i> <i>du hättjes jesenn</i> <i>hähötet hätt jes.</i> <i>merr hätte jesenn</i> <i>err hätt jesenn</i> <i>se hätte jesenn</i>	<i>isch wüerd/weerd senn</i> <i>du wüerds senn</i> <i>hähötet wüerd senn</i> <i>merr wüerde senn</i> <i>err wüerd senn</i> <i>se wüerde senn</i>

Imperativ: *Kick!* *Kickt!*

bewäje bewegen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch bewäje</i> <i>du bewäschs</i> <i>hähötet bewäscht</i> <i>merr bewäje</i> <i>err bewäscht</i> <i>se bewäje</i>	<i>isch bewäscht</i> <i>du bewäschts</i> <i>hähötet bewäscht</i> <i>merr bewäschte</i> <i>err bewäscht</i> <i>se bewäschte</i>	<i>isch han/ hat bewäscht</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch bewäscht</i> <i>du bewäschts</i>	<i>isch hätt bewäscht</i> ...	<i>isch wüerd/weerd bewäje</i> ...

<i>hähötet bewäscht</i> <i>merr bewäschte</i> <i>err bewäscht</i> <i>se bewäschte</i>		
--	--	--

Imperativ: *Bewäsch (disch)! Bewäscht (üscht)!*

***bliive* bleiben**

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch bliive</i>	<i>isch bleev</i>	<i>isch böön/worr jeblevvve</i>
<i>du bliivs</i>	<i>du bleevs</i>	...
<i>hähötet bliivet</i>	<i>hähötet bleev</i>	
<i>merr bliive</i>	<i>merr blevvve</i>	
<i>err bliivt</i>	<i>err blevvvt</i>	
<i>se bliive</i>	<i>se blevvve</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch blevv</i>	<i>isch wörr jeblevvve</i>	<i>isch wüüerd/weërd bliive</i>
<i>du blevvvs</i>
<i>hähötet blevv</i>		
<i>merr blevvve</i>		
<i>err blevvvt</i>		
<i>se blevvve</i>		

Imperativ: *Bliiv! Bliivt!*

***bränge* bringen**

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch bränge</i>	<i>isch braat</i>	<i>isch han/hat jebraat</i>
<i>du brängs</i>	<i>du braats</i>	...
<i>hähötet brängt</i>	<i>hähötet braat</i>	
<i>merr bränge</i>	<i>merr braate</i>	
<i>err brängt</i>	<i>err braat</i>	
<i>se bränge</i>	<i>se braate</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch bräët</i>	<i>isch hätt jebraat</i>	<i>isch wüüerd/weërd bränge</i>
<i>du bräëts</i>
<i>hähötet bräët</i>		
<i>merr bräëte</i>		
<i>err bräët</i>		
<i>se bräëte</i>		

Imperativ: *Bräng! Brängt!*

***bräsche* brechen**

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch bräsche</i>	<i>isch broch</i>	<i>isch han/hat jebroche</i>
<i>du breschs</i>	<i>du brochs</i>	...
<i>hähötet brescht</i>	<i>hähötet brocht</i>	
<i>merr bräsche</i>	<i>merr broche</i>	

<i>err bräscht</i> <i>se bräsche</i>	<i>err brocht</i> <i>se broche</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch brösch</i> <i>du bröschs</i> <i>hähötet brösch</i> <i>merr brösche</i> <i>err bröscht</i> <i>se brösche</i>	<i>isch hätt jebroche</i> ...	<i>isch wüärd/weärd bräsche</i> ...

Imperativ: *Bräsch!* *Bräscht!*

haalde halten

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch haalde</i> <i>du häälds</i> <i>hähötet hääld</i> <i>merr haalde</i> <i>err haald</i> <i>se haalde</i>	<i>isch heelte</i> <i>du heelts</i> <i>hähötet heelte</i> <i>merr heelte</i> <i>err heelte</i> <i>se heelte</i>	<i>isch han/hat jehaalde</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch heelte</i> <i>du heelts</i> <i>hähötet heelte</i> <i>merr heelte</i> <i>err heelte</i> <i>se heelte</i>	<i>isch hätt jehaalde</i> ...	<i>isch wüärd/weärd haalde</i> ...

Imperativ Singular + Plural: *Haald!*

jönn geben

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch jönn</i> <i>du jevvs</i> <i>hähötet jet</i> <i>merr jövve</i> <i>err jövvt</i> <i>se jövve</i>	<i>isch joov</i> <i>du joovs</i> <i>hähötet joov</i> <i>merr joove</i> <i>err joovt</i> <i>se joove</i>	<i>isch han/hat jejönn</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch jeev</i> <i>du jeevs</i> <i>hähötet jeev</i> <i>merr jövve</i> <i>err jövvt</i> <i>se jövve</i>	<i>isch hätt jejönn</i> ...	<i>isch wüärd/weärd jönn</i> ...

Imperativ: *Jövv!* *Jövvt!*

jon gehen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch jo(n)</i>	<i>isch jing</i>	<i>isch böñ/worr jejange</i>
<i>du jees</i>	<i>du jings</i>	...
<i>hähöt et jeet</i>	<i>hähötet jing</i>	
<i>merr jon</i>	<i>merr jinge</i>	
<i>err jot</i>	<i>err jingt</i>	
<i>se jon</i>	<i>se jinge</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch jing</i>	<i>isch wörr jejange</i>	<i>isch wüérd/weérd jon</i>
<i>du jings</i>
<i>hähöt et jing</i>		
<i>merr jinge</i>		
<i>err jingt</i>		
<i>se jinge</i>		

Imperativ: *Jank! Joot!***läje legen**

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch läje</i>	<i>isch laat</i>	<i>isch han/hat jelaat</i>
<i>du lässchs</i>	<i>du laats</i>	...
<i>hähöt et lässcht</i>	<i>hähötet laat</i>	
<i>merr läje</i>	<i>merr laate</i>	
<i>err läscht</i>	<i>err laat</i>	
<i>se läje</i>	<i>se laate</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch leët</i>	<i>isch hät jelaat</i>	<i>isch wüérd/weérd läje</i>
<i>du leëts</i>
<i>hähöt et leët</i>		
<i>merr leëte</i>		
<i>err leët</i>		
<i>se leëte</i>		

Imperativ: *Läsch! Läsch!***lije liegen**

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch lije</i>	<i>isch lor</i>	<i>isch han/hat jeläje</i>
<i>du lis</i>	<i>du lors</i>	...
<i>hähöt et lit</i>	<i>hähötet lor</i>	
<i>merr lije</i>	<i>merr lore</i>	
<i>err lit</i>	<i>err lort</i>	
<i>se lije</i>	<i>se lore</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch lösch</i>	<i>isch hät jeläje</i>	<i>isch wüérd/weérd lije</i>
<i>du löschs</i>
<i>hähöt et lösch</i>		
<i>merr lösche</i>		

<i>err löscht</i>		
<i>se lösche</i>		

kon kommen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch kon</i>	<i>isch kom</i>	<i>isch böñ/worr kon</i>
<i>du köss</i>	<i>du koms</i>	...
<i>hähötet köt</i>	<i>hähötet kom</i>	
<i>merr kont</i>	<i>merr kome</i>	
<i>err kont</i>	<i>err kommt</i>	
<i>se kont</i>	<i>se kome</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch köomm</i>	<i>isch wörr kon</i>	<i>isch wüërd/weërd kon</i>
<i>du kömms</i>
<i>hähötet köm</i>		
<i>merr kömme</i>		
<i>err kömmt</i>		
<i>se kömme</i>		

Imperativ: *Koom! Kott!****risse reißen***

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch risse</i>	<i>isch ress</i>	<i>isch han/hat jeresse</i>
<i>du riss</i>	<i>du ress</i>	...
<i>hähötet risst</i>	<i>hähötet ress</i>	
<i>merr risse</i>	<i>merr resse</i>	
<i>err risst</i>	<i>err resst</i>	
<i>se risse</i>	<i>se resse</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch röss</i>	<i>isch hät jeresse</i>	<i>isch wüërd/weërd risse</i>
<i>du röss</i>
<i>hähötet röss</i>		
<i>merr rösse</i>		
<i>err rösst</i>		
<i>se rösse</i>		

Imperativ: *Riss! Resst!****saan sagen***

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch saan</i>	<i>isch saat</i>	<i>isch han/hatjesaat</i>
<i>du säss</i>	<i>du saats</i>	...
<i>hähötet sätt</i>	<i>hähötet saat</i>	
<i>merr saan</i>	<i>merr saate</i>	
<i>err saat</i>	<i>err saat</i>	
<i>se saan</i>	<i>se saate</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur

<i>isch seět</i> <i>du seěts</i> <i>hähötet seět</i> <i>merr seěte</i> <i>err seět</i> <i>se seěte</i>	<i>isch hätjesaat</i> ...	<i>isch wüérd/weérd saan</i> ...
---	------------------------------	-------------------------------------

Imperativ: *Saar! Saat!*

schlaan schlagen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch schlaan</i> <i>du schlees</i> <i>hähötet schleet</i> <i>merr schlaan</i> <i>err schlaat</i> <i>se schlaan</i>	<i>isch schloor</i> <i>du schloors</i> <i>hähötet schloor</i> <i>merr schloore</i> <i>err schloort</i> <i>se schloore</i>	<i>isch han/hat jeschlaan</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch schleět</i> <i>du schleěts</i> <i>hähötet sschkeět</i> <i>merr schleěte</i> <i>err schleět</i> <i>se schleěte</i>	<i>isch hätjeschlaan</i> ...	<i>isch wüérd/weérd schlaan</i> ...

Imperativ: *Schlaar! Schlaat!*

sätze setzen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch sätze</i> <i>du sätzs</i> <i>hähötet sätzt</i> <i>merr sätze</i> <i>err sätzt</i> <i>se sätze</i>	<i>isch satzt</i> <i>du satzts</i> <i>hähötet satzt</i> <i>merr satzte</i> <i>err satzt</i> <i>se satzte</i>	<i>isch han/hat jesatzt</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch sätzt</i> <i>du sätzts</i> <i>hähötet sätzt</i> <i>merr sätzte</i> <i>err sätzt</i> <i>se sätzte</i>	<i>isch hätjesatzt</i> ...	<i>isch wüérd/weérd sätze</i> ...

Imperativ: *Sätz! Sätzt!*

seetze sitzen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch seetze</i> <i>du seetzs</i>	<i>isch sooss</i> <i>du sooss</i>	<i>isch han/hat jesässe</i> ...

<i>hä hötet seetzt</i> <i>merr seetze</i> <i>err seetzt</i> <i>se seetze</i>	<i>hä hötet sooss</i> <i>merr soosse</i> <i>err soosst</i> <i>se soosse</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch sööss</i> <i>du sööss</i> <i>hä hötet söss</i> <i>merr sösse</i> <i>err sösstt</i> <i>se söösse</i>	<i>isch hät jesässe</i> ...	<i>isch wüerd/weerd seetze</i> ...

Imperativ: *Sätz disch! Sätzt üsch!*

***sönge* singen**

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch sönge</i> <i>du söngs</i> <i>hä hötet söngt</i> <i>merr sönge</i> <i>err söngt</i> <i>se sönge</i>	<i>isch song</i> <i>du songs</i> <i>hä hötet song</i> <i>merr songe</i> <i>err songt</i> <i>se songe</i>	<i>isch han/hat jesonge</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch söng</i> <i>du söngs</i> <i>hä hötet söng</i> <i>merr sönge</i> <i>err söngt</i> <i>se sönge</i>	<i>isch hät jesonge</i> ...	<i>isch wüerd/weerd senge</i> ...

Imperativ: *Söng! Söngt!*

***stoon* stehen**

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch stoon</i> <i>du stees</i> <i>hä hötet steet</i> <i>merr stoon</i> <i>err stoot</i> <i>se stoont</i>	<i>isch stung</i> <i>du stungs</i> <i>hä hötet stung</i> <i>merr stunge</i> <i>err stunge</i> <i>se stunge</i>	<i>isch han/hat jestange</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch stüng</i> <i>du stüngs</i> <i>hä hötet stüng</i> <i>merr stüng</i> <i>err stüngt</i> <i>se stüng</i>	<i>isch hät jestange</i> ...	<i>isch wüerd/weerd stoon</i> ...

Imperativ: *Stank (op)! Stoot (op)!*

suffe saufen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch suffe</i> <i>du süffs</i> <i>hä hötet süfft</i> <i>merr suffe</i> <i>err sufft</i> <i>se suffe</i>	<i>isch soff</i> <i>du soffs</i> <i>hä hötet soff</i> <i>merr soffe</i> <i>err sofft</i> <i>se soffe</i>	<i>isch han/hat jesoffe</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch söff</i> <i>du söffs</i> <i>hä hötet söff</i> <i>merr söffe</i> <i>err söfft</i> <i>se söffe</i>	<i>isch hät jesoffe</i> ...	<i>isch wüerd/weerd stoon</i> ...

Imperativ: *Suff!* *Sufft!***träcke ziehen**

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>ischträcke</i> <i>du treecks</i> <i>hä hötet streeckt</i> <i>merrträcke</i> <i>errträckt</i> <i>seträcke</i>	<i>isch trock</i> <i>du trocks</i> <i>hä hötet trock</i> <i>merr trocke</i> <i>err trockt</i> <i>se trocke</i>	<i>isch han/hat jetrocke</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>ischtröck</i> <i>du tröcks</i> <i>hä hötet tröck</i> <i>merrtröcke</i> <i>errtröckt</i> <i>se tröcke</i>	<i>isch hät jetrocke</i> ...	<i>isch wüerd/weerdträcke</i> ...

Imperativ: *Träck!* *Träckt!***vange fangen**

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>ischvange</i> <i>duvängs</i> <i>hä hötetvängt</i> <i>merrvange</i> <i>errvangt</i> <i>sevange</i>	<i>isch ving</i> <i>du vings</i> <i>hä hötet ving</i> <i>merr vinge</i> <i>err vingt</i> <i>se vinge</i>	<i>isch han/hat jevange</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur

<i>isch vöng</i> <i>du vöngs</i> <i>hähötet vöng</i> <i>merr vöngle</i> <i>err vöngt</i> <i>se vöngle</i>	<i>isch hätt jevange</i> ...	<i>isch wüerd/weerd vange</i> ...
--	---------------------------------	--------------------------------------

Imperativ: *Vang! Vangt!*

verjässe vergessen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch verjässe</i> <i>du verjeess</i> <i>hähötet verjeesst</i> <i>merr verjässe</i> <i>err verjässt</i> <i>se verjässe</i>	<i>isch verjooss</i> <i>du verjooss</i> <i>hähötet verjooss</i> <i>merr verjoosse</i> <i>err verjoosst</i> <i>se verjoosse</i>	<i>isch han/hat verjässe</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch verjööss</i> <i>du verjööss</i> <i>hähötet verjööss</i> <i>merr verjöösse</i> <i>err verjöösst</i> <i>se verjöösse</i>	<i>isch hätt verjässe</i> ...	<i>isch wüerd/weerd verjässe</i> ...

Imperativ: *Verjäss! Verjässt!*

verzölle erzählen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch verzölle</i> <i>du verzölls</i> <i>hähötet verzöllt</i> <i>merr verzölle</i> <i>err verzöllt</i> <i>se verzölle</i>	<i>isch verzaalt</i> <i>du verzaalts</i> <i>hähötet verzaalt</i> <i>merr verzaalte</i> <i>err verzaalt</i> <i>se verzaalte</i>	<i>isch han/hat verzaalt</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch verzöllt</i> <i>du verzöllts</i> <i>hähötet verzöllt</i> <i>merr verzöllte</i> <i>err verzöllt</i> <i>se verzöllte</i>	<i>isch hätt verzaalt</i> ...	<i>isch wüerd/weerd verzölle</i> ...

Imperativ: *Verzöll! Verzöllt!*

vleeje fliegen

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch vleeje</i> <i>du vleeschs</i>	<i>isch vloor</i> <i>du vloors</i>	<i>isch böñ/worr jevloore</i> ...

<i>hä hötet vleescht</i> <i>merr vleeje</i> <i>err vleescht</i> <i>se vleeje</i>	<i>hä hötet vloore</i> <i>merr vloore</i> <i>err vloort</i> <i>se vloore</i>	
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch vlöösch</i> <i>du vlööschs</i> <i>hä hötet vlöösch</i> <i>merr vlöösche</i> <i>err vlööscht</i> <i>se vlöösche</i>	<i>isch wörr jevloore</i> ...	<i>isch wüerd/weérd vleeje</i> ...

Imperativ: *Vleesch! Vleescht!*

***vönge* finden**

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch vönge</i> <i>du vöngs</i> <i>hä hötet vöngt</i> <i>merr vöngē</i> <i>err vöngt</i> <i>se vöngē</i>	<i>isch vong</i> <i>du vongs</i> <i>hä hötet vong</i> <i>merr vongē</i> <i>err vongt</i> <i>se vongē</i>	<i>isch han/hat jevonge</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch vönge</i> <i>du vöngs</i> <i>hä hötet vöng</i> <i>merr vöngē</i> <i>err vöngt</i> <i>se vöngē</i>	<i>isch hät jevonge</i> ...	<i>isch wüerd/weérd vöngē</i> ...

Imperativ: *Vöng! Vöngt!*

***wösse* wissen**

Präsens	Imperfekt	Perfekt/ Plusquamperfekt
<i>isch weess</i> <i>du weess</i> <i>hä hötet weess</i> <i>merr wösse</i> <i>err wösst</i> <i>se wösse</i>	<i>isch wosst</i> <i>du wossts</i> <i>hä hötet wosst</i> <i>merr wosste</i> <i>err wosst</i> <i>se wosste</i>	<i>isch han/hat jewosst</i> ...
Konjunktiv-Präsens	Konditional-Imperfekt	Konditional-Futur/ Futur
<i>isch wösst</i> <i>du wössts</i> <i>hä hötet wösst</i> <i>merr wösste</i> <i>err wösst</i> <i>se wösste</i>	<i>isch hät jewosst</i> ...	<i>isch wüerd/weérd wösse</i> ...

Hilfsmittel:

- Allgaier Karl, Die Grammatik der Aachener Mundart, Ein Überblick
Aachen 2014
- Arbeitskreis *Laimischer Platt*, Leitung Rudolf Völl, Manuskript
1980iger Jahre
- Hermanns Will, Aachener Sprachschatz, Aachen, 4. fotomechanischer
Nachdruck 1980
- Honnen Peter, Wo kommt dat her? Herkunftswörterbuch der Umgangs-
sprache an Rhein und Ruhr, Köln 2018
- Kalderherbrijjer Wört un Spröchelcher, Eifelverein Kalterherberg 2003
- Konrads Manfred, Wörter und Sachen im Wildenburger Ländchen,
Rheinland-Verlag GmbH, Köln 1981
- Mötzenijjer Platt, herausgegeben vom Heimatverein Mützenich 1998
e.V., 2012
- Wilden Willi, Ne Kraremann kallt Platt!, Simmerather Platt Wörter-
buch, Arbeitskreis Alt Simmerath, 2008
- Wrede Adam, Neuer Kölnischer Sprachschatz, Köln 1981, 3 Bände, 8.
Auflage

Für die akkurate Durchsicht des Manuskripts danke ich meinem Bruder
Kurt Arens, Mützenich.